

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET
1024 BUDAPEST
Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1983. JANUÁR—FEBRUÁR—MÁRCIUS—ÁPRILIS—
MÁJUS—JÚNIUS

ÚTMUTATÓ A MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓBAN KÖZLÉSRE SZÁNT ÍRÁSOK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

A Madártani Tájékoztatónak szánt írásokat (kis közleményeket is) lehetőleg géppel írva és névvel ellátva küldjük be a Központi Iroda címére. A bal oldalon széles margót kell hagyni. A cím legyen rövid, tömör, a szövegterjedelem kivételes esetektől eltekintve nem haladhatja meg a 3 gépelt oldalt.

A kéziratban csak a lényeg leírására törekedünk, kerüljük a terjengősséget és az ismétléseket.

A Madártani Tájékoztató rövidítése: Mad. Táj.

A felsorolt madárfajok csak magyar vagy magyar és utána zárójelben latin névvel irandók. A magyar madárnevekre és a felsorolás sorrendjére nézve a Mad. Táj. 1980. 4. számában közölt fajtalista az irányadó.

Egyetlen fajról vagy madáregyedről szóló közleményben a magyar név után zárójelben a latin nevet is ki kell tenni.

A szövegben semmit ne húzzunk alá.

A példány rövidítése: pd. A „darab” kifejezést ne használjuk az egyedek megjelölésére.

Faunisztikai adatok esetében mindig a községhatárt kell megadni és csak ezt követőleg az esetleges közelebbi megjelölést (pl. Dinnyés, halastavak).

A Mad. Táj.-hoz beérkező írásokat szerkesztő bizottság bírálja el, amely fenntartja a jogot az érdemi részt nem érintő esetleges változásokra (pl. rövidítés, stiláris javítás stb.).

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza.

Szerkesztőbizottság

1983 is

**ÍRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT
FECSKÉINK VÉDELME ÉRDEKÉBEN!**

Ha Egyesületünk minden tagja csupán egyszer tesz valamit is
ez évben a fecskék védelméért, máris felbecsülhetetlen segít-
séget kapott a magyar állomány!

ÁLLATVILÁG

ÁLLATVILÁG képes zoológiai magazin.

Az **ÁLLATVILÁG** a hazai értékes és kevésbé ismert erdő-, rét-, mocsár- és vízilakókon kívül rendszeresen bemutatja a vadon állatvilágát, legyen az élőhelyük akár az Északi- vagy Déli sark, az Egyenlítő vidéke vagy az Óceánok szigetvilága.

Minden hónapban kétoldalas színes poszter.

Ismeretterjesztő anyagok, külföldi hírek és érdekességek a havonta megjelenő **ÁLLATVILÁG**-ban.

Előfizetési díj egy évre 204,—Ft.

Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál.

Budapest, 1900

SZÉP A FÉNYKÉP FORTE PAPIRON
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF FORTE PHOTOPAPIER
YOUR PICTURES ARE NICE ON FORTE PHOTOPAPERS

PHOTO FILMS PHOTO AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE—FEHÉR ÉS SZÍNES
FORTE-ANYAGOKAT!
BENÜTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN FORTE MATERIALEN!
USE THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR PHOTO-MATERIALS
MADE BY FORTE!

FORTE FOTOKÉMIAI IPAR,

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

MADÁRVÉDELEM

EREDMÉNYES KÍSÉRLET A BÉKÁSZÓ SAS MÁSODIK FIÓKÁJÁNAK MEGMENTÉSÉRE

A békászó sas néhány más — Európán kívüli — sasfajjal egyetemben többnyire két tojást tojik, ezzel szemben természetes körülmények között csak egy fióka nevelődik fel. A fiókák között olyan erős harc folyik — ismereteink alapján egyelőre magyarázhatatlan okból —, amelynek eredményeképpen a másodiknak kikelő, azaz fiatalabb, kisebb testű fióka mindig megsemmisül. Ez a folyamat nagyon rövid idő alatt, általában 10 napon belül lejátsszódik. A békászó sas fiókáknak természetes tulajdonságuk a rendkívüli mértékű agresszivitás. Egymás fejét, szemét, a már vesztés, megfélemlített fióka esetében annak hátát csipkedik. A megfélemlített fióka kisebb aktivitással vagy egyáltalán nem kéri az élelmet, és irodalmi adatok szerint ez kevésbé ingerli a tojót a legyöngült fióka aktívabb táplálására, így az végül elpusztul. Nyomatékosan kell azonban hangsúlyozni, hogy ennél a fajnál a táplálék mennyiségének ebben a folyamatban nincs szerepe. A fiókák a legnagyobb táplálékbőség esetén is támadják egymást. Mivel a később kikelő fióka helyzeti hátránya miatt ebben a küzdelemben csak vesztés lehet, törvénytörően elpusztul. Ennek a fiókának a megmentése jó lehetőséget kínál a békászó sas szaporodási habitusának növelésére. A békászó sas jelenlegi európai elterjedése csak néhány országra korlátozódik. (NDK, Lengyelország, Csehszlovákia, Románia, Szovjetunió).

Hazánkban még nem folytak ilyen természetű kísérletek, ezért az MME Ragadozómadár-Védelmi Bizottsága 1982-ben tervbe vette egy alkalmas fészeknél a második fióka megmentését.

A kérdéses fészket 1982. május 11-én ellenőriztük. Akkor még üres volt, de zöld lombbal ki volt rakva; mint várható volt a

következő napokban letojt a tojó. 43 napos kotlást számítva június 20-án a szomszédos fáról ellenőriztük a fészket, s abban két tojást találtunk. Június 24-én már jól látszott egy fióka és hallható volt egy szokatlan éles hang, melynek eredete nem volt egyértelmű.

A fészekhez való felmászáskor kiderült, hogy az éles, síró hang a kisebb és már megfélemlített fiókától származik, melynek hátán nagyobb testvére ült, így az alig látszott ki alóla. Az erősebb fiókát magunkhoz vettük és két héten keresztül neveltük. Július 8-án este visszatettük a fészekbe és egyúttal megfigyelőhelyet is építettünk, hogy a következő napok eseményeit nyomon követhessük. Július 9-én egész napos megfigyelés alatt tartottuk a fészket. Mindkét szülő madár rendszeresen látogatta a fészket, a leshelytől nem zavartatták magukat mindaddig, amíg egy erdész véletlenül nem jött oda. Ezután láthatóan összefüggésbe hozták a leshelyet az emberrel, így azt nagyobb távolságra kellett vinni. Ezután a madarak továbbra is természetesen viselkedtek.

A két fióka már hajnalban éles hangadás közben támadta egymást. A nagyobb és idősebb, de általunk nevelt fióka, csak az első támadásnál tett komoly kísérletet annak elhárítására, a következőnél már láthatóan gyámoltalanabb volt, délelőtt 10 óra tájban már nem is védekezett, csak menekült körben a fészek peremén. Szükséges itt megjegyezni, hogy ekkora korú fiókák még nem is tudnak állni, hanem sarkukon „könyökölnék”, mégis minden erejükkel egymást támadták. A küzdelem hamar eldőlt a kisebb, de az öreg madarak által nevelt fióka javára. (Érdemes itt kiemelni, hogy ez a fióka beavatkozásunk nélkül már elpusztult volna, hiszen amikor erősebb testvérét kivettük a fészekből ő már vesztes volt). Megfigyeltük azt is, amint az egyik öreg madár a fészek szélén állt és közvetlenül előtte a két fióka éles hangadás közepette erősen támadta egymást. A küzdelemben az öreg nem avatkozott be.

A nagyobb, de kevésbé agresszív fióka egész nap nem jutott táplálékhoz, ezért úgy döntöttünk, hogy a fészekben maradt és kisebb, de agresszívabb testvérét magunkkal visszük. További két hetes nevelés után ismét visszatettük a fiókát a fészekbe július 22-én. Az éjszaka folyamán nagy vihar volt, ekkor a két fióka a fészek egyetlen, vízmentes pontján egymás mellé bújva vészelte át a vihart, és a következő napokban sem támadta egymást. Augusztus 22-én az egyik teljesen röpköpő fió-

ka a fészekben tartózkodott, a másik a szomszédos fáról szállt el! A kísérlet tehát befejeződött a fiókák kirepültek.

Ez a módszer szükség esetén alkalmas lehet a békászó sas állomány növelésére, de még nagyobb számú további kísérleteket kell végezni a folyamat teljes megismeréséhez. A vizsgálat főleg az első időszakban megfelelő gyakorlati tapasztalatok nélkül meglehetősen munkaigényes. A faj hazai állományának költésbiológiáját jobban megismerve, kisebb időráfordítással is több eredményre juthatunk. Esetünkben az ismeretek hiányos volta egy rendkívül érdekes megfigyelési sort eredményezett, mely rávezetett bennünket a fióka visszahelyezésének eddig kevésbé ismert optimális időpontjára. Javasolt ezt a kirepülés előtt egy héttel megtenni, amit mi nagyon későinek tartunk. A kísérlet során szerzett tapasztalatainkról más helyen részletesebben beszámolunk.

Vizsgálatainkat az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal megbízása alapján a Magyar Madártani Egyesülettel kötött kutatási szerződés keretében végeztük és folytatjuk a további években is.

Haraszthy László — Ott József — Szitta Tamás

ODÚTELEP A NORMAFÁNÁL

1980 tavaszán vettük át a normafai odútelep kezelését. 3 éven keresztül kísértük figyelemmel a költést, ennek adatait közöljük most.

„B” típusú GAB odúkkal dolgoztunk kihelyeztünk továbbá 10 db fából készült „C” típusú odút is, de ezekben egyik évben sem volt költés, ezért a táblázatban sem vettük figyelembe. A telep biotópja gyertyános-tölgyes, amelyben az első évben három területen voltak elhelyezve az odúk. Ebből 20 db az ÉK-i irányú silejtőn volt, melyeket a következő évben a csupán 30 % -os lakottság miatt áttelepítettünk, összekötve ezzel a másik két részt is. Ennek köszönhető, hogy a következő két évben 90, ill. 82 % -os volt a lakottság. Az odú-darabszámok változása a rongálás és az odús fák kivágásának következménye.

Sikertelen költések okai:

1. A terület időjárása

Hűvös és csapadékos, költés megkezdésekor gyakoriak a hóiharok, később a jégesők, zivatarok.

2. A környék nagy látogatottsága

A kirándulók sokszor leszedik az odúkat. Nem, vagy rosszul rakják vissza. Előfordult például, hogy a már tojásain kotló örvös légykapó tojó fejét odalapították a tető és az odú közé.

3. Állatok kártételei

Főleg az utóbbi két évben gyakori, hogy nagypele költözik az odúba, elpusztítva a tojásokat ill. fiókákat. Előfordult, hogy az előző ellenőrzéskor meggyűrűzött fiókának csak a gyűrűs lábát találtuk meg.

4. Környéken folyó munkálatok

Fakitermeléskor több olyan fát vágtak ki, melyeken odúink voltak. Az odúkat vagy átrakták, vagy ledobálták. Néhányat meg sem találtunk.

Érdekességként megemlíthetjük: 1980-ban másodköltéskor találtunk egy vegyes költésű odút, melyben két tollas kék cinege és hat tollas széncinege fióka volt. Később mindkét faj sikeresen kirepült.

1981-ben a Normafa vendéglő udvarán az egyik kitört üvegű lámpában kerti rozsdafarkú (Ph. phoenicurus) fészkel, elkerülve a külön erre a célra kihelyezett „C” odúkat. Külön kérésünk ellenére a fészkelést zavarták, ezért a költés sikertelen volt. Ugyanebben az évben bükkfa sarjhajtásában kb. 1,4 m magasan erdei szürkebegy (P. modularis) fészket találtunk 4 tojással. Sajnos ez a költés is sikertelen volt, a tojásokat valami megette.

1982-ben két széncinege fészekben is találtunk 17 tojásból álló fészkealjzat. Egyik költés sem sikerült.

1981-től néhány nem odúban fészkelő madárfaj fészket is megtaláltuk a környéken, pl. énekesrigó (T. philomelos), feketerigó (T. merula), sisegő füziike (Ph. sibilatrix), barátposzáta (S. atricapilla). Ezek költését is figyelemmel kísértük, és fiókáikat meggyűrűztük, az odúban lévő légykapó

fiókákkal együtt. Megfigyeltük, hogy egy 1981-ben pullusként gyűrűzött örvös légykapó (gy. sz.: 878 416) 1982-ben visszatért, és költött az egyik odúnkban.

Bár szívesen végeztük ezt a munkát, tanulmányaink miatt, melyet más városban folytatunk tovább, át kellett adnunk a telep kezelését. Ezúton szeretnénk köszönetet mondani Hraskó Gábornak, aki két évig végezte velünk az ellenőrzést, és a Pilisi Állami Parkerdőgazdaságnak munkánk segítéséért.

Rövid összegezés az odútelep eredményeiről:

S = sikeres költés

X = sikertelen költés

Faj	Évek: 1980	1981	1982	Összesen
Széncinege (Parus maior)	I. költés S: 13	27	17	
	X: 2	5	6	
	II. költés S: 7	4	4	S: 68
	X: 4	2	2	X: 21
Kék cinege (Parus caeruleus)	I. költés S: —	2	3	
	X: 1	—	2	
	II. költés S: 1	—	—	S: 6
	X: —	—	—	X: 3
Örvös légykapó (Ficedula albicollis)	S: 7	8	7	S: 22
	X: 1	9	2	X: 12
Kormos légykapó (Ficedula hypoleuca)	S: 1	—	—	S: 1
Csuszka (Sitta europaea)	S: —	1	—	S: 1

Az odútelepen fészkelő madárfajok sikeres költéseinek

száma: 98

a sikertelen költések száma: 36

1980-ban 48 db odúval dolgoztunk, ebből üres volt: 18 db

1981-ben 51 db odúval dolgoztunk, ebből üres volt: 5 db

1982-ben 45 db odúval dolgoztunk, ebből üres volt: 8 db

Bartha Enikő — Szabó Éva

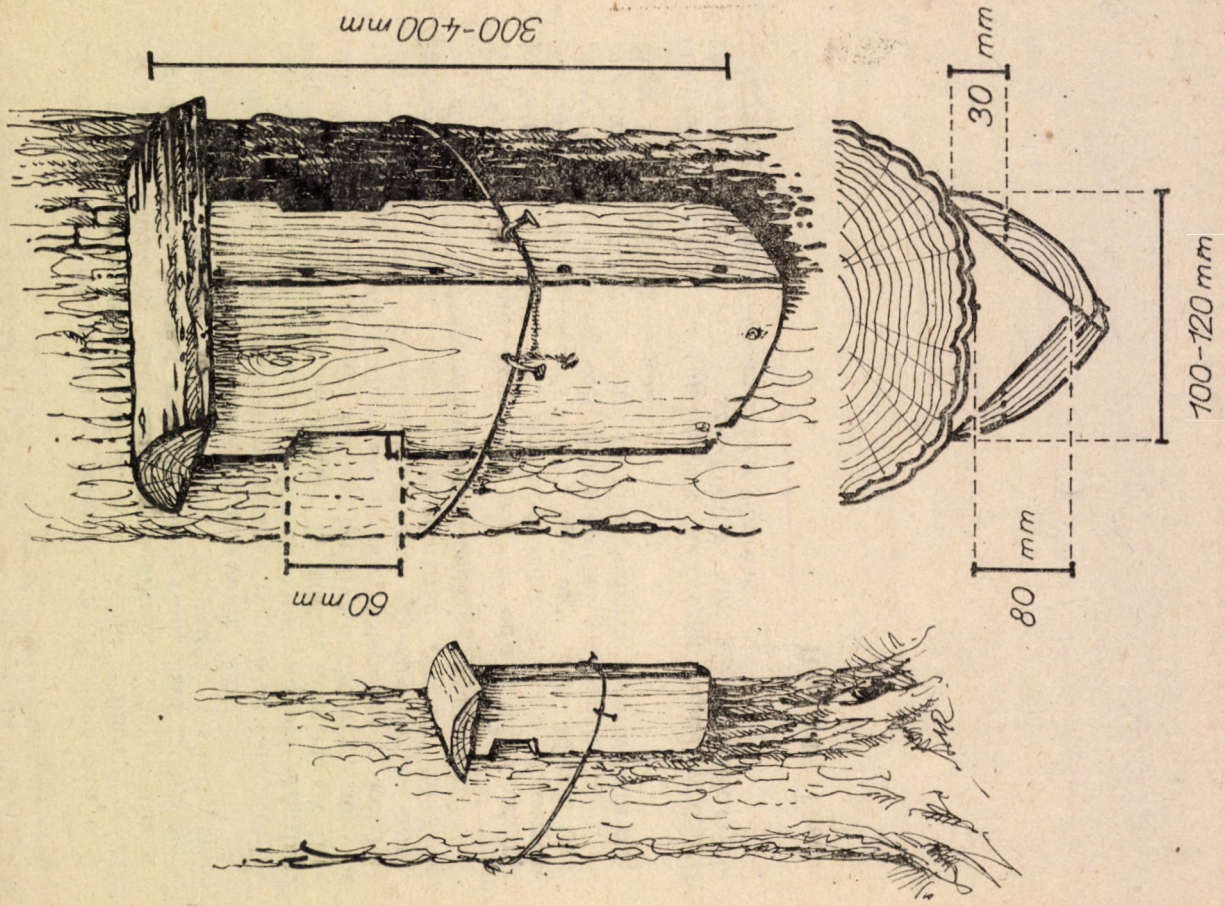
FAKUSZ-ODÚ KÉSZÍTÉSE

Hazánkban sok más madárfaj telepítésére alkalmas odú mellett a fakusz-odú sem terjedt el. A fakuszok rendkívül rejtett életmódú madarak, állomány nagyságukról, elterjedésükről, táplálkozásukról keveset tudunk. Elsősorban szűk repedésekben, elálló fakéreg mögött, stb. költenek, viszont speciális élőhelyük miatt mindenütt kisszámú fészkelők, természetesen ebben a táplálékmenyiségének is szerepe van. Mindezek miatt kívánatos volna, ha a fakusz odúk nagyobb számban kerülnének kihelyezésre hazánkban is. Eddigi kísérleteink biztató eredményeket hoztak. Fontos tudnivaló azonban, hogy a nagy táplálkozó-terület miatt sűrűn nem telepíthetők, két-három hektáronként kívánatos kihelyezni egy-egy darab odút. Legcélravezetőbb az ismert ragadozómadár fészkek közelébe telepíteni, mert így egy ellenőrzéssel azok is végignézhetők.

A kihelyezésnél fontos szempont, hogy az odú minden oldalról jól felfeküdjön a fatörzsre. Annak érdekében, hogy ez megvalósítható legyen, az alsó és felső lapot úgy kell felerősíteni, hogy felülnézetben egy-két centiméterrel kiálljanak alóla az oldallapok. Az odúkat dróttal szorosan kell rögzíteni a fatörzsre, átlag 1—1,5 m magasságban.

Örömmel vennénk, ha Tagtársaink az ország legkülönbözőbb részén helyeznének ki fakusz-odúkat és a megtelepedések eredményéről a tájékoztatóban beszámolnának.

Haraszthy László

AZ AGÁRDI MADÁRVÁRTÁRÓL ÉS 1982-BELI ÉLETÉRŐL

Az agárdi Chernel István Madárvárta az ország legrégebb (1959), és talán legjobban felszerelt, kitűnően megközelíthető kis tudományos intézménye. Létesítése — kezdeményezésemre — Gonda Istvánnak, az akkori székesfehérvári Járási Tanács elnökének köszönhető.

Az első években a Velencei-tavi Intéző Bizottság kutatóállomásként működünk, majd a Fejér megyei Idegenforgalmi Hivatalhoz kerültünk. 1965-től a Fejér megyei múzeumok Igazgatósága a gazdánk.

A Madárvárta fő céljai: 1. A madarak és a természet iránt érdeklődő fiatalok továbbképzése, nevelése. 2. Felnőtt bel- és külföldi ornitológusoknak expedíciós bázis. 3. Az alkalmi látogatók tömegének fogadása, kalauzolása. Újabban óvodák is szerveznek ide látogatásokat.

A Madárvárta csak a nyári hónapokban (V., VI., VII., VIII., IX.) működik. Lakói, látogatói döntően tanulók.

Legfontosabb feladatunk a bentlakó tanulókkal, ornitológus-jelöltekkel való intenzív foglalkozás. Az ő számukra az évad június 20-án kezdődik és augusztus 20-án ér véget. A jelzett idő alatt 7—8 fős, előre szervezett turnusok átlagban 8 naponként váltják egymást. Így egy szezonban több mint 50 bentlakó esik át „kiképzésen, nevelésen”.

Bentlakókat a következő feltételekkel veszek fel: 1. Legalább jórendű tanuló, 2. életkora elérte a 14. évet, 3. tagja a MME-nek, 4. csak bizonyos „madaras” múlttal (terepi, olvasottsági) már rendelkező, szerény, udvarias, rendszerető fiúkat—leányokat. Ezen felül a jelentkezőktől, ha új vártások (mert vannak már 6—7-szeres törzstagok is) bemutatkozó levelet kérek. A válaszban megírom, mit kell idehozni, mi ajánlatos, mi nem kell és mi tilos. Az itt tartózkodás díjtalan. Az étkezés önellátó, ebédelni vendéglőbe járunk.

A napi program:

1. Az „újak”-nak a vártai kötelmek ismertetése, 2. felkelés után (7 óra) az egyéni „körlet” rendbetétele, tisztálkodás, 3. a kijelölt felelősök elvégzik munkájukat (bevásárló, meteoroló-

gus, környezeti felelős), 4. a közös reggeli után 9—13 óráig folyik legfontosabb munkánk: a kiadott madárpreparátumok meghatározása, színes lerajzolása, magyar és latin névvel, az eszmei érték feltüntetése, az élőhely rövid leírása a „Peterson”-ből. (A Madárvártán 115 madárfaj preparátuma található.) 5. szabadidő (egy-másfél óra): strandolás, fürdés, labdázás, úszás, olvasás, (nagy bel- és külföldi könyv- és folyóirattár szabad használata). Ebéd. 6. Délután többórás kirándulások szárazon és vizen, 7. kirándulás után jegyzetkészítés, latin nevek tanulása, vacsora, 8. esti program: napi krónika írása, 10 madár latin nevének versenyszerű felmondása, az elvégzett munkák bejegyzése, a következő napi feladatok személyekre szóló kijelölése, egy-egy tanulói kiselőadás meghallgatása majd elemzése és végül: audióvizuális program (madárhangok lemezekről vagy magnószalagról, színes dia- és színes mozgófilm vetítés, a Madárvártáról a rádióban elhangzott riportok, előadások visszajátszása), 9. lefekvés (legkésőbb fél 11 órakor).

Az 1982-es nyári szezonban ittjárt (lakott) vendégek létszáma összesen: 1605. Ebből tanuló: 791, tanár nevelő, óvónő, könyvtáros: 211, külföldi: 117 (NSZK 37, NDK 19, Lengyelország 35, Csehszlovákia 8, Franciaország 7, Svájc 4, Dánia 2, Anglia 1, Szovjetunió 1, Hollandia 2, Románia 1.).

Foglalkozásuk: tanulótól a tudományos kutatóig.

A látogatók zöme fiatal, de vannak az idősebb korosztályból is. A Várta fenntartása: ellátmány (felszerelésre stb.) 4 000,— Ft. 1982-ben kb. 40 000,— Ft ráfordításával részben felújították a Vártát.

Az elmúlt évtizedben a Madárvártán elvégzett társadalmi munka értéke — volt tanítványaimnak köszönhetően — több mint 300 000,— Ft. A „személyzet”: én vagyok.

Radetzky Jenő

MÉG 1983-BAN IS A FECSKEVÉDELEM ÉVE!

Míg műfészkekkel nem tudjuk kisegíteni a fecskéinket — bár az idén kihelyezett kísérleti széria bevált — addig marad a sárból maguk készítette fészkek. És, hogy minél több legyen, segítsünk kedves madarainknak! Egy kedvescsináló adat, hogy érdemes:

április végétől tartsunk nedvesen egy-egy helyet, ahonnan a sarat hordhatják. A fészkek száma biztosan meg fog nőni. 1981-ben Siklóson locsoltam állandóan egy darabka földet, s az eredmény a következő:

1980-ban 38 molnárfecske fészek
1981-ben 45 + 3 molnárfecske fészek
Minden nap 5 perc munka — 10 új fészek.
Megéri!

Zörényi János

VÍZIMADÁR PUSZTULÁS A BÁNÁTBAN

A jugoszláviai Novi Becej (Törökbecse) határában elterülő Sós-kopó nevű területen 1982. augusztus 24—27. között az alábbi elhullott és beteg madarakat találtuk:

tőkés réce — 76, böjti réce — 15, csörgő réce — 127, kanalasréce — 9, cigányréce — 1, vízityúk — 1, szárcsa — 12, bibic — 3, parti lile — 2, nagy póling — 1, erdei cankó — 1, réti cankó — 5, sárszalonka — 2, törpe partfutó — 2, sarlós partfutó — 2, pajzsoscankó — 1, gulipán — 1, ezüstsirály — 1, dankasirály — 3, lócsér — 1, küszvágó csér — 3, meghatározhatatlan récék — 31, meghatározhatatlan partimadarak — 28 pd. Összesen 21 fajból 333 példány.

Ternovác Tibor — Németh Gábor

(1982 nyarán hazánkban is, főként az alföldi szikeseken és halastavakon, de a Dunántúl egyes területein is volt kisebb-nagyobb mérvű madárpusztulás. A vizsgálatok eredményeként a legtöbb esetben botulizmus okozta a tömeges elhullást. A megbetegedést a felmelegedő, oxigénszegényé váló vizekben nagy mértékben elszaporodó *Clostridium botulinum* nevű baktérium által termelt toxin, a botulin okozza. Tünetei a végtagok majd a nyak bénulása, valamint zöldesfehér, híg hasmenés. Ilyen madárpusztulások többek között a Fertő-tavon, Sárszentágotán, a Csaj-tavon, a szegedi Fehértón, a fülöpházi szikeseken voltak. A Szerkesztő).

FAUNISZTIKA

GYURGYALAG ÉS PARTIFECSKE FELMÉRÉS

Egyesületünk a Madártani Intézet támogatásával 1983-ban gyurgyalag és partifecske állományfelmérést szervez. 1979-ben a Gyurgyalag éve egyik programja a felmérés volt. Ez sajnos akkor nem terjedt ki az ország egészére, viszont ennek a madárfajnak jelenkori települési viszonyait, állománya folyamatos csökkenése miatt, ismernünk kell.

Ezúton kérünk minden Tagtársunkat, hogy valamennyi ismert gyurgyalag és partifecske telepet jelentsenek be a Központi Irodába. Kérjük a telep pontos helyét, a felmérés idejét és a fészkelő párok számát megadni.

Adatszolgáltatását előre is köszönjük.

Haraszthy László

FÉSZKELÉSI ADATOK A HORTOBÁGYI NEMZETI PARKBÓL ÉS KÖRNYÉKÉRŐL

	1981	1982
Feketenyakú vöcsök (<i>Podiceps nigricollis</i>)		
Kunkápolnási mocsár	15— 20 pár	2— 3 pár
Hortobágyi-halastó	65— 70 pár	8— 10 pár
Gyökérféltői halastavak	8— 10 pár	5— 6 pár
Vörösnyakú vöcsök (<i>Podiceps griseigena</i>)		
Kunkápolnási mocsár	18— 20 pár	20— 25 pár
Hortobágyi-halastó	5 pár	—
Fényes halastó	—	5— 6 pár
Szürke gém (<i>Ardea cinerea</i>)		
Tisza II. tározó védett része	60— 80 pár	50— 60 pár
Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)		
Kunkápolnási mocsár	100—120 pár	130—150 pár
Hortobágyi-halastó	60— 70 pár	40— 50 pár
Csécsi halastó	5— 6 pár	8— 10 pár

Üstökös gém (<i>Ardeola ralloides</i>)		
Ágota	15— 20 pár	25— 30 pár
Borzas erdő	15— 18 pár	8— 10 pár
Tisza II. védett része	2— 3 pár	100—120 pár
Derzsi erdő	—	4— 5 pár
Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)		
Kunkápolnási mocsár	31 pár	26 pár
Hortobágyi-halastó	18 pár	7— 8 pár
Tisza II.	35— 40 pár	100—110 pár
Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)		
Tisza II. védett része	60— 80 pár	130—150 pár
Ágota	25— 30 pár	35— 40 pár
Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)		
Hortobágyi-halastó	200—220 pár	35— 40 pár
Tisza II. védett része	300 pár	230—250 pár
Kunkápolnási mocsár	—	10 pár
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)		
Kunkápolnási mocsár	kb. 80 pár	90—100 pár
Halastavak	40— 50 pár	50— 60 pár
Tisza II. védett része	3— 4 pár	8— 10 pár
Kendermagos réce (<i>Anas strepera</i>)		
Kunkápolnási mocsár	—	2 pár
Nyilfarkú réce (<i>Anas acuta</i>)		
Pentezug	—	2 pár
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)		
Nagyszik	6— 8 pár	5— 6 pár
Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)		
Kunmadarasi puszta (3 telep)	16— 18 pár	10— 12 pár
Borzas, Német sziget (2 telep)	25— 30 pár	8— 10 pár
Nyírólapos—Nyári-járás Angyalháza, Szelencés (2 telep)	2— 3 pár	—
Ecsezug	10— 15 pár 11 pár	15— 20 pár —

	1981	1982
Ugartyúk (<i>Burhinus oedicnemus</i>)		
Ágota	1 pár	—
Kunmadarasi puszta	1 pár	2 pár
Pentezug	—	1 pár
Szelencés	—	1 pár
Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)		
Borsós	1 pár	—
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)		
Nagyszik	5 pár	4 pár
Akadémia-tó	2 pár	1 pár
Kungyörgy	—	8 pár
Nagyiváni puszta	—	1 pár
Borsós	3 pár	—
Nyírőlapos	—	3 pár
Fehérszárnyú szerkő (<i>Chlidonias leucopterus</i>)		
Pentezug	15—20 pár	15—18 pár
Angyalháza	25—30 pár	12—15 pár
Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)		
Kunkápolnási mocsár	80—100 pár	200—220 pár
Pentezug	5—6 pár	—
Német sziget — Borzas	8—10 pár	—
Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybrida</i>)		
Hortobágyi-halastó	197 pár	20—25 pár
Kunkápolnási mocsár	kb. 200 pár	80—100 pár
Pentezug	—	10—12 pár
Szikipacsirta (<i>Calandrella brachydactyla</i>)		
Kunmadarasi puszta	28—32 pár	20—25 pár
Szelencés	70—80 pár	80—90 pár
Angyalháza	5—6 pár	10—12 pár
Borzas	—	6—8 pár
Nyári járás	2 pár	—
Csikosfejű nádiposzáta (<i>Acrocephalus paludicola</i>)		
Kunkápolnási rétek	60—70 pár	120—130 pár
Kunmadarasi puszta	—	5 pár
Borzas	3—4 pár	15 pár
Zám	—	8 pár

Dr. Kovács Gábor

**A KISKUNSAÁGI NEMZETI PARK, A PÉTERI-TÓ ÉS A
SZELEDI-TÓ KÖRZETÉBEN KÖLTŐ FONTOSABB
MADÁRFAJOK ÁLLOMÁNYA 1982-ben**

<i>Feketenyakú vöcsök</i> (<i>Podiceps nigricollis</i>) Fülöpháza, Kondor-tó	kb.	10 pár
<i>Szürke gém</i> (<i>Ardea cinerea</i>) Izsák, Kolon-tó	kb.	25 pár
<i>Vörös gém</i> (<i>Ardea purpurea</i>) Izsák, Kolon-tó	kb.	10 pár
Fülöpháza, Kondor-tó		1 pár
Szabadszállás, Kistrét		20 pár
Szelidi-tó, Kékesi rét		3 pár
Péteri-tó		25 pár
<i>Nagy kócsag</i> (<i>Casmerodius albus</i>) Izsák, Kolon-tó	kb.	20 pár
Szabadszállás, Kistrét		10 pár
Péteri-tó		10 pár
<i>Üstökös gém</i> (<i>Ardeola ralloides</i>) Péteri-tó		10 pár
<i>Bakcsó</i> (<i>Nycticorax nycticorax</i>) Izsák, Kolon-tó	kb.	40 pár
Péteri-tó		5 pár
<i>Bölömbika</i> (<i>Botaurus stellaris</i>) Izsák, Kolon-tó	kb.	3 pár
Szabadszállás, Kistrét		1 pár
Kelemen-szék, Fülöpszállás		1 pár
Fülöpháza, Kondor-tó		1 pár
Szelidi-tó, Kékesi rét		3 pár
<i>Pocgém</i> (<i>Ixobrychus minutus</i>) Kolon-tó	kb.	5 pár
Szabadszállás, Fülöpszállás, Kígyós		15 pár
Péteri-tó	kb.	10 pár
<i>Kanalsgém</i> (<i>Platalea leucorodia</i>) Izsák, Kolon-tó		8—10 pár
Szabadszállás, Kistrét		5 pár
Péteri-tó		60 pár
<i>Nyári lúd</i> (<i>Anser anser</i>) Izsák, Kolon-tó	kb.	10 pár

Szabadszállás Kisrét		20	pár
Zabszék		12	pár
Pipás-rét		5	pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék		5	pár
Fülöpháza, Kondor-tó			
<i>Barna rétihéja (Circus aeruginosus)</i>			
Izsák, Kolon-tó		5	pár
Szabadszállás, Kis-rét		3	pár
Pipás-rét		1	pár
Szelidi-tó, Kékesi rét		1	pár
Fülpháza, Kondor-tó		1	pár
<i>Hamvas rétihéja (Circus pygargus)</i>			
Szelidi-tó, Kékesi rét		2	pár
<i>Egerészölyv (Buteo buteo)</i>			
Izsák, Kolon-tó		4	pár
Bugac		5	pár
<i>Kék vércse (Falco vespertinus)</i>			
Szabadszállás, Fülöpszállás		4	pár
Fülöpháza, Kondor-tó környéke, homokbuckák		3	pár
Szelidi-tó, Kékesi-rét		3	pár
<i>Héja (Accipiter gentilis)</i>			
Fülöpháza, Kondor-tó környéke		1	pár
Bugac, Nagyerdő		3	pár
<i>Túzok (Otis tarda)</i>			
Kunszentmiklós	kb.	100	db
Apajpuszta és Ürbő		50	db
Fülöpszállás (sóltszentimrei határ mentén)		6	db
<i>Széki lile (Charadrius alexandrinus)</i>			
Szabadszállás, Zab-szék		2	pár
Pipás-rét		1	pár
Kelemen-szék		2	pár
Bócsa, Szappanos-tó		3	pár
<i>Kis lile (Charadrius dubius)</i>			
Apajpuszta (sóderbánya)		2	pár
<i>Nagy goda (Limosa limosa)</i>			
Szabadszállás határa	kb.	10	pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék		20	pár
Fülöpháza		3—4	pár

Bócsa, Szappanos-tó		5 pár
Szelidi-tó, Kékesi rét		5 pár
Péteri-tó		5 pár
<i>Gulipán</i> (<i>Recurvirostra avosetta</i>)		
Szabadszállás, Zab-szék		12 pár
Pipás-szék és környéke		9 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék		2 pár
Fülöpháza, Szappan-szék		4 pár
Szívós-szék		2 pár
Felső Kondor		2 pár
Bócsa, Szappanos-tó		12 pár
Szelidi-tó, Kékesi rét		4 pár
Péteri-tó		3 pár
<i>Piroslábú cankó</i> (<i>Tringa totanus</i>)		
Szabadszállás, Zabszék, Pipás-rét	kb.	20 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék	kb.	20 pár
Fülöpháza, Szívós-szék		8 pár
Hattyú-szék	kb.	15 pár
Szelidi-tó, Kékesi rét	kb.	15 pár
Bócsa		6 pár
Péteri-tó		8 pár
<i>Székicsér</i> (<i>Glareola pratincola</i>)		
Fülöpszállás, Kelemen-szék		16 pár
Apajpuszta		7 pár
<i>Ugartyúk</i> (<i>Burhinus oedienemus</i>)		
Fülöpháza		4 pár
Kunszentmiklós, Nyakvágói rész		2 pár
Szelidi-tó, Kékesi-rét		2 pár
<i>Dankasirály</i> (<i>Larus ridibundus</i>)		
Szabadszállás, Pipás-rét	min.	600 pár
Zab-szék		—
Fülöpszállás, Kelemen-szék		3000 pár
Fülöpháza, Szívós-szék		500 pár
Bócsa, Szappanos-tó		100 pár
<i>Küszvágó csér</i> (<i>Sterna hirundo</i>)		
Fülöpszállás, Kelemen-szék	kb.	12 pár
Szabadszállás, Pipás-rét		5 pár
<i>Szalakóta</i> (<i>Coracias garullus</i>)		
Izsák, Kolontó környéke		5 pár

Fülöpháza környéke	7 pár
Orgoványi TK	5 pár
Bugac határa	7 pár
Bócsa határa	3 pár
Szelidi-tó határában (Kis-Foktó)	1 pár
Péteri-tó	1 pár
<i>Szürke küllő</i> (<i>Picus canus</i>)	
Tóserdő	3 pár
<i>Fekete harkály</i> (<i>Dryocopus martius</i>)	
Tóserdő	1 pár
Bugac	2 pár
Kolon-tó	1 pár
<i>Vetési varjú</i> (<i>Corvus frugilegus</i>)	
Apajpuszta határában (két helyen)	kb. 250 pár

Összeállította:

Dr. Bankovics Attila — Bognár Gábor

FAUNISZTIKA NÉHÁNY SORBAN

- Északi búvár (*Gavia stellata*): 1982. 11. 14. Tát (Duna), 4 pd., Kántor — Móczár B.;
- Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): 1982. 07. 22. Ohati-h. tavak, 4 pd., MME Debreceni HCs; 11. 06. Süttő (Kis-Duna); 1 pd., Pellinger A.
- Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmaeus*): 1982. 09. 27. Nyergesújfalú (Duna), 1 pd., Szimuly Gy.;
- Kis lilik (*Anser erythropus*): 1982. 10. 24. Nyergesújfalú (Duna), 8 pd., Szimuly Gy.; 10. 26. Dorog, 11 pd., Hopp F.; 11. 06. Süttő (Duna) 1 pd., Pellinger A.
- Bütykös hattyú (*Cygnus olor*): 1982. 08. 28. Dinnyés (Fertő) 1 pd., Szaák T.; 09. 29. Soroksári-Duna (kiskunlacházi rész) 1 pd., Koncz T.;
- Batla (*Plegadis falcinellus*): 1982. 07. 20., 22. Völgyes (Hortobágyi NP) 18—18. pd., MME Debreceni HCs.; 09. 26. Szarvas (Horváth-pusztai halastavak) 3 pd., Tóth T.

- Kontyos réce (*Aythya fuligula*): 1982. 05. 02. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tavak) 25—30 pd., 05. 13. 9 pd., Szatori J.
- Hegyi réce (*Aythya marila*): 1982. 10. 19. Tiszavasvári (Göböllyösi-tó) 4 juv. vagy tojó pd., Demeter I.
- Füstös réce (*Melanitta fusca*): 1982. 09. 27. Nyergesújfalu (Duna) 1 pd., Szimuly Gy.
- Örvös bukó (*Mergus serrator*): 1982. 04. 06. Nagykálló, 1 him, 1 tojó, Bíró I.
- Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): Hortobágyi NP (Darassa-pusztá) 1 pd., MME Debreceni HCs, 1982. 07. 24.
- Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 1982. 06. 18. Tát-Kertváros, 1 pd., Móczár B.; 07. 22. Szabadkigyósi TK, 1 pd., (szarkára, majd pólingra vágott eredménytelenül), Andrési P.; 08. 21. Kesznyéten (Szamárhát), 1 imm. pd., Balogh Gy.; 08. 30. Tiszavasvári (Göböllyös), 1 pd., Herceg F.; 09. 19. Nyergesújfalu, 1 tojó pd., Szimuly Gy.; 10. 01. Sárísáp (Gete) 1 him pd., Lenner J.
- Kis sólyom (*Falco columbarius*): 1982. 03. 14. Nyergesújfalu, 1 pd., 03. 25. 1 pd., Szimuly Gy.; 10. 24. Sárísáp (Annavölgy) 1 pd., Lenner J.; 10. 25. Bogyiszló, 1 pd., Farkas S.; 11. 01. Dorog (külterület) 1 pd., Hopp F.; 11. 14. Kardoskút, 1 pd., Kurpé I.
- Császármadár (*Tetrastes bonasia*): 1982. 07. 30. Boldogkőváralja (Magoska), 2 pd., Balogh — Horváth — Petrovics.
- Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): 1982. 08. 24., 26., 28., 29. Süttő—Neszmély (Duna holtág) 1 pd., Garami L.; 08. 25. Neszmély (szigetcsúcs, Duna), 1 pd., Szimuly Gy. — Pellingner A.; 11. 13. Kardoskút (nem a védett területen) 5—6 pd., Kesjár A.
- Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): 1982. 05. 18. Szarvas (Horváthpusztai h.tavak) 15 pd., Tirják L. — Tóth T.; 07. 08. Lajosmizse, 14 vedlő pd., Kalivoda B.; 09. 21. Nyergesújfalu, 1 pd., 09. 25. 1 pd., 09. 26. 6 pd., Szimuly Gy.; Szarvas (Kákai-h.tavak) 3 pd., Tóth T.; Bogyiszló (Duna) 4 pd., Farkas S.; Szeghalom (Sebes-Körös—Berettyó) 1 pd., Kurpé I.; 09. 27. Nyergesújfalu, 1 pd., Szimuly Gy.; Bogyiszló (Duna) 5 pd., Farkas S.; 10. 02. Pély (Akolhát) 3 pd.,

- Dr. Ócsai A.; 10. 06. 11 pd., Dr. Ócsai A.; 10. 10. Darvasi-halastó, 11 pd., Kurpé I.; 10. 16. Pély (Akolhát) 15 pd., Dr. Ócsai A.; 10. 21. Hortobágyi NP (Derzsi-halastó) 1 pd., Dr. Simay A.; 11. 13. Tát (Nyáras-szgt.) 1 pd., Szimuly Gy.
- Kis póling (*Numenius phaeopus*): 1982. 04. 10. Nagyálló, 3 pd., Bíró I.; 07. 12. Hanság (Királytó) 12 pd., Sódor M. — Varga J.; 08. 14. Bp. Rákoshegy, 6 pd., Haraszthy L.
- Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 1982. 05. 18. Szarvas (Horváthpusztai h.tavak) 1 pd., Tirják L. — Tóth T.; 07. 21. Árok-tó (Kis-Kácsás) 2 pd., MME Debreceni HC.
- Szürke cankó (*Tringa nebularia*): 1982. 03. 01. Pély (Tisza-ár-tér) 4 pd., Dr. Ócsai A.; 08. 04. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tavak) 6 pd., Szatori J.; 09. 26. Szarvas (Horváthpusztai halastó és rizstelepek) 15 pd., Tóth T.; 10. 02. Pély (Akolhát) 3 pd., Dr. Ócsai A.; 10. 21. Hortobágyi NP (Derzsi-halastó) 10 pd., Dr. Simay A.
- Erdei cankó (*Tringa ochropus*): 1982. 08. 03. Sajólád (Sajó) 16 pd., Petrovics Z.
- Nagy sárszalonka (*Gallinago media*): 1982. 09. 19. Tótkomlós (Kiskomlói-legelő) 1 pd., Tóth T.
- Fenyérfutó (*Calidris alba*): 1982. 10. 02. Nyergesújfalu (Dunapart) 2 pd., Szimuly Gy.
- Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*): 1982. 09. 02. Rétzilás, 1 pd., Varga Zs.
- Kis sirály (*Larus minutus*): 1982. 05. 02. Boglárlelle (Irmapusztai-halastavak) 40—50 pd., Szatori J.; 06. 06. Szeged-Fehértó, 5 pd., Kaufman G. — Liker A.; 08. 04. Irmapusztai-halastavak, 12 pd., Szatori J.
- Lócsér (*Hydroprogne caspia*): 1982. 04. 16. Szeged-Fehértó, 3 pd., Zsibók A.; 08. 13. Nyíregyháza (Szelkő-tó) 2 pd., Szép T.; 09. 12. Boglárlelle (Irmapusztai-halastavak) 2 pd., Szatori J.; 09. 26—27. Bogyiszló (Duna) 1—1 pd., Farkas S.
- Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 1982. 05. 06. Szarvas (Kákai-halastavak és Bikazug) 1—1 pd., Tóth T.; 10. 24. Bogyiszló, 2 pd. (seregély friss teteme mellől repültek fel), Farkas S.
- Szürke küllő (*Picus canus*): 1982. 08. 19. Dorog (Papkert) 1 to-jó, vagy fiatal, Hopp F.;

- Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*): 1982. 07. 30. Boldogkőváralja (Magoska) 3 pd., Balogh — Horváth — Petrovics.
- Szikipacsirta (*Calandrella brachydactyla*): 1982. 07. 24. Hortobágyi NP (Darassa-pusztá) 2 pd., Debreceni HCs.
- Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): 1982. 01. 05. Budaörs (Odvashegy) 1 pd., Szaák T.; 10. 23. Gerecse hgs. (Piszni-cei kőbánya) 1 pd., Salamon E.; 11. 16. Dorog (kőbánya) 1 pd., Hopp F. — Pick J.
- Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): 1982. 02. 11. Bp. Gellért-hegy, 1 pd., Szaák T.
- Szólórigó (*Turdus iliacus*): 1982. 10. 30. Dorog, 1 pd., bodzán, Hopp F.;
- Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): 1982. 03. 17. Soproni hgs. (Seprőkötő-hegy) első éneklő hím, Varga Zs.; 03. 29. Fertőrákos, 1 pd., Varga Zs.; 10. 11. Bp. Gellérthegy, 2 pd., Schmidt E.
- Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): 1982. 04. 28. Nyerges-újfalu, 1 pd., Szimuly Gy.; 05. 01. Tát (Táti-szgt.) 3 pd., Antal A. — Szimuly Gy.; 08. 21. Bp. Mátyásföld, 1 pd., Kalivoda B.; 08. 27. Nyergesújfalu, 9 pd. (egy fészekalj?) Szimuly Gy.; 08. 31. Nyergesújfalu, 2 pd., 09. 03. 4 pd., Szimuly Gy.
- Balkáni hantmadár (*Oenanthe pleschanka*): 1982. 06. 06. Kesz-tölc (kőbánya) 1 éneklő hím pd., Haraszthy L.
- Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*): 1981. 11. 09. Babócsa, 1 pd., 11. 10. Bolhó, 1 pd., Bank L., 192. 01. 19. Órtilos 1 pd., 01. 20. 2 pd., 01. 28. 1 pd., 02. 02. Vízvár, 1 pd., 02. 03. Béla-var, 1 pd., 02. 23. 1 pd., Vízvár 1 pd., Bank L.
- Keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*): 1982. 04. 03. Budaörs (Csiki-hegyek) 1 pd., Sódor M. — Varga Zs.
- Bajszos sármány (*Emberiza cia*): 1981. 12. 20. Budaörs (Úthegy) 12 pd., (réti perje, *Poa pratensis*, magvait szedgették), Szaák T.
- Kerti sármány (*Emberiza hortulana*): 1982. 05. 25. Sárissáp (Annayölgy) 1 hím pd., Lenner J.

Összeállította: **Molnár László**

FAUNISZTIKAI ADATOK APAJ, ALSÓNÉMEDI ÉS ÓCSA KÖRNYÉKÉRŐL

A megfigyeléseket a 27. HCs. alsónémedi munkacsoportja végezte 1981. november — 1982. február időközében.

Kis vöcsök (*Podiceps ruficollis*): a Dunavölgyi-főcsatorna apaji szakaszán 5+7 pd. telett át.

Szürke gém (*Ardea cinerea*): Apajon 01. 20. 2 pd., majd 02. 20-ig 4 pd., 2 pd-t Alsónémedin is megfigyeltünk.

Bölgébika (*Botaurus stellaris*): Ócsán az ún. források környékén tartózkodott 1 pd. november közepétől február 26-ig.

Bütykös hatyú (*Cygnus olor*): Apaj, február 23-án 3 példány.

Vetési lúd (*Anser fabalis*): Alsónémedi, 120+150 pd. 03. 03-án.

Csörgő réce (*Anas crecca*): október végétől január 09-ig a melegvízi csatornában 15—20 példány.

Guvat (*Rallus aquaticus*): Ócsa, január 25. 1 pd.

Vízityúk (*Gallinula chloropus*): Alsónémedin 12 pd. telett át egy melegvízi csatornában.

Bíbic (*Vanellus vanellus*): Ürbő, 02. 10. 1 példány.

Nagy póling (*Numenius arquata*): Alsónémedi 02. 27. 1 példány.

Erdei cankó (*Tringa ochropus*): Rendszeresen áttelel, különösen az Alsónémedi határában eredő XXX. sz. csatornán. 1981. 12. 22. alig volt nyílt víz a csatornán. A négy áttelelő erdei cankó apró szivárványos ökléssel (*Rhodeus sericeus amarus*) táplálkozott.

Dankasirály (*Larus ridibundus*): Télen itt ritkán lehet látni. Nagyobb csapatai 1982. 01. 29-én, 30 pd., majd 03. 3-án 80 pd. E csapatok az ócsai tőzgebányákban a tél folyamán elpusztult halakat fogyasztották.

Kék galamb (*Columba oenas*): 1981. 11. 15. Apaj, az első 15—20 fős csapatok. Egész télen kukorica tarlón és lucerna földeken táplálkoztak. 12. 18-án egy 100-as és egy 300-as csapatot láttunk. December 20-tól február végéig kitartott egy 60—80 fős csapat.

Mezei pacsirta (*Alauda arvensis*): 02. 20. Alsónémedi 1 pd.

Szarka (*Pica pica*): Évek óta megfigyeljük csoportos éjszakázását a turjánokban. Esetenként 30—40 példány száll meg egy-egy rekettyebokrot.

Szürkebegy (*Prunella modularis*): Alsónémedi, 01. 30. 3 pd. egy gazos napraforgó táblán. Ugyanitt később is többször észleltük.

Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): Alsónémedi 12. 28. és 01. 22. 2—2 pd., majd 01. 31-én 4 pd. melegvízű csatornák partján.

Barázdabillegető (*Motacilla alba*): Alsónémedi 03. 02. 1 pd.

Csonttollú (*Bombycilla garrulus*): Bugyi 01. 17. 3 pd., 01. 28. 6 pd., 01. 30. Alsónémedi 30 pd.

Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*): E télen a megszokottnál több alkalommal és nagyobb számban figyeltük meg. Januárban Apajon 18, Ócsán 12, Alsónémedin 9 esetben észleltük. Ócsán a lékek mellé kidobált, vagy vidra által zsákmányolt haldögökre jártak táplálkozni, egyszerre 2—3 példány is. Alsónémedi belterületén is megfigyeltünk 2 példányt január 28-án.

Zsezse (*Carduelis flammea*): Alsónémedi 01. 09. 15 pd., Ócsa 01. 22. 12 pd.

Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*): egész télen 50—300 pd. egy kőrifasoron ill. egy vadkomlóval befutott szifán.

Sordély (*Emberiza calandra*): Alsónémedi 02. 10. 25 pd., 02. 21. 10 pd.

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): Ócsa 12. 17. 1 pd., Apaj 12. 26. 10 pd., Alsónémedi 01. 10. 8 pd., és 01. 27. 35 pd.

Zsin Géza

FAUNISZTIKAI ADATOK A CSÉCSI HALASTÓRÓL (Hortobágy)

Az őszi lehalászások a Hortobágy középső részén található Csécsi tavon 1982-ben szeptember elején kezdődtek. A tóegység nyolc medencéje közül elsőnek a 113 hektáros 5-ös tavat csapolták le. A szárazra került tófenéken igen népes táplálkozó madáregyüttes jelent meg. A tömeget jórészt goda, pajzsoscan-

kó, bíbic, csörgő réce, dankasirály, szürke gém adta, de számos egyéb fajt is megfigyeltünk. Szeptember közepén a szomszédos 6-os medencét csapolták le (59 ha.) A gémeik és a limikolák jelentős része erre a frisebb lecsapolásra húzódott át. A két medence halászatát gyorsan befejezték, de az 5-ös tó még egy hónapig szárazon állt.

A következő lehalászás a tóegység 2-es medencéjén (88 ha) zajlott, október elején. Érdekes módon itt alig tizedrésze jelent meg az előző lehalászásokat látogató madártömegeknek. Ennek okát abban látjuk, hogy ekkor már a Hortobágy egyéb tóegységein (Fényes, Derzsi-tó, Kungyörgy, Hortobágyi-halastó) is több medence állt lecsapolva, így a madártömegek eloszlottak a nagy területen. Az alábbiakban néhány érdekesebb adatunkat közöljük a Csécsi tavakon végzett megfigyeléseinkből, esetenként utalva a szomszédos, 1,5 km-re levő Fényes-tavon látott madarakra is.

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): 09. 16-án az 5-ös tavon 9 pd., 09. 19-én még 1 pd. mutatkozott.

Halászsas (*Pandion haliaetus*): 09. 21-én 1 pd. a félig lecsapolt 2-es tó etetőkaróján.

Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): 10. 07-én 1 pd. a lecsapolt 2-es tavon. Ugyanekkor a környező pusztákon (Zám, Szelencés, Nagyiván) is előkerült összesen 14 pd. 10. 16-án a Csécsi/9 tavon 4, Fényesen 15, H.halastón 6 pd-t láttunk.

Kis lile (*Charadrius dubius*): 09. 19-én 10 pd. megfigyelése az 5-ös tóban.

Parti lile (*Charadrius hiaticula*): 09. 19-én 2 pd-t láttunk a 6-os medencében.

Kis goda (*Limosa lapponica*): 09. 19-én a lecsapolt 6-os tó iszapján láttunk egy vedlett példányt.

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 09. 11-én 1 pd. megfigyelése az 5-ös tavon. 10. 16-án a közeli Fényes tóegység 3-as taván 5 pd-t láttunk.

Kőforgató (*Arenaria interpres*): 09. 19-én egy vedlett pd. megfigyelése a száraz 5-ös tó medrében.

Sarki partfutó (*Calidris canutus*): 09. 19-én 2 őszi tollazatú példányt láttunk a 6-os medencében.

Havasi partfutó (*Calidris alpina*): 10. 07-én a lecsapolt 2-es tóban 200-as csapata táplálkozott. 16-án a Fényes-tavon 300, Hortobágyi-halastón 450—500 pd.

Bodnár Mihály — Dr. Kovács Gábor

FAUNISZTIKAI ADATOK A BABATI VADBIOLÓGIAI KÍSÉRLETI TÉR MADÁRVILÁGÁHOZ (1982)

1982. március óta végzek rendszeresen megfigyeléseket a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Vadbiológiai Kísérleti Terén. Ez a terület Gödöllőtől ÉK-re helyezkedik el. Közel 3200 ha kiterjedésű, melyen erdők, vadföldek, csenderesek találhatók.

Megfigyeléseimet a Babati-völgyben az Aranyos-patak környékén végeztem. Itt különböző korú tölgy, fenyő és akác állományok váltakoznak, a patak vonulatában pedig égeres-liget húzódik. A terület faunája igen gazdag. Nem egészen egy év leforgása alatt közel 90 madárfajt figyeltem meg, és 59 faj költött. Most csak néhány érdekesebb adatot közlök a teljes leírást későbbre tervezem.

Kis vöcsök (*Podiceps ruficollis*): 1 pár költött a patak tározóvá duzzasztott részében.

Darázsölyv (*Pernis apivorus*): 06. 25. 1 pd.

Kabásölyv (*Falco subbuteo*): 06. 25. 2 pd., 07. 11. 1 pd.

Sarlósfejsze (*Apus apus*): 06. 4. 13 pd., 06. 25. 3 pd.

Jégmadár (*Alcedo atthis*): 04. 28. 1 pd., 11. 6. 1 pd.

Gyurgyalag (*Merops apiaster*): 2 pár fészkel 18—20 pár parti-fecskevel (*Riparia riparia*) egy földfalban. 06. 23. az üregeket valaki kiásta!

Fekete harkály (*Dryocopus martius*): 1 pár költött az égeres-ligetben.

Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*): 04. 17. 2 pd.

Kis fakopáncs (*D. minor*): 03. 5. 1 pd.

Berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*): a patak vonulatában 8 helyről szolt a költési időben.

Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*): 05. 15. 2 pd. az égeres-ligetben.

Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): 04. 28. 1+1 pd.

Nagy örgébics (*Lanius excubitor*): 11. 6. 1 pd.

Keresztcsőré (*Loxia curvirostra*): 03. 12. 6 pd.

Füri András

RAGADOZÓMADÁR FÉSZKELÉSEK ÉS KÖLTÉSEK A MEDVES HEGYSÉG ÉS A PÉCS-KŐ ERDEIBEN 1981-BEN

A Madártani Tájékoztató 1980 április—júniusi számában hasonló címmel közöltem az 1979-ben észlelt ragadozómadár fészkeléseket. 1980-ban nem ellenőriztük a ragadozómadarak fészkeit, ezért csak az 1981-es adatokat ismertetem.

Az ellenőrzött terület kb. 30 km² nagyságú, ezért az 1979 és 1981-es évek fészkelési adatait össze lehet hasonlítani. Ez utóbbi ellenőrzések során néhány régi fészkek kimaradt, azonban találtunk újabb fészkeket, így az adatok összeegyeztethetők. Annak ellenére, hogy az 1981-es terület nagyságát kb. 5 km²-rel növeltük, az összehasonlítás eredményeként némi állomány csökkenést tapasztalhatunk az 1979-essel szemben. A korábbi 14 lakott egerészölyv fészkek száma 11-re, a 7 héja fészkek 6-ra csökkent.

Az egerészölyv költések sikeresek voltak. E faj 5 fészkében 16, a héjából 2 fészkében 7 fiókat meg is gyűrűztünk. Sajnos, 20 méter körüli magasságban épült fészkek is voltak, ezért nem tudtunk minden fészkekben lévő fiókat megjelölni.

Macskabagoly két odúban, egy erdei fülesbagoly dolmányos varjú fészkében költött. Karvalyt és darázsölyvet nem találtunk fészkelve, de ez utóbbit VIII. 29-én a salgói várrom fölött megfigyeltem, így feltételezhetően ezen a részen költött is.

Varga Ferenc

TELEPES VÍZIMADÁR-FÉSZKELÉSEK NYÍREGYHÁZA KÖRNYÉKÉN 1982-BEN

A MME 36. sz. Nyíregyházi „Fekete István” Helyi Csoportjának tagjaival az idén sikerült Szabolcs-Szatmár területén újabb vízimadár-fészkeléseket bizonyítani és ott gyűrűzést is végezni.

Nagy-Vadas tó:

Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*): 260 fészek számlolva. 1982. 05. 07. (Somlai T., Szép T.) A nehezen bejárható nádas miatt a számlálást nem tudtuk mindenütt elvégezni. Becslésünk szerint 300—350 fészek található a tavon.

Vörös gém (*Ardea purpurea*): 72 fészekből álló telep. (Bánhidi P., Somlai T., Szép T.) Gyűrűzve: 25 példány.

Dankasirály (*Larus ridibundus*): 350 fészek számlolva. (Somlai T., Szép T.) A megfigyelt adult példányok számának alapján a kolóniát 500 fészekre becsüljük. Gyűrűzve: 325 példány.

Alsóbadúri vízállás:

Az Alsóbadúri út mellett található kis vízálláson 65 fészekből álló fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*) és 4 fészekből álló kormos szerkő (*Chlidonias niger*) telep. (Szép T.) Gyűrűzve: 12 példány.

Sóstóhegy:

Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*): 112 fészekből álló telep. (Debrőczy J., Kárpáti Sz., Szép T.) Gyűrűzve: 75 példány.

Harangodi víztároló:

Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*): 97 fészekből álló telep (Szép T.)

Szép Tibor

RÖVIDCSŐRŰ LUDAK (*Anser brachyrhynchus*) A HORTOBÁGYON

Hortobágyi megfigyeléseim során — melyeket 1971 óta végzek — rövidcsőrű lúddal rendkívül ritkán találkoztam. 1979. április 4—12. között két példány mutatkozott Nagyiván határában. A következő évben március 13-án nyolc példányt figyeltem meg a Kunmadarashoz tartozó Nagy-Darvasfenék vizén.

Rendkívül meglepő volt 1982. április 18-án nyolcvanegy példányból álló csapatának megjelenése a Kúnmadarási-pusztán.

Erkezésüktől kezdve szinte minden nap figyeltem őket erős nagyítású teleszkóppal. Először a gulyaálláson dúsan sarjadó fűben tartózkodtak, majd néhány napig a Nagy-Ökörfenék és a Budirka nevű mocsarak közötti kiszáradó csetkákás-tarackos tippanos (*Eleochari-Agrosti-Alopecuretum pratensis*) réten lefelésztek. Április 25-től kezdődően még délebbre húzódtak: a Bogárczó-fenek — Lucaér közötti erősen szikes területen mutatkozott a csapat. Itt elsősorban a *Puccinellietum* szikfok volt a kedvenc tartózkodási helyük. Éjszakázni is itt maradtak.

A csapat valamennyi madara rendkívül szorosan összetartott. Legelészkor és pihenőben egyaránt nagyon sűrű csoportban maradtak, amit más vadlúd fajoknál nem figyeltem meg.

Május első napjától kezdve fokozatosan csökkenni kezdett a számuk. Másodikán még 38 példányt számláltunk Bodnár Mihály és Csák Angéla egyesületi tagokkal. Május 11-én láttam utoljára egy 12 példányból álló kis csoportot az Ökörfenék mellett.

A rövidcsőrű ludak pusztai megjelenésében leginkább szokatlan volt a nagy mennyiség (81 pd.), a késő tavaszi, hosszan tartó időzés, valamint az alacsony szikes gyephez, vagy félig kopár szikfokhoz való ragaszkodás.

Dr. Kovács Gábor

SZIRTI SAS (*Aquila chrysaetos*) a HANSÁGBAN

1982. július 16-án Fehértó község felett egy hatalmas ragadozómadárra lettünk figyelmesek, mely egy tőkés récét vitt a karmai között. A viszonylag közel repülő madarat távcsővel is megnézve, abban a szirti sas egy kiszíneződött példányát ismertük fel. A sas a Hansági-főcsatorna irányába repült el.

Baracska Béla

A FENYÉRFUTÓ (*Crocethia alba*) 10 ÉVES (1973—82) ELŐFORDULÁSA A CSAJ-TAVON

A tíz éves időszak 403 bejárási napjából 18 esetben figyeltem meg fenyérfutót, összesen 55 példányt (kizárva egy egyed többszöri észlelésének lehetőségét.)

Időpont és példányszám

1973. 09. 09. 1 pd., 09. 16. 1 pd.
1975. 09. 21. 3 pd., 10. 12. 1 pd.
1977. 09. 25. 2 pd.
1978. 09. 03. 3 pd., 09. 10. 4 pd., 09. 17. 11 pd., 09. 24. 10 pd.
1979. 09. 23. 6 pd., 10. 07. 3 pd.
1980. 09. 14. 1 pd.
1981. 09. 20. 1 pd.
1982. 03. 22. 1 pd., 09. 19. 1 pd., 09. 26. 1 pd., 10. 03. 2 pd.,
10. 10. 3 pd.

Őszi tartózkodása minden esetben egybeesett valamelyik tóegység lecsapolásával, lehalászásával. A tófenéken visszamaradt vízszélen állandó futkosással keresték táplálékukat, többes észlelés esetén közel tartózkodva egymáshoz. Pihenőben sohasem láttam. Legtöbbször *Calidris* fajok közelében voltak és nagyon bizalmasan közelre bevártak. Leggyakrabban a 3., 5. és 7. tóegységen tartózkodtak. A madár csak az 1974 és 1976-os években hiányzott. Maximális példányszámban 1978. szeptember 17-én találkoztam vele: 11 pd. Ekkor és 1982-ben késői vonuláson több mint három hétig tartózkodtak a tavon. Az őszi adatok zöme szeptember második felére esett, csak négy adata októberi. Legkorábban szeptember 3-án (1978), legkésőbb október 10-én (1982) láttam. Zsótér László 1979 és 1982-ben 3 pd-t gyűrzött. Tavasz vonulásban hazánkban rendkívül ritkán található. 1982. március 22-én egy madár a lecsapolt 7. számú tavon táplálkozott.

Dr. Bod Péter

UGARTYÚK (*Burchinus oedicnemus*) KÖLTÉSI ADATOK A TISZAI ALFÖLDRŐL

Az alábbi területeken észlelt fészkelések adatainak közlésével kívánok hozzájárulni a faj hazai elterjedésének ismeretéhez (v. ö. Mödlinger P.: *Aquila* 85. 1979.)

Körösvidék: Ecsegpusztá, 1976.: 1 pár szikespusztán.

Nagykunság: Kecskere, 1978—82 között: 1—1 pár szikespusztán.

Abádszalók, 1978—82 között: 2 pár nyárültetvényben, ill. gyümölcsösben.

Hevesi sík: Szórhát, 1981: 1 pár (bemondás szerint 3—4 pár) szikespusztán.

Tiszanána, 1981: 1 pár szikespusztán. Innen már Studinka is jelzi évtizedekkel előbb.

Átány, 1981: 1 pár szikespusztán.

Dr. Endes Mihály

VOLTAK-E TŰZOKOK (*Otis tárda*) 1982-BEN DÉL-SOMOGYBAN

Somogyszob — Bolhás — Nagyatád és Tarany környékén hatalmas, összefüggő mezőgazdaságilag művelt területek fekszenek. Ezek közé viszonylag nagy legelők is ékelődtek. 1982. július 3-án a Bolhás határában lévő Szentlászlópuszta melletti hatalmas búzatáblából 3—4 fiatal tűzok hangját hozta felém a szél. Július 21-én ugyanabban a még le nem aratott búzatáblában ismét fiatal tűzokok hangját hallottam. A hatalmas terület és a lábon álló gabona miatt nem indultam keresésükre.

Az aratás befejezése után bejártam a terület egy részét, de nem láttam őket.

Az errefelé járó madarászoknak érdemes lenne külön figyelmet fordítani ezen a területen a tűzokokra. Elképzelhető, hogy Jugoszláviából húzódtak erre a területre.

Dr. Kasza Ferenc

RÉTI FÜLESBAGOLY (*Asio flammeus*) ADATOK: KÖLTÉS ÉS KISEBB INVÁZIÓ

A Hevesi síkon (Szárazbő) és a Borsodi síkon (Nagymontaj) 1979-ben egy-egy költés volt. 1981-ben a Nagy-kunságban (Bodzás) egy pár nevelt fiakat, észlelte Lipcsey Imre is. Ezé-
ben Tarnaszentmiklósnál (Hevesi sík) március 15-én észleltem
egy madarat, a Jászságban (Szellőhát) nászrepülő hímét láttam
május 30-án. A Borsodi síkon — Mezőcsát-Sóstónál — egy
példány erős fészekföltést tanúsított június 6-án. Ugyanezen a
vidéken Nagy tanyánál egy költést a kaszálás hiúsított meg.
Az ökológiai körülmények csaknem azonosak voltak: magas-
füves rétek fasorral, vagy fűzfabokrokkal.

Dr. Endes Mihály

GYURGYALAG (*Merops apiaster*) KÖLTÉSI ADATOK A SÁRISÁPI BÁNYAMEDENCÉBŐL (1982)

Annavölgyön a lakott terület közelében 15 pár költött löszfalú
árok oldalában. Egy erős zivatart követő felhőszakadás miatt
a partoldal leomlott, 13 fészek elpusztult, a megmaradt 2 pár
rendben röptetett.

Ebszőnybányán az ottani homokpartokban kb. 30 pár költött,
valamennyi szerencsésen felnevelte fészekalját.

Július 27-től a gyurgyalagokat 3 héten át naponta figyeltem.

Ezen idő alatt naponta átlag 70 madarat láttam. Számuk augusztus 10-én tetőzött, amikor kb. 300 példányt figyeltem meg. Ettől kezdve a gyurgyalagok száma csökkenni kezdett, augusztus 13-án már csak 6 példányt tudtam megfigyelni. A gyurgyalag ilyen arányú költése és erős mozgása környékünkön igen ritka és szokatlan, így az idei év eredménye a pusztulás ellenére is örvéndes.

Lenner József

**GYURGYALAG (*Merops apiaster*) VONULÁSI ADATOK
BALASSÁGYARMAT KÖRNYÉKÉRŐL (1982)**

Aug. 22.	11 pd.
Aug. 26.	7 pd.
Aug. 27.	4 pd.
Aug. 29.	6 pd.
Aug. 31.	24 pd.
Szept. 2.	3 pd.
Szept. 4.	18 pd.
Szept. 5.	2 pd.
Szept. 7.	hangok
Szept. 9.	hangok

Kagyerjék Pál

**SZÉKIPACSIRTA (*Calandrella brachydactyla hungarica*)
KÖLTÉSEK A TISZAZÚGBAN — HOMOKON**

1982. május 16-án, Csépa mellett két pár székipacsirta fészke-
lését állapítottam meg. A kevésbé kötött, csaknem futóhomokos
terület hajdani szőlőültetvénye helyén idén búzavetés állott.
A sorközöket több négyzetméteres kopár foltok tarkították.

A rendkívül satnya vetés később teljesen kiégett. Június 5-én történt ellenőrző utamkor változatlanul zajlott a költés és itt fészkelte a parlagi pityer (*Anthus campestris*) is. Az elkövetkező években e terület figyelemmel kísérése fontos faunisztikai és ökológiai adatokat szolgáltatathat a faj magyarországi viszonylatában.

Dr. Endes Mihály

LÉPRIGÓ (*Turdus viscivorus*) NYÁRI ELŐFORDULÁSA SOMOGYSZOB KÖRNYÉKÉN

1982. június 12-én a Somogyszobhoz tartozó Kaszói-erdőben léprigó hangját hallottam. Óvatosan közelítettem hozzá. Ekkor a tölgyerdőben fák lombjai között röpködött előlem, egy 50 m-es sugarú körben. Eközben állandóan hallatta hangját, kb. 5 percig. Ugyanezen a napon a segesdi erdőn Kiskastély közelében az út melletti tölgyesben szintén léprigóhangot hallottam. Jöttömre ez is izgatottan röpködött, — hangját hallatva — egy viszonylag szűk területen a fák lombkoronájában. Mindkét rigót fészkelési időben láttam, és magatartásukból arra következtettem, hogy fészük lehetett a környéken.

Dr. Kasza Ferenc

A FENYŐRIGÓ (*Turdus pilaris*) KÖLTÉSE A FELSŐ-TISZA VIDÉKÉN

1982. június 13-án a Felső-Tisza vidékén, Dombrád község határában fészkelve találtuk a fenyőrigót. Kb. húsz madár, — öregek és kirepült fiatalok — a folyóparti nyáras-füzes sávbán tartózkodtak. A fiatalok többsége fejlettek, repülősek vol-

tak, azonban akadtak közöttük repülni még nem tudó, az ágakon üldögélő fiókák is.

Egyetlen fészket találtunk, amely fűzfára volt építve kb. 6 méter magasan, egy vastagabb oldalágon a törzstől kb. 1 méterre.

A fészkek kívül növényi szálakból megépített eléggé feltűnő alkotmány. Ott jártunkkor megfigyeltünk egy fészkekanyagot vivő és egy nászrepülő példányt is. Nászrepülése leginkább a zöldikééhez, vagy a csicsörkééhez hasonlítható, feszített szárnyú „lepke” repülési forma, de egyenes vonalú és nem oldalozó, mint a csicsörkéé. Közben számunkra szokatlan éles hangokat hallattott.

A folyótól távolabb, Cigánd község irányában elterülő nyárfásoknál is mozogtak a rigók. Valószínűleg az észlelt kis csapat a környék állományának csak egy része lehetett.

Márkus Ferenc — Szalai Ferenc

FENYŐRIGÓ (*Turdus pilaris*) FÉSZKELESE FELSŐZSOLCÁN

1982. 04. 11-én 18—20 fenyőrigót figyeltünk meg a Sajó-parton, ligetes nyárfacsoportban, ill. mélyebb fekvésű fűzes-nyáras öntésterületen. A fészkekrakás április végén, május elején kezdődött. Az első fészkek műanyag „raffiából”, majd — kaszálás után — száraz fűből, sártapasztással épültek. A fészkek átmérője 12—13 cm, mélységük 6—7 cm. Néhány kivételtől eltekintve mind oldalágakra épült, a törzstől 2—3 m-re. Magasságuk: két-két fészkek 4, 6, 8 m, egy-egy fészkek 10, 13, 14, 15 és 20 m. A fészkek egymástól való távolsága 10—30 m. A rigók május első felében rakták le 4—5 tojásból álló fészkealjukat.

A költési idő 12—13 nap volt. A szülők főként földigilisztával etették a fiókákat, megfigyeltük azonban, hogy cseresznyét is hordtak. A fiókák 12—14 nap múlva hagyták el a fészket, a szétszóródott családot azonban továbbra is a közelben etették az öreg madarak. Összesen mintegy 35—40 fióka repült ki.

Béres István — Béres László

FENYŐRIGÓ (*Turdus pilaris*) ELŐFORDULÁSOK ÉS ÚJABB KÖLTÉS AZ ALFÖLDÖN

1982. április 24-én egy párt észleltem, mely erősen ragaszkodott a területhez. Ugyanezen a napon Kétútköztől északra, az Eger patak mentén 50 példányt figyeltem meg erős nász-viselkedéssel: énekléssel, udvarlással. Június 12-én ugyaniít, a patakmenti nyárfasorban, mintegy 8 m magasan álló fészekben etetett egy pár. Tiszabábolna mellett egy példányt láttam május 1-én.

Dr. Endes Mihály

A SISEGŐ FÜZIKÉK (*Phylloscopus sibilatrix*) TERJESZKEDÉSE

1981. július 13-án fenyvessel körülvett tölgyligetben két sisegő füzikét láttam a somogyszobi Község-erdőn. Ennek alapján feltételeztem költését akkor, és ott.

1982-ben már különös gonddal figyeltem jellegzetes éneküket. Április 7-én a Kaszói-erdőben két példányt láttam. Május 14-én még a vonulási időben 7 példány énekelt a Község-erdőn. Június 11-én a Baráti-erdőben négy sisegő füzike énekelt a tölgyerdő különböző helyein. Másnap a Segesdi-erdőben 6 éneklő példányt hallottam, illetve figyeltem meg, szintén középkorú tölgyerdőben, három különböző helyen.

Június 27-én a Kaszói-erdőben 3 sisegő füzike énekelt. Július 3-án a Baráti-erdőben 2, 5-én a Segesdi-erdőben 9, 6-án a Kaszói-erdőben 2 éneklő példányt hallottam, illetve láttam. E gyakori előfordulásából — a költési időben — egyértelműen következtethető, hogy Dél-Somogy idősebb korú tölgyerdeiben 1982-ben fészkel a sisegő füzike.

Dr. Kasza Ferenc

**KERESZTCSÓRÚ (*Loxia curvirostra*) MEGFIGYELÉSEK
BUDAKESZIN**

1982. március 21-én 50—60 példányt, 22-én 34 példányt, 30-án 35—40 példányt figyeltem meg. A fekete fenyő (*Pinus nigra*) tobozai ebben az időszakban nyíltak szét. Valószínűleg ennek, ill. a bőven lévő fenyőmagnak, mint tápláléknak, hatására volt látható itt ennyi keresztcsőrű.

Danka György

ÖKOLÓGIA, ETOLÓGIA

NÉHÁNY ADAT A GYÖNGYBAGOLY (*Tyto alba*) KÖLTÉSBIOLÓGIÁJÁHOZ

1982. június 21-én Szekszárd-Palánkon, a Tolna megyei Mesterséges Megtermékenyítő Állomás szérűskertjében egy bálaszalma-kazalban (40x60x80 cm méretű bálákból épült, 6,5 m magas, 18 m hosszú, 6 m széles) az ott dolgozók bejelentése alapján 6 gyöngybagoly fiókat találtam. A fiatal baglyok életkorát fejlettségük, tollasodásuk alapján 30—40 napra becsültem. A legkisebb és a legnagyobb fióka között jelentős nagyságkülönbség volt.

Mivel az Állomás vezetőitől ígéretet kaptam, hogy a kazlat addig nem háborgatják, ameddig a szalmára nagy szükség nem lesz, illetve először a többi kazlat használják fel, a fiókákat viszaraktam eredeti helyükre, majd a bálákat is visszarendeztem.

Az elkövetkezendő éjszakákon — megszakításokkal 6 napon keresztül — a kazal tetejére épített lessátorból figyeltem a gyöngybaglyok fiókanevelését. Az öregek napnyugta után 40—50 perccel jelentek meg és a kerítésoszlopokra, valamint a szomszédos kazlakra szállva hallatták hangjukat. Nappali pihenőhelyeiket nem sikerült megtalálnom, de feltételezem, hogy valamelyik kazal üregeiben tartózkodhattak. A fiókák felerősödő, kérő hangjára az etetés 21.15 és 21.25 között (nyári időszámítás) kezdődött meg. Mindkét szülő hordta a táplálékot, amit a közelben zsákmányolhattak, mert nagy pontossággal 5—6 percenként érkeztek. Mindig apró rágcsálókat, mezeipocokot és házi egeret hoztak. A fiókák a fészkelő üregből egészen a bejárat nyíláshoz jöttek előre, emiatt az öregek nem is szálltak be, hanem a nyílásra repülve egyszerűen ledobták a zsákmányt, amit a fiatalok önállóan szedtek szét és fogyasztottak el. 22.30 után az etetésnek intenzitása csökkent, a szülők már csak 8—12 perces időközönként hoztak élelmet, majd éjfél

után, úgy 0.30 perckor az etetés leállt, a fiókák is elcsendesedtek. Az öreg madarak a közelben, egy-egy kiemelkedő ponton (oszlop, létra, bálák teteje) leszállva pihentek hosszabb-rövidebb ideig, majd kiszálltak a táplálkozóterület felé és 1—2 óráig nem mutatkoztak. A hajnali órák közeledtével — 6—8 alkalommal — rendszertelenül még etettek. Napi átlagban (a megfigyelési időszakban) 28—30-szor hordtak zsákmányt a fiókákhoz, azaz egy fiókára 4,6—5,0 pocok illetve egér jutott.

Július elejére az Állomás igényei megkövetelték, hogy a gyöngybaglyok által lakott kazlat is felhasználják, ezért Pintér András főiskolai hallgatóval közösen a szomszédos, mintegy 50 méter távolságban levő kazal tetején bálákból hasonló „labirintust” alakítottunk ki és a fiókákat július 9-én átköltöztettük. Aznap éjszaka ismét kiültem a lessátorba, hogy megfigyeljem a szülők megtalálják-e a fiókákat és elfogadják-e az új fészkelőhelyet. A kicsinyek 21.20-kor kezdték hallatni eleségkérő hangjukat és 21.30-kor már megjelent az egyik szülő táplálékkal a csőrében. A zsákmányt beejtette a bejárati nyíláson, majd a bálák tetejére ült fel. Az etetés — bár a szülők ritkábban, 10—20 percenként érkeztek — 0.20-ig folyamatos volt.

Ezt követően még egy alkalommal, július végén ültem ki a fiókanevelés megfigyelése céljából. Ebben az időben a két legidősebb fióka már annyira fejlett volt, hogy rövid távolságokra elrepültek. A fiatal baglyok az egész éjszakát a kazal tetején töltötték, a kisebbek ide-oda totyogtak, ugráltak, míg az idősebbek egy-két kisebb kört is röpültek a kazal körül. Az öregek közül már csak az egyik etetett (a zsákmányt a fiókák közé ejtette) a másik nem mutatkozott. A fiatalok augusztus közepére repültek ki. A szérúskertben a gyöngybaglyokon kívül egy pár kuvik is fészkel, hasonló módon a bálák között kialakult üregben. Fiókáit június végén röptette ki.

A gyöngybagoly kazalban való költésére sem a hazai, sem pedig a külföldi szakirodalomban nem találtam utalást. A fészkelési viszonyok szűkülése, a templomtornyok, padlásteretek lezárása ügylátszik más fészkelőhelyek keresésére készíti a gyöngybaglyokat. Kultúrákötető fajról lévén szó — legalábbis hazai viszonyok között — a régi költőhelyek megszűnése után is a lakott területek közelében próbálkozik a megtelepedéssel. Így történhetett, hogy a bálákból összerakott kazlat választotta fészkelőhelyül. Bár megfigyelésem egyedi eset, mégis úgy érzem a jövőben terjedőben lesz ez a fészkelési mód. Lehet, hogy

ez a fészkelőhely váltás már évek óta megkezdődött, előfordult az ország más vidékein is, csak mindeddig nem figyeltünk fel rá. Sajnos, ahogy ez az eset is tanúsítja, a gyöngybaglyok számára ez a fészkelési forma sok veszélyt jelent, hiszen a kazlakat a legritkább esetben hagyják meg a következő aratásig, így kései fészkelés a fészkalj pusztulását idézheti elő. Éppen emiatt is szorgalmazni kell a gyöngybagoly állományok védelmét, méghozzá aktív, cselekvőkész és nem utolsósorban szervezett formában. A teendők között elsődleges feladat a pontos állományismeret, erre kell épülnie a hagyományos fészkelőhelyek megóvásának és az új fészkelési lehetőségek megteremtésének.

1982-ben egy Tolna megyei község (a pontos helyet madárvédelmi okból nem közlöm) templomtornyában fészkelő gyöngybaglyokkal kapcsolatosan az alábbiakat figyeltem meg.

A templomtornyban már évek óta él egy pár gyöngybagoly. A tojó május 13-án a gerendázat közé rakott 7 tojásos fészkaljat ülte. Június 11-én, bár az idős madarak a toronyban tartózkodtak, a tojások hidegek voltak. Ismételt ellenőrzésemkor, július 9-én, a 7 tojásos fészkaljra rátojva még 8 tojást (azaz összesen 15), valamint néhány méterrel odább, szintén a gerendák közé rakva, plusz 3 gyöngybagoly tojást találtam. A tojó a nagyobb fészkaljat kotlotta, de mivel azokat testével nem tudta teljes egészében takarni, így csak a közepén levő tojások voltak melegek. A 18 tojásból mindössze egy fióka kelt ki július közepén, amely szeptember közepén, tehát igen kései időpontban ki is repült. A torony feljárója az illetéktelenek előtt zárva volt, így nem valószínű, hogy a gyöngybagoly a zárás miatt hagyta volna ott első fészkalját.

Kalotás Zsolt

EGY KÖVIRIGÓ-PÁR (*Monticola saxatilis*) ÉLETÉBŐL (Etefő pár a tokaji Binét-bányában 1982. 06. 05-én 7.30—9-ig)

A megfigyelt pár fészke a bányaudvar szintjétől számított 15—18 m magasságban természetes sziklarepedésben volt. 1979 óta ismerem a fészkelőhelyet, de elképzelhető, hogy a rigó már az előző években is itt költött. (Délre néző sziklafal!) Megfigyelésemet távcső segítségével a bányaudvarban szétszórt

kötömbök között végeztem egyáltalán nem zavarva az etető rigópárt. A fészek a kötömbtől 40 m-re volt.

Megerkezőm után pár perc múlva már jött a tojó, csőrében eleséggel, több rovar volt egy csokorba összecsapva. A hím nem láttam a közelben. Közben a tojó a fészektől húsz méternyire leszállt a sziklapárkányra, farkát rezegtette, csettegett, körülkémlt, majd kis idő múlva (max. 1 perc) egyenesen a sziklaüregbe repült. A fiókák hangja, amit idáig is jól hallottam, most megerősödött. Az etetés nem tartott 1 percnél tovább. Az etetés után a tojó az üregből kiröppenne a szemközti sziklafal irányába távozott újabb eleségért. Közben hirtelen előkerült a hím és nászrepülve a párja mellé csatlakozott. Tíz perc eltelte után együtt érkeztek eleséggel a csőrükben. A tojó ismét a jó húszméternyire levő sziklapárkányra szállt, várt, aztán berepült etetni. A hím a fészek fölött 4—5 m-nyire ült le, megvárta az etetést, de a tojó távozása után sem repült be azonnal. Etetése tovább tartott mint a tojóé! Ezután újból visszaült a fészek fölé és örködve várta a fészekre visszaérkező tojót. Megfigyelésem további ideje alatt 1—2 perces eltéréssel periódikusan ismétlődött a viselkedésük. A fészekre érkező szülők útvonala mindig azonos volt, de ugyanezen útvonalon hagyták el a fészket is. A helyi megfigyelés után azt figyeltem meg, hol és milyen távolságra járnak a szülők táplálékért. Mindig a meleg déli oldalon található parlagföldön és az alatta levő szőlőtáblában gyűjtöttek eleséget, a fészektől ötszáz méternyire és alig száz méternyire a lakott területtől.

Összesen átvizsgáltam 25 bányát, ebből 8-ban fordult elő a faj. Ebből költött 7 pár és két pár költése bizonytalan.

Az ország más területéről ez évben adatokat nem kaptam!

Mercsák József László

AZ ORSZÁGHÁZ TETŐSZERKEZETÉN FÉSZKELO VÖRÖS VÉRCSEK (*Falco tinnunculus*)

A megfigyeléseimet 1981 óta végzem, napi időtartama függ a munkabeosztásomtól. Ezért minden harmadik napon 2—3 órát fordítok megfigyelésre. 1981 májusában 4—5 az Országház fellett köröző vörös vércsét fedeztem fel. Olykor-olykor megpihentek a tornyok és a kupola tetején. Arra következtettem,

hogy a tetőszerkezet az állandó tartózkodási helyük. Két példányt a kőtoronyba láttam beszállni és hosszabb-rövidebb ideig bent tartózkodtak. Ettől kezdve a kőtoronyt rendszeres megfigyelés alatt tartottam és május 11-én 2 db vércse tojást találtam ami a belső párkányon egy elhagyott galamb fészekben volt. Párnap leforgása alatt a fészekalj 5 db-ra egészült ki. Ezután már csak hetente néztem meg a fészket, hogy minél kevesebbet háborgassam a tojáson ülő madarat. Eközben felfedeztem még 2 db fészket. Egyikben 3 db, a másikban 5 db tojás volt. A fészkeket falmélyedésbe ill. különböző díszek közé rakták. Június 8-án fedeztem fel, hogy a kőtoronyban mind az 5 tojásból sikeresen kikeltek a kicsik, pár nap leforgása alatt a másik két fészekben is sikeres kelés volt. A fiatalok nevelési időtartama alatt gyakran megfigyeltem a budai hegyek felől táplálékot hozó vércsét. A kisvércsék sikeresen felnevelkedtek és elhagyták a fészket, de még napokig a nagy madarak hordták nekik az eleséget. Kirepülés után 5 nap leforgása alatt 3 fiatal vércsét szedtem össze az udvarok különböző részein, igen gyenge állapotban voltak, felrepülni már nem bírtak az udvar keskeny volta illetve magassága miatt sem. A legyengült madarakat haza vittem és egyhetes etetés-gondozás után engedtem el őket. A téli hónapokban áttelelő példányokat figyeltem meg, a számuk a nyári hónapokéhoz képest lecsökkent 3 példányra. 1982-ben már 4 fészekaljban nevelkedtek fel kicsik. A négy fészekből 12 példány repült ki, de a kirepülés utáni héten számuk igen megcsappant. Négy legyengült példányt szedtem össze (ill. a munkatársak találtak meg). Háromhetes további gondozás után felerősödtek és meggyűrűzve elengedtem őket.

Venczel Károly

VÖRÖSNYAKÚ VÖCSÖK (*Podiceps griseigena*) ÉS HAVASI PARTFUTÓ (*Calidris alpina*) KÜLÖNÖS VISELKEDÉSE

1982 október 20-tól 24-ig terjedő időben Balatonaligán szinte minden nap lehetett látni egy vörösnyakú vöcsköt. Egy a mólóval majdnem körbevett öbölben táplálkozott egész nap. Egyáltalán nem zavarta, hogy a mólón körben horgászok ültek, il-

emberek sétáltak. Néha 30 méterre is megközelítette a forgászokat. Október 24-én egy a móló kövein táplálkozó havasi partfutót vettem észre a reggeli órákban. Egész délelőtt itt maradt. A kövekre lerakódott hinárt és algákat turkálta. Úgyesen szedte ki alóla a gilisztákhoz hasonló kisebb élőlényeket. Az emberekhez egészen közel ment, 3—4 méterre, az sem zavarta, ha valaki fölötte sétált a mólón. Már majdnem téli ruhában volt, a hasfoltjából alig látszott valami.

Dr. Kasza Ferenc

ÖT TOJÁSBÓL ÁLLÓ EGERÉSZÖLYV (*Buteo buteo*) FÉSZEKALJ

Az egerészölyv fészekalja általában 2—3 tojásból áll. Glutz kézikönyvében (Handbuch der Vögel Mitteleuropas 4. 505 p.) 12 szerzőre hivatkozva több német, francia, svájci, két angol, dán, skót és csehszlovák vizsgálati területek adatai alapján 804 fészek között mindössze hat esetben említ ötös fészekaljat. (A 804 fészek tojások szerinti megoszlása: 24 x 1 tojás, 319 x 2 tojás, 381 x 3 tojás, 63 x 4 tojás, 6 x 5 tojás és 1 x 6 tojás.) Tudomásom szerint hazánkban eddig még nem került elő ötös fészekalj. 1981 tavaszán Török János barátom hívta fel a figyelmemet egy ölyv fészekre Törökbálinton, melyben 5 tojás található. Az érdekes fészket magam is megnéztem és bizonyító fényképet készítettem róla.

A tojások színezettsége alapján minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy egy tojótól származó egymás után lerakott öt tojás, így az esetleges összetojás egyértelműen kizárható.

Haraszthy László

VÖRÖS VÉRCSEK (*Falco tinnunculus*) KÖLTÉSE MESTERSÉGES FÉSZEKODÚBAN

1978-ban kezdtem odútelepet létesíteni a Rába ártérben, illetve a holt Marcal partján. Az első időszakban cinegéknek eternit

odúkat helyeztem ki, később szürke műanyagcsövekből készítettem odúkat, melyeket 7 méteres magasságban teleszkópos rúddal akasztottam ki.

1980-ban 30 x 30 x 35 cm méretű deszkaodút készítettem, melybe 1981-ben vörös vércse költött, a 2 fiókát meggyűrűztem. A nagyméretű s igen nehéz deszkaodú nehezen kezelhető volt, ezért új megoldást kerestem. Munkahelyemtől, a Házgyártól, 25 literes kannákat szereztem az Egyesület támogatásával és ezekből 5 db madárodút készítettem. A hatszög alapterületű kannák 25—28 cm átmérőjűek és 45 cm magasak, a bejárati nyílás 110 mm átmérőjű. A műanyag kannákat kívülről fakéreggel borítottam, az aljukra faforgácsot szórtam. 1982 február végén helyeztem ki őket. Május 30-án az öt odúból kettőben találtam költést, az egyikben 1 db vörös vércse tojás, a másikban 2 db kisebb méretű a vörös vércsével azonos színezetű tojás volt. Az odú környékén rendszeresen megfigyeltem kék vércsét. Teljes bizonyossággal azonban nem állíthatom, hogy az odúban kék vércse költött.

Nagy Lajos

Szerkesztői megjegyzés: Hazánkban sajnos a nagyobb testű odúlakó madarak részére, például kuvik, szalakóta, kék galamb stb. ezidáig rendkívül kevés mesterséges fészekodú került kihelyezésre, aminek valószínű egyik oka, hogy ezek a nagyméretű odúk meglehetősen nehézkesen kezelhetők. Éppen ezért örömmel közöljük tagtársunk ötletes újítását, abban a reményben, hogy ez a módszer minél szélesebb körben elterjed.

KAKUKK (*Cuculus canorus*) NAGYARÁNYŰ ÁLLOMÁNYCSÖKKENÉSE A MEDVES ERDEIBEN 1982-BEN

A Madártani Tájékoztató 1980. január—márciusi számában közölt, „Hogyan aránylanak a kakukkok a vörösbegek fészkeihez” című írásomban az 1965—1979-es évek közötti adatokat ismertettem. Ezúttal az azóta eltelt 3 év adatait közlöm. Külön

figyelmet érdemelnek az 1982-es adataim azért is, mert ennél nagymérvű kakukk állománycsökkenés tapasztalható. Igaz, a fészkelő vörösbecgelyek száma is kevesebb volt az előző évekhez viszonyítva, talán ez okozta a kakukk állománycsökkenését?

Év:	Talált vörösbecgely fészkek száma:	Ebből kakukkos:
1980	82	25
1981	44	9
1982	52	4

Ez utóbbi években a hosszúra nyúlt tél, illetve a kései tavasz hatására, a vörösbecgelyek később kezdték el építeni fészkeiket, a kakukkok is később érkeztek a szokásosnál, így feltételezhetően ez is előidézhette a nagymérvű állománycsökkenést.

Megemlítem még, hogy 1982-ben erdei pityer fészkeiben 5 csupasz fióka alatt találtam egy teljesen frissen rakott kakukk tojást.

Varga Ferenc

DOLMÁNYOS VARJÚ (*Corvus cornix*) FÉSZKELÉSE A FÖLDÖN

1982. IV. 25-én a bácsföldvári halastónál (Jugoszlávia) földre rakott dolmányos varjú fészket találtam. A fészkek egy gáton volt, egy beton objektum tövében, mely fél méterrel magasabban volt a talajnál. Ez csupán fedezékül szolgálhatott, mivel a közelben forgalmas út van.

A fészkek belseje fűből, nádbugából készült, kívül nádlevelekből állt. Faág egyáltalán nem volt beleépítve. Ez már csak azért is furcsa, mert a halastótól mintegy 300 méterre húzódik egy csatorna, melynek partján nyárfaerdő van. Itt a dolmányos varjú gyakori fészkelő.

Ternovác Tibor

EGY SZÉNCINEGE-PÁR (*Parus maior*) ÉRDEKES FÉSZEKANYAG GYŰJTÉSE

1982 májusában a Pilis-hegységben egy ritka ragadozómadár fészkelőhelyének őrzése közben érdekes megfigyelésben volt részem a széncinege fészekanyag gyűjtésére vonatkozólag. A nyitott sátorban a hajnali-reggeli órákban egy széncinege pár állandó látogatóm volt. A madarak nagyon otthonosan érezték magukat, a jelenlétben a sátorban lévő takarókról, ruhadarabokról csipegették a fészük béleléanyagát, sőt később — egyre gyakrabban — azt is megcsinálták, hogy egyenesen a fejemre szálltak és hajszalakat húzogattak ki. A cinegéknek ezt az érdekes viselkedését több társam is megfigyelte, akik részt vettek az őrzésben.

Harangi István

PARTFALBAN KÖLTŐ FENYVESCINEGE (*Parus ater*)

1982. június 4-én Farkasgyepű határában egy erdei műúton sétálva a Pisztrángos-tó felé, az egyik út menti kisebb bokor csúcán izgatottan izgó-mozgó madarat vettünk észre. Távcsővel szemügyre véve láttuk, hogy egy fenyvescinege, s azt is, hogy egy hernyót tart a csőrében. Kissé távolabb mentünk tőle, s egy bokor takarásából figyeltük, vajon hová fog repülni vele. Nagy meglepetésünkre az út másik oldalán levő partfalban — ami az út építéskor keletkezett — tűnt el. Könnyen megtaláltuk az odú bejáratát, kb. 1,5 m magasságban egy kb. 3 cm átmérőjű nyílást.

A madár néhány perces benttartózkodás után kirepült, csőrében egy ürüléksomóval, s elszállt a közeli fenyves felé. Tovább figyelve leshelyünkről, láthattuk a másik szülőt is megérkezni, szintén eleséggel a csőrében.

A költőüreg több mint 1/2 m mélyen bent volt a falban, s a járat sem volt egyenes, így a fiókák számát és életkorát nem tudtuk megállapítani.

Zörényiné Süle Ágnes — Zörényi János

UTAZÓ FÉSZEK

Különös helyen bukkantam barázdabillegető (*Motacilla alba*) fészekre idén tavasszal: a lucernatábla közepére kiállított lajt-kocsi alvázában, amit hetente kétszer elvontattak a kb. 1 km-re lévő kúthoz, ahol egy óra alatt feltöltötték vízzel, majd visszavitték eredeti helyére. A költés ennek ellenére sikeres volt, a madarak kirepültek. Utazás közben ült-e a madár a tojásokon vagy etetett-e ezt sajnos nem tudom, mivel a kirepülés előtt 2 nappal fedeztem fel a fészket.

Darázsi Zsolt

SEREGÉLY (*Sturnus vulgaris*) MEGFIGYELÉSEK

A Bp. XI. ker. Baranyai téri lakótelepen a házaktól körülzárt területen, 1977 ősze óta figyelem az itt éjszakázó seregélyeket. E területen (park) két nagy nyárfa szolgál szálláshelyül. Ablakomhoz mindkettő közel áll, így érkezésüket és távozásukat jól megfigyelhettem. Tavasz érkezésük kb. 10—20 madár jelenik meg először és mintegy 10 nap alatt számuk 70—100-ra nő. Reggeli indulásuk előtt, valamint esti érkezésük után a csoport nagy hangzavarral van.

Az éneklő, veszekedő madarak között 1981—82-ben sárgarigót és békát utánzó egyedet hallottam. (Az utánzók egyidejűleg is hallhatók voltak.) A békát utánzó 1982 őszen éjszaka is többször énekelt.

Reggeli indulásuk és esti érkezésük maximális időeltérése 10—15 perc, természetesen figyelembe véve a napkeltét-nyugtát, valamint az akkori időjárást. Megfigyelésem szerint a legnagyobb időeltolódás esős időben — éjszakai esőzés — ez is reggeli induláskor.

Itt tartózkodásuk ideje alatt táplálékért nem járnak le a park füves területére. Tavasszal megkísértem itatni őket. A park kerticsapjánál egy területet elárasztva, de néhány esettől eltekintve nem szálltak le.

Költés ezen a területen nincs. Gyűrűzéssel a madarak nyugalma miatt nem próbálkoztam.

Néhány adat érkezésükről — elvonulásukról:

Év	hónap	db	hónap	db
1977.			X. 8.	130—140
1978.	III. 20.	70—100	X. 3—5.	120—140
1979.	IV. 5.	100	X. 12.	140—150
1980.	IV. 10.	80—90	X. 3.	100—120
1981.	III. 10.	80—100	X. 10.	110—130
1982.	III. 15.	90—100	X. 7.	100—110

Miklós József

HÚVÓS IDŐJÁRÁS FIÓKAPUSZTÍTÓ HATÁSA

1981. április 19-én éjszaka -5°C -ra lehült a hőmérséklet. Szeged-Fehértón a kirepülés előtt álló barkóscinege fiókák mind megfagytak. A közelben lévő másik fészek egy-két napos fiókái nem fagytak meg, amiből arra lehet következtetni, hogy ott az anyamadár ráült a fészekre éjszakára, míg a nagy fiókákat már valószínűleg nem melengetik. 1981. május 2-án Tóserdőn egy feketerigó fészekben találtunk 4—5 napos elpusztult fiókákat. A hőmérséklet reggel $+9^{\circ}\text{C}$ volt.

Molnár Gyula

Gyűrűzés

VONULÁSI ADATOK A GELLÉRTHEGYRŐL 1982 ŐSZ

Bevezetés

A Gellérthegy oázist jelent a fővárosban és fekvésénél fogva is rendkívül alkalmas periódikusan végzett vonulási adatgyűjtésre. 1980-ban már végeztem itt megfigyeléseket (Mad. Táj. 1981. I—III.), de ezek csak szeptember hónapra korlátozódtak, és inkább tájékozódó jellegűek voltak. A jelenlegi vizsgálat célja volt, hogy bebizonyítsa, városban is lehet vonulási adatokat gyűjteni, és egy-egy nagyobb park, temető vagy más, bokrokkal és fákkal borított terület rendszeres ellenőrzése révén pontos képet kaphatunk a vonulás üteméről elsősorban a jól megfigyelhető tömegfajokkal kapcsolatban. Kívánatos lenne, hogy az ország minél több pontján végezzenek tagtársaink hasonló jellegű megfigyeléseket, mert akár csak a heti egyszeri (hétvégi) adatgyűjtés is igen érdekes anyagot szolgáltathat.

Terület és módszer

A vizsgált terület ugyanaz volt, mint 1980-ban, azaz a Gellért Szállótól az Ifjúsági Parkig, fent a Dunával ellentétes oldalon körbe futó utolsó sétaútig. A megfigyeléseket mindig azonos útvonalat bejárva végeztem és ehhez úgy választottam meg a sétautakat, hogy azokról a vizsgált terület teljes egészét be tudjam tekinteni. A megfigyelések időpontja 6—9 óra között változott (nap szerinti idő), egy-egy felvétel átlagosan 1,5 óráig tartott. A kijelölt utat bejárva mindent a helyszínen jegyeztem, a sétaútról csak akkor léptem le, ha ezt egy-egy a lombok között bújkáló faj meghatározása szükségessé tette. A reggeli órákban emberi zavartság alig volt. A felvételek rendszerességétől csak akkor tértem el egy napot, ha azt az időjárási körülmények indokolták. Így valamennyi felvételt szélcsendben vagy gyenge szél mellett, tehát ideális megfigyelési körülmények kö-

zött végezhettem. A megfigyelések augusztus—október hónapokra szorítkoztak. Július 29-én egy előzetes felvételt végeztem elsősorban egyes számomra érdekesebb vonuló fajok (pl. szürke légykapó, sisegő füzike) esetleges jelenlétének megállapítására.

Eredmények

A 26 felvétel során legkevesebb 44 madárfajt észleltem a területen (felvettem a házi galambot, közös név alatt kellett szerepeltetnem viszont az örvös és a kormos légykapót, amelyek ősszel távcsővel nem különíthetők el egymástól). Valamennyi felvételben szerepelt a következő öt faj: házi galamb, széncinege, feketerigó, csilpcsalp-füzike, házi veréb. Valamennyien költenek a Gellérthegyen ill. a házi galambok a szomszédos épületeken. Az egyes hónapok jellemző madárfajai (minden felvételben szerepeltek):

augusztus: házi galamb, széncinege, feketerigó, barátka, kis poszáta, csilpcsalp-füzike, házi veréb.

szeptember: házi galamb, balkáni gerle, balkáni fakopáncs, széncinege, kék cinege, feketerigó, barátka, csilpcsalp-füzike, szürke légykapó, seregély, házi veréb, mezei veréb, zöldike.

október: házi galamb, széncinege, kék cinege, feketerigó, vörösbegy, csilpcsalp-füzike, házi veréb, mezei veréb, erdei pinty.

Hely hiányában a felvételek táblázaton bemutatott számszerű eredményeit mellőznöm kellett, alábbiakban csupán 3 faj ilyen adatait közlöm, amelyek nem költenek a Gellérthegy vizsgált területén, így megjelenésük mindenképpen vonulásnak (kóborlásnak) minősül.

	sisegő füzike	szürke légykapó	örvös-kormos légykapó
augusztus 3.	—	—	—
augusztus 5.	2	—	—
augusztus 9.	3	2	3
augusztus 12.	4	3	3
augusztus 16.	1	5	4
augusztus 19.	6	6	6

augusztus 23.	2	15	18
augusztus 26.	3	13	22
augusztus 30.	4	16	36
szeptember 2.	5	19	28
szeptember 6.	3	14	12
szeptember 9.	5	6	7
szeptember 13.	9	3	5
szeptember 16.	2	15	11
szeptember 20.	1	7	3
szeptember 23.	3	2	5
szeptember 27.	—	6	2
szeptember 30.	—	1	—
október 5.	—	—	1
október 7.	—	—	—
október 11.	—	1	—
október 14.	—	—	—

A légykapók viszonylag könnyen megfigyelhető, feltűnő madarak, az örvös-kormos légykapók hangja is jó útmutató volt, a sisegő füzikéket gyakran ugyancsak jellegzetes hívó hangjuk árulta el.

A légykapók a legkülönbözőbb fák ágain, a sétányok vaskorlátján és más kiemelkedő pontokon tartózkodtak, a sisegő füzikék csaknem mindig a területen gyakori magas kőris ágai között keresgéltek.

Néhány megjegyzés a gyakoribb fajokhoz:

Házi galamb: a sétányokon keresgéltek, egyes fák és cserjék termését is fogyasztották. Megfigyelt max. pd-szám: 39 (9.16 ill. 9.19)

Balkáni gerle: rendszeresen látható a fákön, október végére fokozatosan eltűnt a területről. Megfigyelt max. pd-szám: 12 (9.20.)

Szajkó: alkalmasszerűen bukkant fel, főként szeptember—októberben.
Megfigyelt max. pd.-szám: 3 (8. 26.; 9. 20.; 10. 11.)

Szécinege: az időszak második felében gyakran kis csapatokban. Megfigyelt max. pd.-szám: 16 (10.22).

Kék cinege: két augusztusi felvételt leszámítva mindig jelen volt. Megfigyelt max. pd.-szám: 10 (9.20.)

Énekes rigó: az első példányt 9. 13-án láttam a területen, októberben egy kivételével minden felvételen szerepelt. Megfigyelt max. pd.-szám: 6 (10. 5.; 10. 14; 10. 28.).

Feketerigó: a terület legjellemzőbb madárfaja, mely az alsó és felső részeken egyformán előfordult, de 10.22-től szinte kizárólag egészen alacsonyan tartózkodtak a sétaútak környékén. Karvalyt nem láttam, csak egy balkáni gerle tépést találtam a bokrok között, de feltételezhetően mégis a ragadozóveszély miatt húzódtak le a hegy lábához, ahol a forgalom a reggeli órákban is rendszeres volt. Megfigyelt max. pd.-szám: 72 (10. 11.).

Házi rozsdafarkú: nem csak a sziklás részeken, de a sétautakon és a bokrok között is megfigyeltem. Csaknem mindig több példány tartózkodott egymás közelében. Megfigyelt max. pd.-szám: 14 (9. 16.)

Vörösbegy: költ a területen, számuk októberre érezhetően emelkedett. Megfigyelt max. pd.-szám: 10 (10. 22.).

Barátka: költ a területen, az utolsó példányt 10. 22-én figyeltem meg. Max. pd.-szám: 13 (9. 16.)

Kis poszáta: az utolsó példányt 9. 23-án láttam. Megfigyelt max. pd.-szám: 5 (8. 12.).

Fitisz-füzike: az első megfigyelt pd. 8. 9-én jelent meg (énekelt), az utolsót 9. 30-án láttam. Megfigyelt max. pd.-szám: 5 (8. 30.).

Csilpcsalp-füzike: költ a területen. Megfigyelt max. pd.-szám: 14 (9. 6.). (8. 12. — 10. 7. között 44 füzikét jegyeztem fel, amelyeket a távolság, rejtettség vagy egyéb okok miatt nem tudtam pontosan meghatározni, de amelyek fenti két fajhoz tartoztak).

Seregély: augusztusban csak egyetlen (8. 3.) felvételen hiányzott, októberben már csak kétszer láttam. Néhány pd. rendszeresen énekelgetett az ágak között. Megfigyelt max. pd.-szám: 11 (8. 26.)

Házi veréb: megfigyelt max. pd.-szám 65 (8. 9.)

Mezei veréb: megfigyelt max. pd.-szám: 42 (10. 14.)

Meggyvágó: leggyakrabban szeptemberben láttam. Megfigyelt max. pd.-szám 4 (8. 3.)

Zöldike: rendszeresen mozog a területen, néha 10 pd. feletti csapatban is. Megfigyelt max. pd.-szám: 21 (10. 25.)

Csicsörke: október közepéig rendszeresen látni, a kopár részen gyakran csapatban keresgél a fű között. Megfigyelt max. pd.-szám: 16 (9. 27.; 10. 5.)

Erdei pinty: szeptember 9-től rendszeresen láttam néhány példányát. Megfigyelt max. pd.-szám: 6 (9.27.; 10. 6.)

Egyéb, alkalmilag megfigyelt fajok: vadgerle (8. 3. 1 pd.), nyaktekercs (8. 26. 1 pd.), zöld küllő, nagy fakopáncs, kis fakopáncs (10. 11. 1 pd.), sárgarigó (8. 5. — 9. 2. között), fenyvescinege (10. 28. 1 pd.), barátcinege, csuszka, ökörszem (9. 2-től), léprigó (10. 11. 1 pd.), kerti rozsdafarkú (9. 16.—9. 30. között), kerti poszáta, királyka (10. 25-től), tüzesfejű királyka (10. 11. 2 pd.), erdei szürkebegy (9. 30-tól), tövisszűrő gébics (8. 3. 1 pd.), tengelic, süvöltő (10. 25-től), fenyőpinty (10. 22-től).

Schmidt Egon

VONULÁSKUTATÓ TÁBOR A BÜKKBEN 1982.

-1982. november 1—11 között a MME Heves megyei csoportja hatodszor rendezte meg vonuláskutató táborát 1977 óta mindig azonos helyen (Lesrét), a Bükki Nemzeti Park peremén. A tábort a NP Igazgatósága támogatta, a résztvevő 20—25 fő a Heves megyei, Miskolci és Zirci Helyi Csoportból került ki.

A tábor ideje alatt 19 fajból 357 madár lábára került gyűrű. Domináns faj a vörösbegy volt. Érdekességnek számított öt példány tüzesfejű királyka befogása

A gyűrűzés mellett faunisztikai sétákat is tettünk a területen, egy kisebb csoport pedig a környező patakok vizirigó állományát mérte fel.

A madártani munkával párhuzamosan élve fogó csapdák segítségével vizsgáltuk a környék kisemlős-faunáját.

Táborunkat — meghívásunkra — közel kétszáz általános és középiskolai tanuló tekintette meg nevelőik vezetésével. Többen rövid időre részt is vettek a munkában. A látogatók általános ismertetést kaptak az Egyesület munkájáról, a Bükk-i Nemzeti Parkról, a madárvédelem időszerű kérdéseiről.

A felállított 10—15 függönyháló ellenőrzése gyakran nagy munkát rótt a résztvevőkre, az időjárás sem minden esetben kedvezett, a tábor mégis kitűnő hangulatban telt el. Elhatároztuk, hogy a következő években is megrendezzük.

Szitta Tamás

KISKUNSAGI TÁBOR — 1982.

A VII. fülöpházi tábort július 13. — szeptember 12. között rendeztük meg. Mint a korábbi években, most is 12 db 12 m-es japán függönyhálóval valamint drótvarsákkal dolgoztunk.

A résztvevők létszáma 128 fő volt, közöttük holland, NDK-beli és jugoszláv madarászokkal. A 60 munkanap alatt 46 fajból összesen 4720 madarat gyűrűztünk. Az összes visszafogások száma 1042, amelyben egy stockholmi gyűrűs foltos nádiposzáta is volt.

A legszámosabb fajok példányszáma és % aránya:

Foltos nádiposzáta (<i>Acr. schoenobaenus</i>)	1899 pd.	40,23 %
Cserregő nádiposzáta (<i>Acr. scirpaceus</i>)	1020 pd.	21,61 %
Füstifecske (<i>Hirundo rustica</i>)	605 pd.	12,81 %
Nádirigó (<i>Acr. arundinaceus</i>)	297 pd.	6,25 %
Mezei veréb (<i>Passer montanus</i>)	258 pd.	5,46 %
Nádi tücsökmadár (<i>Locustella luscinioides</i>)	215 pd.	4,55 %
Énekes nádiposzáta (<i>Acr. palustris</i>)	61 pd.	1,27 %
Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	60 pd.	1,27 %
Nádi sármány (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	41 pd.	0,85 %
Guvat (<i>Rallus aquaticus</i>)	36 pd.	0,76 %

A ritkábban gyűrűzött fajok közül fogtunk 1—1 bölömbikát, kabasólymot, gulipánt, ugartyúkot és lappantyút.

Molnár László

VEGYES hírek

ÁLLOMÁNYNAGYSÁG

Tagtársaink közül bizonyára sokan tudják, hogy az Egyesület szerző kollektívája megírta a „Magyarország fészkelő madarai” című könyvet, melynek várható megjelenési ideje 1984. év második fele.

Ebben a könyvben valamenyi fajnál szerepel az állomány nagyság című rész. Mint szerkesztőnek alkalmam volt az összes fejezetet alaposan áttanulmányoznom és szomorúan kellett megállapítanom, hogy e téren milyen komoly hiányosságaink vannak.

Nyilvánvaló, hogy nem tudjuk meghatározni egy-egy gyakori faj pl. barátká, fülemüle stb. országos állományát, de mégis kell, hogy legyen képünk ezekről a fajokról is.

Örvendetes, hogy egyre több fajról megalapozott állományfelmérési adatokkal rendelkezünk mint pl. gémfélék, gólya, ritka ragadozók, nyári lúd, szerkók, gulipán, ugartyúk stb.

A védelmi munkáknak az alapja az állományok pontos ismerete. A legközönségesebb fajokról is lehet és kell állományadatokat gyűjteni, céltudatos felméréseket végezni, egy-egy kisebb területen. Ez a feladat kezdő madarászoknak is hasznos és sok élményt nyújtó feladat lehetne. A rétek felett kenringő mezei pacsirta vagy a bükkösökben éneklő sisegő füzike állományának felmérése éppen olyan fontos mint bármely más fajé, és ezt bárki végezhetné.

Ezúton szeretném felhívni tagtársaim figyelmét erre a fontos feladatra és egyúttal felajánlani segítségünket. Bárkinek szívesen segítenénk a fajok a terület és módszer kiválasztásában és az eredményeket örömmel közölnénk a Madártani Tájékoztatóban.

Haraszthy László

FELHÍVÁS!

A Faunisztikai Szakosztály koncepciója alapján Helyi Csoportunk elhatározta, hogy létrehozza a Zalaï HCs. Madártani Iratárát.

Figyelembe véve, hogy a megye madárvilágának jelentős része feltáratlan, feladatunknak elsősorban a jelen és jövőbeni adatok összegyűjtését, rendszerezését tekintjük. Meggyőződésünk azonban, hogy nem szabad figyelmen kívül hagyni azon kutatók sokrétű, történeti szempontból is érdekes anyagát, akik a korábbi években végezték megfigyeléseiket Zala megye területén,

Azzal a kéréssel fordulunk tehát minden kedves tagtársunkhoz, hogy aki bármilyen adalékot tud szolgáltatni munkánkhoz, legyen szíves azt másodpéldányban, vagy fénymásolás céljából címemre elküldeni!

Ács Attila

„LEGKEDVESEBB MADARAINK”

főcímmel, mint ezt már a legutóbbi választmányi ülésen is említettük, sorozatot szeretnénk indítani elsősorban fiatal tagtársaink részére. Minden füzet egy-egy ismert (de sok tekintetben még sem ismert) faj közérthető, népszerű stílusban megírt monográfiája lenne néhány fotóval, esetleg vonulási térképpel vagy egyéb illusztrációval. Az 1. számú füzet a vörösbeggyel foglalkozik, kiadását 5000 példányban tervezzük, ára az előzetes kalkulációk szerint 5 forint lesz. Megjelenése a tervek szerint 1983 első nyegedévében várható.

Amikor e sorokat írom 1982 októberében még nem tudhatom, mikor kerül ki a nyomdából Tájékoztatónk 1983. évi első száma, amiben megjelenik. Elképzelhető, hogy a fenti füzet előbb lát napvilágot. Ettől függetlenül kérem a helyi csoportok vezetőit támogassák ezt a kezdeményezésünket azzal, hogy igényük

bejelentésével egyidejűleg utalják át a megfelelő összeget (a rendeltetés megjelölésével) a Központi Iroda címére. A tervek szerint ugyanis a következő 2. sz. füzet költségeit is ebből a pénzből fedeznénk s ez a forgótőke biztosítaná a következő számok mielőbbi megjelenését is. A példányszám esetleges növelése csak az állandó igények realizálódása után lehetséges.

Már most kérem valamennyi tagtársamat, de különösen a helyi csoportok vezetőit, írják meg észrevételeiket, javaslataikat a megjelent füzetrel (füzetekkel) és elképzeléseiket a jövőben elkészítendő számokkal kapcsolatban.

Nagyon remélem, hogy kezdeményezésünk eléri a célját és a „Legkedvesebb madaraink” sorozat minél több fiatal madárbarát kezébe eljut majd.

Schmidt Egon

FALIÚJSÁG

Örömmel tapasztaltam a legutóbbi Választmányi ülésen, hogy milyen érdeklődés kíséri a Faliújságot és hogy ez a kezdeményezés elnyerte tagtársaink tetszését. Igyekszem a továbbiakban is minél változatosabb anyagot összeállítani, ami egyaránt érdekes lehet a madártanhoz közelebb állók és laikus érdeklődők számára. Ami a terjedelmet illeti, megpróbálom a körülbelül azonos oldalszámot tartani, ha ez egy-egy alkalommal mégis többre sikerül, akkor az „csak úgy jött”, a hirtelen felbukkant témát vagy ötletet kár lett volna elfektetni. A terjedelem a végleges helyen valószínűleg egyébként is változó, hiszen nagyon remélem, hogy minden igénylő igyekszik az általam küldött anyagot részint fotókkal, kivágott képekkel színesebbé (a kívülállók számára vonzóbbá) tenni, másrészt helyi anyagokkal, információkkal kiegészíteni (pl. a tábor és annak eredményei, egy-egy sikeresen végrehajtott helyi madárvédelmi akció leírása stb.). Miután tagtársaim a központtól kéthavonta kapják az anyagot, el tudnám képzelni azt is, hogy azt megosztva és saját írásokkal kiegészítve két részletben helyezzek ki. 1983-tól kezdődően népszerű ökológiai sorozat indul, mely a madarak és környezetük kapcsolatának egy-egy láncszemét

elemzi és helyezi nagytó alá. Továbbra is várom észrevételeiket, javaslataikat a Faliújsággal kapcsolatban és nagyon örülnék ha időnként helyi visszhangjáról tájékoztatnának.

Schmidt Egon

**Schmidt Egon: GYAKORLATI MADÁRVÉDELEM
NATURA, ára 36,— Ft**

Évek óta hiányzott a könyvesboltokból a madárvédelemmel foglalkozó könyv. Ezt a hiányt pótolta Schmidt Egon a tőle megszokott ragyogó stílusban megírt könyve. A madárvédelem minden területével foglalkozik: a fészekodúk készítésével, beszerzési lehetőségeivel, kihelyezésével és gondozásával, a kevésbé ismert odúlakók telepítésével, a téli etetéssel, a fészekből kipottyant fiókák gondozásával. Külön fejezetben ismerteti a madarak élőhelyeinek védelmét. Városlakó, kertvárosi, kiskertekben, nádasokban és egyéb helyeken élő madarak védelme során más-más problémák merülhetnek fel. A könyvből megismerhetjük a gólyavédelem és a ragadozó madarak védelmének történetét és sikereit, de a túlszaporodott fajok madárvédelmi gondjait is. A leggyakrabban megfigyelhető ötvennégy madárfajról rövid leírást is kapunk, ismerteti a szerző az életmódját, költését, előfordulási helyét és táplálkozását. Muray Róbert csodálatos színes képei segítik e fajok felismerését.

A madárvédelmünkben igen jelentős szerepet vállaló Magyar Madártani Egyesület bemutatására egy fejezetet szentelt a könyv írója, de a legújabb és a még érvényben lévő rendeletek ismertetésén kívül az OKTH felügyelőségek címei sem maradhattak ki ebből a minden madárbarátnak és természet-szerető embernek ajánlható könyvből.

Homoki-Nagy István

ÚJ MAGYAR ÁLLATHANGLEMEZ!

Dr. Ország Mihály első nagyszerű madárhanglemeze után újabb nagylemezzel jelentkezett, Magyarország állathangjai (rovarok, békák, madarak, emlősök) címmel. A szép kiállítású lemez átütő és tartós sikerét nyugodtan előre is megjósolhatjuk. Ritkán hallott, illetve nehezebben felismerhető madárhangok mellett az emlősök közül a keleti cickány, különböző denevérfajok és a nagy pele kevesek által ismert hangjaira az őszi szarvasbögés csodálatos megörökítése teszi fel a koronát. Számos érdekes rovarhang mellett a lemez a természetjárók számára legértékesebb része a valamennyi hazai békafaj hangjainak kitűnő technikával történt rögzítése. Tavaszi vadzikekből gyakran hallhatjuk ezeket a hangokat és többnyire anélkül kell távoznunk, hogy sikerülne gazdáikat azonosítanunk. A lemez segítségével viszont mindez lehetővé válik. Vigyázat, a hangok között emberi kísérőszöveg nincs, előzetes lejátszás közben kell tehát figyelniük a szakszöveget, hogy felkészülhessünk a tavaszi kirándulásokhoz békák szempontjából is. Az egyes fajok külön külön megszólaló hangján kívül esztétikai élményt jelent a Felső-Tisza vidékén felvett „Békakvartett” és az ugyanott mikrofonvégre kapott vöröshasú unka kórus. A lemezt minden természetbarátnak melegen ajánljuk.

S. E.

„MONDOK VALAMIT”

Egyesületünk Börzsönyi Helyi Csoportja ezidáig egyedülálló vállalkozásba kezdett. Kezdő és haladó madarászok részére kiadta „Mondok valamit” című első kiadványát.

A füzet részletesen foglalkozik a madártani etikával. Hasznos tanácsokat tartalmaz kezdők és haladók részére, összefoglalja a gyurgyalag, a gólya és a fecskék védelmének éve programok céljait, eredményeit.

Valamennyi Tagtársunk szíves figyelmébe ajánlom e hasznos kiadványt, melyet 6,— Ft/db áron, helyi csoportok titkáraitól lehet igényelni.

H. L.

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
Ács Attila: Felhívás — — — — —	59
dr. Bankovics Attila — Bognár Gábor: A Kiskúnsági Nemzeti Park, a Péteri-tó és a Szelidi-tó körzetében költő fontosabb madárfajok állománya 1982-ben	19
Baracska Béla: Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>) a Hanságban —	32
Bartha Enikő — Szabó Éva: Odútelep a Normafánál — —	8
Béres István — Béres László: Fenyőrigó (<i>Turdus pilaris</i>) fészkelése Felsőzsolcán — — — — —	38
dr. Bod Péter: A fenyőfűtő (<i>Crocethia alba</i>) 10 éves (1973—82) előfordulása a Csaj-tavon — — —	33
Bodnár Mihály — dr. Kovács Gábor: Faunisztikai adatok a Csécsi halastóról (Hortobágy) — — — — —	27
Danka György: Keresztesőrű (<i>Loxia curvirostra</i>) megfigyelések Budakeszin — — — — —	40
Darázsi Zsolt: Utazó fészkek — — — — —	50
dr. Endes Mihály: Fenyőrigó (<i>Turdus pilaris</i>) előfordulások és újabb költés az Alföldön — — — — —	39
dr. Endes Mihály: Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>) adatok: költés és kisebb invázió — — — — —	35
dr. Endes Mihály: Székicipacsirta (<i>Calandrella brachydactyla</i> <i>hungarica</i>) költések a Tiszazugban — homokon — —	36
dr. Endes Mihály: Ugartyúk (<i>Burchinus oedicnemus</i>) költési adatok a tiszai Alföldről — — — — —	34
Füri András: Faunisztikai adatok a Babati Vadbiológiai Kísérleti Tér madárvilágához (1982) — — — — —	29
Harangi István: Egy széncinege pár (<i>Parus maior</i>) érdekes fészkekanyag gyűjtése — — — — —	49
Haraszthy László: Állománynagyság — — — — —	58
Haraszthy László: Fakuszodú készítése — — — — —	11
Haraszthy László: Gyurgyalag és partifecske felmérés — —	16
Haraszthy László — Ott József — Szitta Tamás: Eredményes kísérlet a békászó sas második fiókájának megmentésére — — — — —	6
Haraszthy László: Öt tojásból álló egerészölyv fészkekalj — —	46
Homoki—Nagy István: Schmidt Egon: Gyakorlati madárvédelem	61
Kagyerják Pál: Gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>) vonulási adatok Balassagyarmat környékéről (1982) — — — — —	36
Kalotás Zsolt: Néhány adat a gyöngybagoly (<i>Tyto alba</i>) költésbiológiájához — — — — —	41
dr. Kasza Ferenc: Léprigó (<i>Turdus viscivorus</i>) nyári előfordulása Somogyuszob környékén — — — — —	37

dr. Kasza Ferenc: A sisegő füzikék (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>) terjeszkedése — — — — — — — — — —	39
dr. Kasza Ferenc: Vörösnyakú vöcsök (<i>Podiceps griseigena</i>) és havasi partfutó (<i>Calidris alpina</i>) különös viselkedése — — — — — — — — — —	45
dr. Kasza Ferenc: Voltak-e tűzokok (<i>Otis tarda</i>) 1982-ben Dél-Somogyban — — — — — — — — — —	34
dr. Kovács Gábor: Fészkelési adatok a Hortobágyi Nemzeti Parkból és környékéről — — — — — — — — — —	16
dr. Kovács Gábor: Rövidcsőrű ludak (<i>Anser brachyrhynchus</i>) a Hortobágyon — — — — — — — — — —	31
Lenner József: Gyurgyalag költési adatok a sárisápi bányamedencéből — — — — — — — — — —	35
Márkus Ferenc — Szalai Ferenc: a Fenyőrigó (<i>Turdus pilaris</i>) költése a Felső-Tisza vidékén — — — — — — — — — —	37
Mercsák József László: Egy kövirigó pár életéből — — — — — — — — — —	43
Miklós József: Seregély (<i>Sturnus vulgaris</i>) megfigyelések — — — — — — — — — —	50
Molnár Gyula: Húvös időjárás fiókapusztító hatása — — — — — — — — — —	51
Molnár László: Faunisztika néhány sorban — — — — — — — — — —	22
Molnár László: Kiskunsági tábor — 1982 — — — — — — — — — —	57
Nagy Lajos: Vörös vércsék költése mesterséges fészkelődobban — — — — — — — — — —	46
Radetzky Jenő: Az agárdi Madárvártáról és 1982-beli életéről — — — — — — — — — —	13
Schmidt Egon: Vonulási adatok a Gellérthegyről — 1982 ősz — — — — — — — — — —	52
Schmidt Egon: „Legkedvesebb madaraink” — — — — — — — — — —	59
Schmidt Egon: Faliújság — — — — — — — — — —	60
Schmidt Egon: Új magyar állathanglemez — — — — — — — — — —	62
Szép Tibor: Telepes vízimadár-fészkelések Nyíregyháza környékén 1982-ben — — — — — — — — — —	30
Szitta Tamás: Vonuláskutató tábor a Bükkben 1982. — — — — — — — — — —	56
Ternovác Tibor: Dolmányos varjú (<i>Corvus cornix</i>) fészkelése a földön — — — — — — — — — —	48
Ternovác Tibor — Németh Gábor: Vízimadár pusztulás a Bánátban — — — — — — — — — —	15
Varga Ferenc: Ragadozómadár fészkelések és költések a Medves hegység és Pécs-kő erdeiben 1981-ben — — — — — — — — — —	30
Varga Ferenc: Kakukk (<i>Cuculus canorus</i>) magyarányú állománycsökkenése a Medves erdeiben 1982-ben — — — — — — — — — —	47
Venczel Károly: Az Országház tetőszerkezetén fészkelő vörös vércsék (<i>Falco tinnunculus</i>) — — — — — — — — — —	44
Zörényiné Süle Ágnes — Zörényi János: Partfalban költő fenyvescinege (<i>Parus ater</i>) — — — — — — — — — —	49
Zörényi János: Még 1983-ban is a fecskvédelem éve! — — — — — — — — — —	14
Zsin Géza: Faunisztikai adatok Apaj, Alsónémedi és Ócsa környékéről — — — — — — — — — —	26

Felelős kiadó: Haraszthy László
83-585 KmNyV., Komárom
Felelős vezető: Tunyogi József igazgató
KIZARÓLAG BELSŐ TERJESZTÉSRE!

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 BUDAPEST II., Keleti Károly u. 48.

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET

1024 BUDAPEST

Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1983. JÚLIUS—AUGUSZTUS—SZEPTEMBER—OKTÓBER
NOVEMBER—DECEMBER

1983 is

ÍRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT
FECSKÉINK VÉDELME ÉRDEKÉBEN!

Ha Egyesületünk minden tagja csupán egyszer tesz valamit is
ez évben a fecskék védelméért, máris felbecsülhetetlen segít-
séget kapott a magyar állomány!

Neo-Te-Sol

Széles hatásspektrumú antibiotikum készítmény, mely alkalmas madarak különböző baktériumos eredetű betegségeinek gyógyítására.

Állatorvosi rendelvényre kapható!

Gyártja:
BIOGAL Gyógyszergyár, Debrecen

SZÉP A FÉNYKÉP FORTE PAPIRON
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF FORTE PHOTOPAPIER
YOUR PICTURES ARE NICE ON FORTE PHOTOPAPERS

PHOTO FILMS PHOTO AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE—FEHÉR ÉS SZÍNES
FORTE-ANYAGOKAT!
BENÜTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN FORTE MATERIALEN!
USE THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR PHOTO-MATERIALS
MADE BY FORTE!

FORTE FOTOKÉMIAI IPAR,

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

Háztáji gazdaságok, kisállattartók f i g y e l e m !

A Vállalatunk által gyártott és forgalomba hozott keveréktakarmányok etetése gyors és hatékony hizlalást, állati termék előállítását biztosít.

A j á n l a t u n k :

Keveréktakarmányok BAROMFIAK
SERTÉSEK
KÉRŐDZŐK takarmányozására

Egységes abrakok

Tolnai takarmányliszt

Különféle takarmánykiegészítők

A fenti takarmányok megvásárolhatók Vállalatunk takarmányüzleteiben, a bizományosi és ÁFÉSZ értékesítőhelyeken.

TOLNA MEGYEI GABONAFORGALMI
és MALOMIPARI VÁLLALAT
S Z E K S Z Á R D

Kistermelők állattartók

f i g y e l e m !

A kistenyésztők és a háztáji gazdaságok támogatása érdekében
a GABONAIPAR
olcsó takarmányt, az

EGYSÉGES SERTÉSABRAKOT
és
EGYSÉGES TAKARMÁNYLISZTET

forgalmaz. Beltartalmi értékei:

61 kg/100 kg, keményítő értéke és a 13 %-os nyersfehérjéje
azonos takarmánykihasználást tesz lehetővé, mint a hízótáp.

AZ EGYSÉGES TAKARMÁNYLISZT és SERTÉSABRAK
felhasználásával gazdaságos a sertéshízlás.

Kiskereskedelmi ár: Egységes takarmányliszt 436,— Ft/100 kg

Egységes sertésabrak 465,— Ft/100 kg

Beszerezhető: a Zala megyei Gabonaforgalmi és Malomipari
Vállalat, valamint az ÁFÉSZ-ek elárusítóhelyein.

MELEGBEN — HIDEGEN

HIDEGBEN — MELEGEN

TEA

HELYES MAGATARTÁS?

Szikes rét szélén, néhány csenevész fa takarásában állunk. Társam közismert, állandó megfigyelője e gyér fűvű, itt-ott fehér szikpadkás értékes kis maradvány területnek. Szorgalmasan pásztázzuk távcsövünkkel a terepet. Keressük az itt még évenként párban költő széki liléket.

Három ifjú ember tűnik fel távcsöveinkben. Hátizsák, oldalszák, távcső, fénykepezőgép a felszerelésük. Madarászok lehetnek — gondolom. Hatalmas vörös pulóver lóg, lobog az egyik derekáról. Mindhármuk kezében fehér ívpapíros, csak úgy szikrázik az erős napfényben. Mégsem madarászok ezek — gondolom. Most, mint elszabadult vizslakölykök ide-oda szaladgálnak a réten. Megállnak, a földön motoznak. Egyikük a földre helyezi fénykepezőgépét (nyilván megjelöl vele valamit) és társához rohan. Ennek már fele sem tréfa! Fölzavarják a terület madárvilágát.

Legnagyobb meglepetésünkre Egyesületünk három ifjú, túlbuzgó tagját ismerjük föl bennük. Elmondják, hogy madárfészkek fölmérését végzik (fészekcséze átmérője, mélysége, tojások száma, mérete stb.). Nos, alaposan „fölmérték” a területet. Aligha folytatták költésüket a féltett széki lilék és a szikes puszta többi, földön fészkelő madara!

Más:

Egy intézmény parkjában évek óta folyik a biológiai védekezés a rovarkártevők ellen. Rendszeres téli etetéssel is igyekeznek az áttelelő madarakat jó erőben átmenteni a tavaszi szaporodási időszakra. Sok kísérletezés után szép eredmény mutatkozik az etetés terén. Nagy számban táplálkoznak a park és a környék cinegái az etetőn. Egyszer csak megszűnik a madárjárás. Elmaradnak az etetőről a madarak. Kiderül, hogy néhány „szenvédélyes” madárgyűrűző — minden előzetes bejelentés nélkül — fogóhálókat állított föl az etető közelében. Minden bizonytalanság eredményteljesen járt a cinegék gyűrűzése. Ugyanakkor elriadtak a madarak. Helyes eljárás volt?

Mit ír a terep-magatartásról a madártan etikája?

„A terepen végzett megfigyelések nem veszélyeztethetik a környezetet, a madarak természetes életmódját (..... feltűnő, za-

jos magatartás, hosszantartó jelenlét érzékeny fajok esetén). Aki új területeken kíván rendszeres megfigyeléseket, kutatást végezni, tevékenysége megkezdése előtt igyekszik tájékozódni, hogy nem folytat-e ott már valaki hasonló madártani munkát. Ha igen, kapcsolatba kell lépni az illetővel és megbeszélni vele a tervét."

Más:

Szép színes kép egyik védett madárfajunkról. Országos közlési lehetőséget, nyilvánosságot kapott, hiszen a madárvédelmet kívánja szolgálni. Jobban megnézve a képet, úgy tűnik, hogy az odut, melyben az öreg és a még pihelytollakat viselő fiatal madarak ülnek, mesterségesen kibővítették (a felvétel céljára?). Legalábbis erre látszanak utalni az odu falán látható balta, vagy késnyomok. Reméljük, hogy nem így történt.

Mit is mond etikánk a „Madárfényképezés” címszó alatt?

„Mindenkinek tisztában kell lennie azzal, hogy a helytelenül véghezvitt fényképezés kárt tehet a madárban, sőt akár egész fészekaljat is elpusztíthat” . . . . „Ha elkerülhetetlenül szükséges a fészeknél a fényképezés, lényeges, hogy a fészek környezete a felvételek elkészítése után pontosan olyan legyen, mint annak előtte”.

A MME Börzsönyi Helyi Csoportja „Mondok valamit . . .” című kiadványában (1982) megjelent az „Etika a madártanban és a Magyar Madártani Egyesületben” c. összefoglaló, melyet a MME Etikai Bizottsága készített. Kívánatos, hogy minden helyi csoport e kis kötet számos példányával rendelkezzen. Ez úton az Egyesület minden tagja megismerheti helyes magatartásunk irányelveit.

Dr. Marián Miklós

MADÁRVÉDELEM

AZ 1982. ÉVI TÚZOK SZIMPOZION LEONBAN

A spanyolországi Leonban 1982. szept. 21—24-e között tudományos tanácskozás folyt „A tűzok fenntartása Nyugat-Európában és Északnyugat-Afrikában” témáról. Nem véletlenül választották a szimpozium helyéül ezt a spanyolországi várost, hiszen még mindig spanyol földön él Európa legnagyobb, ismert tűzokállománya, annak ellenére, hogy az utóbbi tíz évben ez is a felére csökkent. (J. Hellmich közlése szerint 1971-ben kb. 16 000 pd, 1982-ben még mintegy 7 000 pd.).

A tanácskozást a Nemzetközi Madárvédelmi Tanács (ICBP) szervezte, a Leoni Egyetem Biológiai Fakultásával együttműködve. A negyvenegynéhány résztvevő fele külföldről: Angliából, Ausztriából, Franciaországból, Izraelből, NSZK-ból, Olaszországból, Portugáliából érkezett. A tanácskozók másik felét a spanyol házigazdák tették ki. A kelet-európai országokból csupán jelentések érkeztek a meglévő tűzokállomány létszámadatairól. A referátumok áttekintették az egyes országok állomány adatait, a védelmi intézkedéseket, a mesterséges felnevelés, visszavádítás és költés eredményeit, valamint a téli kóborlást is. Majd a spanyolországi tűzokpopuláció védelmének és fenntartásának sajátos gondjait vázolták az előadók.

Szept. 23-án remek időjárási viszonyok között egy kiránduláson vehettünk részt, amelynek során néhány óra leforgása alatt több tűzokot láttam, mint pl. az egész ausztriai állomány. A gazdag madárvilágot jónéhány reznek, nyíl farkú- és örvös pusztaityúk színesítette. E fantasztikus területen vadászat is folyik, de a téli vízivadtömegek számára rezervátumot alakítottak ki.

Az utolsó napon a reznekről (*Otis tetrax*) szóló előadások következtek főleg francia, spanyol és portugál előadókkal, mivel

jelentős mennyiségben e faj ma már csak ezekben az országokban él. Előadást hallhattunk a galléros tűzokról (*Chlamydotis undulata*) is, amely főleg izraeli adatokra szorítkozott. Ennek folyamán érdekes képet kaptunk az arab sejkék vadászati tevékenységéről ill. a galléros tűzök költséges, zárttéri tenyésztéséről.

A szimpozion zárásaként néhány fontos határozatot fogadtunk el. Joggal nevezhetem sikeres összeövetelnek ezt a tanácskozást. Sikerült elérni a legfontosabb célkitűzések egyikét: a spanyol tűzök további kímélését. (Vadászata már 1981—82-ben tilos volt). Köszönet illeti mind a szervezőket, mind az aktív résztvevőket fáradozásukért.

A következő tanácskozás színhelye 1983-ban az NDK és 1984-ben Franciaország lesz.

Az európai tűzókállomány-adatairól az alábbi összeállítást közölhetem: Ausztria 130 (1982); Csehszlovákia 220 (1978); Lengyelország 25 (1979); Magyarország 3500 (1981); NDK 500 fölött (1980); Portugália 1000 (1981); Románia 350 (1978); Szovjetunió kb. 7000 (?); Spanyolország 7000 (1982).

Elszomorító, hogy egyes országokban, mint pl. Bulgáriában és Jugoszláviában a tűzök valószínűleg kipusztult, de állománya Romániában és Lengyelországban is erősen megcsappant. Örvendetes viszont, hogy Törökországban 4000 pd. jelenlétét feltételezik még, és hír érkezett egy valószínűleg népes állomány létezéséről is.

Ezek az adatok és feltevések azonban mégsem feledtetik azt a tényt, hogy e madárnak milyen óriási élőhelyet kellett elhagynia, mert az számára már elfogadhatatlanná vált. Egyben arra is intenek, hogy egy olyan kis állomány, mint például az ausztriai, néhány éven belül valószínűleg már csak a múlté lesz!

Triebel Rudolf

HAZAI FEHÉR GOLYA—ADATOK, 1981—1982.

1981-ben kilenc, 1982-ben hat megye kisebb-nagyobb területeiről vagy egy-egy helyiségből 516 illetve 219 gólyapárról (HPa) kaptunk a MME tagjaitól adatokat. Feldolgozásunk az alábbi eredményt adja:

1981.	HPa	HPm	HPo	HPx	E	JZm	JZa
Észak-Bácska	54	49	5	—	—	2,8	2,5
Békés m.	90	81	8	1	1	2,8	2,5
Szolnok m.	66	55	10	1	—	3,0	2,5
Hajdu-B. m.	194	169	23	2	1	2,9	2,5
Sabolcs-Sz. m.	13	11	2	—	—	2,8	2,4
Heves m.	6	5	1	—	—	3,0	2,5
Nógrád m.	55	48	7	—	—	2,7	2,4
Körmend (Vas m.)	26	21	5	—	6	2,1	1,7
Összesen:	516	449	62	5	8	2,6	2,3
1982.	HPa	HPm	HPo	HPx	E	JZm	JZa
Észak-Bácska	50	41	9	—	—	2,6	2,1
Zsadány (Békés m.)	7	5	2	—	—	2,0	1,4
Hort. NP.	132	103	29	—	—	2,5	1,9
Heves m. (4 helys.)	9	4	3	2	—	?	?
Körmend (Vas m.)	21	16	5	—	6	2,2	1,7
Összesen:	219	169	48	2	6	2,4	1,9

HPo 1981-ben 12 ‰, 1982-ben 22 ‰.

Fészkek megoszlása tartóaljzat szerint:

	Épületen (kéményen)	Fán	Vill. oszlopon	Egyéb helyen
1981.	33 ‰	8 ‰	53 ‰	6 ‰
1982.	31 ‰	8 ‰	55 ‰	6 ‰

A 1982-es év rosszabb eredménye nagyrészt a gólyák késői érkezésének, az érkezés elhúzódásának (HPo nagyobb aránya!) és sok gólya meg nem érkezésének (sok fészek maradt lakatlanul) következménye. A közelkeleti háborúk, harcok is közrejátszhattak ebben a vonulás útvonalán.

Karakterisztikák: HPA: gólyapár általában; HPm: gólyapár fiókákkal; HPo: gólyapár fióka nélkül; HPx: gólyapár fiókaadat nélkül; E: fészket egyedül lakó gólya; JZm: eredményesen költő gólyapárokra; (HPm): eső fiókaátlag; JZa: általában a gólyapárokra; (HPa): eső fiókaátlag.

Jakab Béla

A BÖRZSÖNYI CSOPORT 1982-ES FEHÉRGÓLYA-MÉRLEGE

A vizsgált terület.

Déli határ: Duna vonala Vác — Szob-ig. Nyugat — Észak határ Ipoly vonala. Szob — Ipolyvece. Keleti határ: M 2 útvonal Vác — Drégelypalánk.

Fészekfoglalás volt	19 fészekben
Költés	17 fészekben
Fiókaszám	49 pd.
Költés az általunk kihelyezett műfészkekben,	
vill. oszlopon	5 fészek 15 fióka
Villanyoszlop természetes fészekben	2 fészek 6 fióka
Kéményre építve	2 fészek 4 fióka
Lakók által felállított oszlopon (fa)	4 fészek 11 fióka
Pajtán	1 fészek 4 fióka
Nyárfán	1 fészek 3 fióka
Feketefenyőn	1 fészek 3 fióka
Hársfán	1 fészek 3 fióka
Összesen: 17 fészekben	49 fióka

Megszűnt költések: 1 zavarás, építkezés (Parasapuszta),
1 ismeretlen (Tésai elágazás).

Elhullás: 1 pd. áramütés (Kismaros).

Emmer József

EGY SÁRGARIGÓ-FIÓKA TÖRTÉNETE

Sok madárfióka esetéhez hasonlóan indult a történet 1982. augusztusában. A már tollasodó sárgarigó idő előtt kiesett a fészekből. Az úttesten találta meg Kovács András tagtársunk. A fiókát felnevelték, de az őszi vonulásról elkésett. Ősszel többször elengedték a kertben, de hosszabb kinntartózkodás után is „bekéredzkedett”. Így azóta is etetik, ami különös, az a gondozó iránti szelidsége és ragaszkodása.

Míg az idő engedte a kertben, de még a szomszédba is követte Kovácsékát. A lakásban szabadon mozoghat, így mindig ott tartózkodik, ahol a ház lakói. Ha idegen van a lakásban, rövid ideig tartózkodóvá válik, ilyenkor nem énekel és magasabb tárgyakra ül.

Kedvenc eledelei láttán gondozói kezére száll — „Jancsika” hívásra. Már hónapok óta hallatja — próbálgatja — hangját. Napos időben szinte egész nap énekel, borult időben csak rádióval lehet erre rábírní. Sokkal barátságosabb Kovácsnéval, lakásban, az udvaron vállalra száll, az ő kedvéért hajlandó leghamarabb énekelni.

Étrendje gyümölcs, sárgarépa, tüdő, fából kiszedett lárvák. Az év utolsó napján megcsodálhattam szelidségét, hallgathattam hangját. Egy kis képzelőerővel a köszönet „szavait” véltem felfedezni a trillákban. Talán annak a sokszáz vagy ezer téli madárnak a nevében, akiket évről-évre az idős házaspár etet. Izgalommal várjuk mindnyájan a tavaszt, mert reméljük, hogy győz az őszton és megkeresi fajtársait.

Nagy Sándor

AUTÓK ÁLTAL OKOZOTT MADÁR- (ÉS EGYÉB ÁLLAT-) PUSZTULÁSOK 1982-BEN

A megfigyelt időszak VI. 16-tól X. 21-ig tartott. Az út a Mocsai út egy 2 km-es szakasza volt (munkába jövet-menet vizsgáltam a tetemeket). A Mocsai-út a Szőnyi Katholikus Temető mellett kapcsolódik az E 5-ös-höz. A vizsgált rész két oldalán erdőcskék találhatók. Az egyik akácos, a másik vegyes. Főleg akác és nyár. Dús az aljnövényzetük is. A további részeken mezőgazdasági terület húzódik az út mindkét oldalán. Az autóforgalom közepesnek mondható.

Madarak:	töviszúró gébics	5 pd.
	barázdabillegető	1 pd.
	házi veréb	24 pd.
	füstifecske	4 pd.
	énekes rigó	2 pd.
	fácán	1 pd.
	fogoly	1 pd.
	balkáni gerle	1 pd.
	búbospacsirta	1 pd.
	meghatározatlan	1 pd.
 Egyebek:	sүн	 2 pd.
	kutya	3 pd.
	macska	8 pd.
	róka (kölyök)	1 pd.
	zöld varangy	6 pd.
	erdei béka	1 pd.

Krug Tibor

FAUNISZTIKA

A HANSÁGBAN ÉS KÖRNYÉKÉN FÉSZKELO, ILLETVE ELŐFORDULÓ RITKA FAJOKRÓL, 1982

Nagy kócsag (*Egretta alba*): A Hanság Tájvédelmi Körzet Fehértó területén 1982. évben 8 pár fészket találtunk meg, de feltehetően 10 pár költött sikeresen. A Barcsai-tavon 3 pár jelenlétét lehetett látni. A költések e tónál is sikeresek voltak.

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): A területen több alkalommal láttam mozogni, elsősorban az Észak-Hanság Töllösi erdő és Öreg-erdő térségében, csatornák mellett és réteken. Valószínűleg költ. 1982-ben megfigyelve: május 6-án 1 pd.; május 16-án 1 pd. (Észak-Hanság); június 14-én 1 pd. Egy alkalommal látták a Dél-Hanság területén is, a Csikos-égeres mellett.

Békászó sas (*Aquila pomarina*): 1981-ben egy alkalommal láttam a Dél-Hanság területén május 9-én 1 pd-t.

Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*): Az Észak-Hanság Lébény térségében a Polgári pintérhany részén 3 pár mozgását figyeltem meg, ebből kettő pár biztosan költött, de a harmadik is valószínű. Itt egy fészket kerestem meg, a költés sikeres volt. 1982. június 9-től állandóan láthattuk a megkevert 4 tojásos fészket. 1982. június 30-tól a 4 fióka fejlődését figyeltem. A faj jelenlétét Fehér-tón is megfigyeltem, egy pár valószínűleg sikeresen költött. Július 22-én a tó északnyugati oldalán 3 pd. ez évi fiatal mozgott az öreg madarakkal együtt.

Kabasólyom (*Falco subbuteo*): 1982. június 19-én egy pár tojásos fészket találtam meg az É-Hanság Urhanyi rétek és a Rábca közötti ligetes facsoportban. A területen, beleértve Fehér-tót is, mintegy 7—8 pár fészkelése valószínű.

Kék vércse (*Falco vespertinus*): Fehér-tón gyakran látni vadászgató példányokat. Balsay S. Jánossomorjától északra talált egy kisebb, lazán elhelyezkedő telepet egy akácós környékén: a becsült állomány 10—12 pár lehet.

Póling (*Numenius arquata*): Az Észak-Hanság területén a faj élettere csökken a hereford marha betelepítése miatt. 1982-ben az Urhanyi réteken 2 pár költhetett. Fehér-tó területén szintén költött egy pár.

Réti tücsökmadár (*Locustella naevia*): Az Észak-Hanság területén az Urhanyi réteken és a Polgári-pintérhanyban fordul elő nagyobb számban. A korábbi állomány főleg a rétek intenzívebb használata és a hereford marha szabadtartásos tenyésztése miatt csökkent. (A gépi kaszáláson túlmenően a hereford marha szinte egész évben a területen mozog). A korábbi 50—60 példányos állomány ezen a területen 30—40-re csökkent. A Fizfaszigetek 10—14 példányos állománya és a Bombázók 18—20 példányos állománya stabilnak mondható. Fehér-tó területén két pár költése valószínű, de a tó északi oldalától a tárnokrétegig elterülő lápréteken is hallottam egy-két pd-t. énekelni május 19-én. (1982)

Fülöp Tibor

FAUNISZTIKAI ADATOK BALATONFÖLDVÁRRÓL ÉS KÖRNYÉKÉRŐL. (1981. VI. 8 — VI. 19.)

Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*): Szántód, VI. 10. a nádasba repült be 1 pd.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*): Kőröshegy, VI. 13. két pár fészkelte kéményen. A 3 + 5 pd. fióka kirepülését a helyi posta vezetője levélben erősítette meg.

Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*): Szántód, VI. 10. a nádas szegélyénél 1 pd. (gácsér).

Szárca (*Fulica atra*): Szántód, VI. 10. az erdészeti üdülő stégje közelében 1 pd. A nádasban 4 fiókáját vezető pd.

- Dankasirály (*Larus ridibundus*): A földvári hajóállomásnál rendszeresen feltűntek. Leggyakrabban 20—25 pd.
- Küszvágó csér (*Sterna hirundo*): A kikötő melletti öbölben VI. 11. és VI. 14-én figyeltem meg 2 ill. 3 vadászó pd-t.
- Vadgerle (*Streptopelia turtur*): A Vízmű kertjében VI. 15-én 2 pd.; Kőröshegy VI. 13-án 1 pd.
- Balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*): A Kvassay-sétányon rendszeresen 8—10 pd.
- Búbosbanka (*Upupa epops*): Kőröshegy, faluszél VI. 13-án 1 pd.
- Zöld küllő (*Picus viridis*): Kőröshegy, VI. 13. nyárfa tövénél kopácsolt 1 pd.
- Nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*): Balatonföldvár, Báthori u. a kertekben többször megfigyeltem, hangját is gyakran hallottam.
- Búbos pacsirta (*Galerida cristata*): A sétányokon, a halsütő környékén rendszeresen 1—2 pd.
- Füstifecske (*Hirundo rustica*): Balatonföldváron, Szántódon és Kőröshegyen egyaránt gyakori. Kirepülések: VI. 9-én 5 pd.; VI. 14-én 4 pd.
- Molnárfecske (*Delichon urbica*): A kikötő épületén, a pénztárak feletti falon kolóniában fészkelnek. Állományukat 250—300 pd.-ra becsültem. Kőröshegyen több fészket verebek foglaltak el. A Tihanyrév—Szántód között közlekedő kompokon is költenek.
- Partifecske (*Riparia riparia*): Tihany és Balatonföldvár között, a víz felett VI. 19-én 2 pd.
- Dolmányos varjú (*Corvus cornix*): A Neptun szálló körüli nyárfákon 12 pd.
- Csóka (*Corvus monedula*): A vasúti töltés melletti öreg nyárfákon VI. 12-én 2 pd.
- Szécinege (*Parus major*): Gyakran megfigyeltem. A vízmű reklámfelirata között költött VI. 15-én.
- Őszapó (*Aegithalos caudatus*): A vasút melletti öreg fűzek között VI. 16-án 1 pd.
- Csuszka (*Sitta europaea*): Kvassay-sétány VI. 9-én 1 pd.; VI. 12-én 1 pd.; VI. 18-án 1 pd.; Szántód VI. 10-én 2 pd.
- Fekete rigó (*Turdus merula*): Balatonföldváron gyakori. VI. 15-én 4 pd. kirepült fióka.
- Házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*): A pedagógus üdülő

étterme tetőzetén költött: VI. 9.; Szántód, VI. 10. szokatlanul éles hangjára figyeltem fel, a tetőterazon épített fészke került veszélybe a nyaralók költözködésekor.

Fülemüle (*Luscinia megarhynchos*): A B. földvárt átszelő kis patak melletti bokrosban gyakran énekelt 2—3 pd.

Vörösbegy (*Erithacus rubecula*): VI. 9-én a templom körüli pázsiton 1 pd.; VI. 11-én közelre bevárt 1 juv. pd.

Nádirigó (*Acrocephalus arundinaceus*): A Földvár-Szántód közötti partszakaszon gyakran hallottam a hangját.

Barátposzáta (*Sylvia atricapilla*): A Kvassay-sétányon kerítés sövényében fészelt, VI. 11-én 5 fióka; Szántód VI. 10-én gledicsián énekelt 1 pd.

Csilpcsalp-füzike (*Phylloscopus collybita*): A kikötő melletti parkban VI. 17-én 1 pd.

Szürke légykapó (*Ficedula albicollis*): VI. 12-én 1 hím pd.

Barázdabillegető (*Motacilla alba*): A partvédő kövek között rendszeresen kutatót 4—5 pd. A móló melletti parkban VI. 17-én etető párt is megfigyeltem.

Tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*): VI. 9-én ezüstfenyőn fészelt.

Seregély (*Sturnus vulgaris*): Az üdülők kertjeiben gyakori.

Házi veréb (*Passer domesticus*): Platán odvában költött, VI. 10.

Zöldike (*Carduelis chloris*): VI. 10. 1 hím pd.

Tengelic (*Carduelis carduelis*): Gömbakácon fészket is megtaláltam VI. 11.; vizesárkknál, ttócsáknál rendszeresen 1—2 pd.

Csicsörke (*Serinus serinus*): VI. 11.: kordonos szőlő között fészelt 1 pár.

Erdei pinty (*Fringilla coelebs*): A vasúti töltés mellett rendszeresen szedegetett 3—4 pd.

Bali József

ADATOK A RÉTSZILASI HALASTAVAKRÓL (1983.)

A rétszilasi halastavakon a korábbi évek (1980—, 81—, 82) pangása után az idei évben (1983) a madárvilág nemcsak vissza-

nyerte régi arculatát, hanem még túl is tett azon. Már a tavaszi vonulás is rendkívül gazdag volt (faj- és egyedszám tekintetében is), az itt maradt fészkelők között is számos eddig még nem látott faj akad. Dankasirály telep létesült az őzpusztai 1-es tavon kb. 300—400 párral, Rétimajornál az őzpusztaihoz hasonló sirálytelep van.

Küszvágó csér: a sirálytelepen fészkel kb. 30—40 pár.

Feketenyakú vöcsök: kb. 10—15 pár költött (a fiókák V. 24-én jelentek meg).

Vörösnyakú vöcsök: először május 17-én láttam. Június 9-én megfigyeltem 1 párt + 1 fiókát és egy magányos példányt.

Kormos szerkő: május 17-én kb. 20—25 pd. (június 9-én is).

Fehérszárnyú szerkő: május 24: 4 pd.

Fattyúszerkő: június 9: 3—4 pd. (lehetséges, hogy fészkeltek).

Kanalaréce: 3 pár (május 17, 22, június 9.)

Kontyos réce: 3—4 pd. (május 17, 22, 24, június 9.) Rétimajornál május 25-én 3 pd.

Kanalogém: május 22: 5 pd.; május 24: 2 pd.; május 25: 3 pd.; június 9: 43 pd.

Üstökögém: május 22: 9 pd.; május 25: 1 pd.; június 9: 6 pd.

Nagy kócsag: május 17: 15—20 pd.; május 22: 80—85 pd.; május 25: 45—50 pd. (rendkívül nagy számban fészkelnek Rétimajornál).

Kis kócsag: május 22: 2 pd.; június 9: 1 pd.

Nagygoda: 2 pár költött; május 22-én 4 fiókát láttam.

Kislile: május 22: 3 pd.

Lendvai Gábor

ATTELELŐ MADÁRFAJOK 1982—83 TELEN

Mint ismert az 1982—83-as tél rendkívül enyhe volt, januárban plusz 12 °C-t is mértek. Így nem csoda, ha a szokottnál is több vonuló madárfaj telett át hazánkban.

Szürke gém (*Ardea cinerea*)

6 pd. Szob, Duna-part	1982. dec. 15.
22 pd. Zebegény, Duna-part	1982. dec. 12.
9 pd. Zebegény, Duna-part	1983. jan. 12.
17 pd. Nagymaros, Duna-part	1983. jan. 26.
6 pd. Szob, Duna-part	1983. febr. 9.
1 pd. Szob, Duna-part	1983. febr. 23.
12 pd. Poroszló, víztározó	1983. febr. 27.

Nagy kócsag (*Egretta alba*)

2 pd. Poroszló, víztározó	1983. febr. 27.
---------------------------	-----------------

Kanalgém (*Platalea leucorodia*)

1 pd. Poroszló, víztározó	1983. febr. 27.
---------------------------	-----------------

Vörös vércse (*Falco tinnunculus*)

1983. február 4-én, a Budapest—Debrecen
útszakaszon 7 pd-t,

1983. február 24-én a Budapest—Nyíregyháza
útszakaszon 12 pd-t

számoltam meg. (A hely pontosabb megnevezését je-
gyeztem, de úgy gondolom itt érdektelen.)

Muray Róbert

**BATLA (*Plegadis falcinellus*) CSAPAT AZ IPOLY
TERÜLETÉN**

Értesítést kaptam 1982. július 28-án, hogy Litkén (Nógrád m.) az Ipoly árterületén sok batla tartózkodik. Július 30-án a délutáni órákban valóban több példányt sikerült megfigyelnünk, melyek a nádasokban lévő, tiszta vízfoltokban tartózkodtak.

Egy halász megzavarta az addig békésen tollázkodó és táplálkozó madarakat. A felrepülő többszázas madárcsapat, récék, cankók, sirályok és szürke gémekek közül a batlák külön váltak és egy nagy kört leírva, déli irányban eltűntek szemünk elől. Az egy csapatban repülő batlák száma 38—40 lehetett.

A megzavart madarak a másnapi ellenőrzéskor már nem tartózkodtak ott.

Dr. Fancsik János — Varga Ferenc

FEKETE HATTYŰ (Cygnus atratus) ADATOK

Első ízben 1981. október 8-án kerültek elő fekete hattyúk Tata környékén. A 9—10 példányból álló csapatot Bécsi József és Vető Attila figyelte meg.

Ezek után nagy meglepetéssel vettük tudomásul, hogy 1982. november 20-án ismét megjelent egy hat példányból álló csapat, melyeket Szilágyi Imre, Kenderesi László és Tóth László is megfigyeltek, Utóbbi megfigyeléskor készült bizonyító felvétel a MME Központi Irodájában megtalálható.

A fekete hattyúk mindkét esetben egy napig tartózkodtak a megfigyelési területen.

Csaba Attila

KONTYOS RÉCE (Aythya fuligula) KÖLTÉSE BELED KÖZSÉG HATÁRÁBAN

A falu határában lévő volt téglagyári fejtés helyén keletkezett kisebb tavakon több ritka madárfaj megfigyelésére nyílt alkalom. Így 1982. IV. 6-án 4 pd. kontyos récét (3 hím és 1 tojót) pillantottam meg. Nagy meglepetésemre itt találtam őket IV. 13, 24, 30, sőt V. 23-án is. Ez utóbbi alkalommal már három pár tartózkodott a területen. Ezután hosszabb ideig nem láttam őket, már azt hittem odébbálltak, mikor júl. 10-i körutam során négy pár kontyos récét pillantottam meg a nagyobb-

bik tavon összesen 21 fiókával. Valószínű a náddal benőtt kisebbik tó területén költötték ki a tojásokat, és ott jártak táplálék után is. A fiókák már meglehetősen nagyok voltak és három hét múlva újból arra járva már nem találtam őket a tavon.

Molnár István

REZNEK (*Otis tetrax*) MEGFIGYELÉS

1983. február 5-én, hómentes, gyenge fagyos időben fácánvadászat közben reznektúzókat riasztottunk fel az apaji halastavaknak egyik — évek óta szárazon álló — elgazosodott egységén. A madár először mintegy 80—100 m-re szállt le ismét, még mindig a tófenékre, majd a tovább közelítő emberek újból felzavarták, ekkor az ürbői legelők irányában végleg szem elől veszítettük.

Dr. Sterbetz István

MEGFIGYELÉSEK AZ UJJASLILE (*Pluvialis squatarola*) TISZÁNTÚLI ELŐFORDULÁSÁRÓL (1972 — 1982)

Az alföldi szikeseken, sekély vizeknél tavasztól késő ősziig szinte minden évben láthatunk néhányszor ujjaslilét. Nemcsak a szűkebb értelemben vett vonulási időben bukkan fel, hanem nyáron is szem elé kerülhet. Megfigyeléseimet a Hortobágyon és Biharban végeztem. Ha sorra vesszük azokat az élőhelytípusokat, melyeken az elmúlt 11 év során megfigyeltem, változatos képet nyerünk a madár előfordulási helyeinek sokféleségéről.

1. Sekély vízű, szoloncsákos szikes tavak:

A Hortobágyon csak Balmazújváros mellett (Nagyszik) találunk

ilyen vizeket. A bihari területek közül Konyár, Hosszúpályi (Sándoros) és Esztár határában vannak nagyobb tavak.

1. Mesterséges vízelöntések, kacsá- és libanevelő árasztások, rizsföldek:

A Hortobágy területén évről-évre igen sok helyen alakítanak ki sekély elöntéseket, főleg víziszárnyas nevelésére. Az ujjaslile egyik leggyakoribb előfordulási helyei ezek a sekély vízű, iszapos kis tavacsok. A természetvédelmi célból nyár végén elárasztott réteken, legelőkön is mindig megjelenik. A rizsföldeken főleg májusban, esetleg júniusban mutatkoznak.

3. Lecsapolt halastavak:

A tógazdasági munkák legdinamikusabb szakasza, a lehalászás a medencék vizének leeresztésével jár együtt. Amikor a tómederben már csak a mélyebb halágyakban, belső árkokban marad víz, az iszapos tófenék pedig szárazra kerül, az odatóduló nagy madártömegekben (főleg limikolák) szinte mindig megjelenik az ujjaslile is. Minthogy a lehalászások zöme augusztus — november között zajlik — és ez az időszak megegyezik őszi vonulással — emiatt ősszel a halastavakon látni belőlük a legtöbbet.

4. Kaszálók tarlója, kiszáradt rétek, tűznyomok:

A nyár derekára lekaszált rétek, ha az év nem csapadékos, már nem sarjadnak újra. Az alig 4—5 cm-es tarlóval szinte a rövid fűvű puszták látszatát keltik. A gyújtogatások, vagy a véletlen tűzvészek miatt előfordulhat, hogy ez a száraz tarló akár több száz hektáron is leég (pl. 1982. Kunkápolnás). A tarlókon és a leégett foltokon többször is megfigyeltem ujjaslilét, néha az ugyancsak itt gyülekező bibicek társaságában.

5. Száraz szikes puszták:

A hortobágyi szolonyec szikesen nyár végén, ősszel a szárazság tipikus jelenség. Néha előfordul, hogy az éppen a legszárazabb élőhelyhez ragaszkodó havasvilék (*Eudromias morinellus*), vagy az aranyvilék (*Pluvialis apricaria*) csoportjához szegődött egy-egy ujjaslile is. Az ősszel olykor beköszöntő tartósabb esőzés hatására nem ritka, hogy a halastavak, vagy az árasztások területéről a tocsogóssá vált szikes gyepre húzódnak át az ujjaslilék, ilyenkor néha kisebb csapatokban is láthatók.

A tavasszal, nyáron megjelenő példányok mind nászruhások, Nyár végén érkeznek a fiatal egyedek és a vedlést még csak

éppen elkezdő öregek. Szeptemberben már csak igen ritkán láthatunk fekete hasú példányokat, többségük ekkorra már átvedlett.

A terepen haladó megfigyelőnek az iszapos tómedrekben, vagy a leégett réteken settenkedő ujjaslilék nehezen vehetők észre. Többnyire a hangjuk — magas, kéttagú, jajongó fütty — árulja el őket. A felsorolt élőhelyeken megjelenő egyéb limikolák közül a búbic, pajzsoscankó, goda, aranylile, havasilile, kis lile, parti lile, partfutók társaságában fordul elő, de ha több ujjaslile is jelen van, akkor összetartanak és más fajok társaságát kerülik.

A továbbiakban az egyes években megfigyelt előfordulásait jellemezem, utalva a megfigyelések helyére, számára és a mennyiségi viszonyokra.

1972.

Szept. 10-én egy vedlett pd. Konyári-Sóstó egyik taván.

1973.

Nincs adat.

1974.

Május 27-én a Sándoros melletti szikes tavon 4 nászruhás pd. Aug. 15-én 1, szept. 9-én pedig 9 pd. Hortobágy-Halastón. Szept. 10-én 1 pd. az Akadémia tavon.

1975.

7 megfigyelés. Az első előfordulás május 3-án, H. Halastón (2 pd.). A legkésőbbi: nov. 1-én ugyanitt (1 pd.). Biharban egyszer láttam: Sándoros, szept. 21, 1 pd.

1976.

Négy megfigyelés. Legkorábbi adat: szept. 26, legkésőbbi: nov. 15. (4—4 pd. H. Halastón).

1977.

Négy adat. Máj. 18-án a Borsós rét árasztásánál 1 pd.; Máj. 19-én az Ecsezug (Karcag) rizsésén 3 nászruhás pd. egy kőforogató társaságában.

Legkésőbbi adat: szept. 24, H. Halastó (1 pd.).

1978.

Három megfigyelés: szept. 12-én 1 pd. (Nagyiváni puszta), nov. 10-én 1 pd. (Csécsi tó), nov. 11-én 5 pd. (H. Halastó).

1979.

14 adat. Legkorábbi megfigyelés: jún. 21, Akadémia tó (1 pd.). Utolsó előfordulások: nov. 10-én 19 pd. a Csécsi és 3 pd. az Akadémia halastavon.

1980.

4 megfigyelés okt. 3 és nov. 6 között. Max. 4 pd. (okt. 11, H. Halastó).

1981.

19 hortobágyi és 2 bihari adat. Első megfigyelés: máj. 22, Sándoros (8 pd.). Utolsó adat: nov. 7, Csécsi tó (1 pd.). Max. 25 pd. (Okt. 7, H. Halastó).

1982.

31 hortobágyi és 1 bihari adat. Ebből 5 tavaszi megfigyelés, ápr. 16 — máj. 28 között. Őszi előfordulások aug. 29 — dec. 17 között. Kiemelkedő adatok: okt. 13, Kunmadarasi psz. (14 pd.) okt. 16, halastavak (25 pd.), nov. 6, Csécsi tó, Ohati tó (21 pd.).

Dr. Kovács Gábor

SIKERES GULIPÁNKÖLTÉS (*Recurvirostra avosetta*) A TIZSASÜLYI HALASTAVAKON

1982. V. 16-án gulipánokra lettem figyelmes a tizsasülyi halastó egyik kistaván. Ezt a kistavat nem töltötték fel vízzel, csak a beszivárgó víz képzett kisebb tocsogót. E biotóp körül alakult ki a 6 párból álló kis gulipántelep. A madarakat nem akartam zavarni, csak távcsöveimmel figyeltem a fészken ülőket és kissé odébb táplálkozó, figyelő párjaikat.

Következő alkalommal V. 23-án a madarak már kiköltöttek, az öregek a levegőbe emelkedtek és riasztva féltették fiókáikat. A kicsik igen jól rejtőzködtek — csak egy elpusztult példányra bukkantam a fészektől fél méterre.

Kis idő múlva megláttam a fiókákat futkosni szüleik után. 8

fiókat tudtam összeszámolni, de remélem még néhány meglapult a fűben. A halászok elbeszélése szerint később az öreg madarak még a nagy tóra is elvezették a fiókákat.

Fatér Imre

CSÜLLŐ (*Rissa tridactyla*) ELHULLÁSOK SZEGHALOM HATÁRÁBAN

Magyarországon viszonylag ritka kóborlóként fordul elő a csüllő.

1983. I. 30-án egy öreg példány hulláját találtuk fiammal a Berettyó gátjának tövében a Hosszúszigeti-erdő mellett, majd egy fiatalét 1983. II. 6-án a Sebes-Körös gátja mellett a Berettyó és a Sebes-Körös összefolyása közelében.

Az öreg példány preparálásra alkalmatlan volt, csak levágott szárnya a bizonyító „trófea”, a fiatal teljesen ép volt.

Kurpé István

BERKI TÜCSÖKMADÁR (*Locustella fluviatilis*) MEGFIGYELÉSEK 1982-BEN

A Madártani Tájékoztató 1982. évi 2—3. számában közzétett írásom alátámasztására az alábbiakban foglalom össze ez évi berki tücsökmadár megfigyeléseimet.

Újszeged, Tisza-hullámtér:

Május 5—8 között egy-egy éneklő példányt hallottam. Május 9-én már 5 berki tücsökmadár énekelt a bokrok között. Május 9. és 23. között 4—6 példány szólt a területen. Május 26-tól jú-

nus 17-ig 1—2 példány énekét hallottam. Ekkor már főként reggel és este, napközben ritkábban szóltak.

Június 18-án ugyanazon megfigyelés alkalmával három helyen észleltem és július 2-ig általában 1—3 példányt regisztráltam feljegyzéseimben. Július 2-án egy öreg énekét és utána a fiókák hangját hallottam, sűrű szederbokrok között, de a fészket nem tudtam megtalálni. Az éneklő példányok számát alapulvéve úgy becsülöm, hogy 1982-ben ezen a területen az előző évi 1 párral szemben legalább 3 pár fészkelte.

Somogyszob környéke:

Somogyszobtól a Nagybaráti-Víztározóig vezető úton égeres partpartokon május 14-én 15 példányt, 16-án 16 példányt, június 11-én 5, július 3-án szintén 5 példányt hallottam, illetve láttam. Somogyszob határában a község északkeleti végétől a Község-erdőig, illetve a Segesdi-erdőbe vezető úton május 14-én 5, június 12-én 4, június 5-én 10 példányt hallottam. A Kaszói-erdőben az út mentén május 15-én 8, június 27-én 3, július 6-án pedig 4 példány énekelt. A Bolhás község határában fekvő Nagybaráti-Víztározó környékén május 14-én 38, 15-én 15, 16-án 16, június 11-én 6, július 3-án 8, július 21-én 3 példányt figyeltem meg.

Dr. Kasza Ferenc

KIRÁLYKA (*Regulus regulus*) KÖLTÉSE A SALGÓI TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEN

1982. VIII. 1-én a salgói várhegy lábánál, kis tisztással határos lucfenyes szélső fáin, két rovarokat szedegető királykára lettem figyelmes. Távcsovön figyelve jól láttam a csőrükben lévő rovarcsomókat, melyeket a közeli fákról szedegettek. Kb. félóra elteltével sikerült felfedeznem a fészket, ahová a rovarokat is hordták. A fészkek a lucos szélén, egy 6 méter magas fenyő lelőgő ágai közé volt építve, 320 cm magasan. A benne lévő fiókák már tollasak lehettek, mivel etetéskor erősen hallatták csipogó hangjukat. Ettől lejjebb, Eresztvény közelében levő másik lucosban, újabb 2 királykát figyeltem meg, Ezek nem

etettek, de jelenlétük igazolta, hogy ezen a részen költhettek! Az előző fészket két nappal később, szajkó által kifosztva találtam.

Megjegyzem, az 1981-es évben is hallottam költési időben ezen a részen királyka hangját.

Varga Ferenc

ERDEI SZÜRKEBEGY (*Prunella modularis*) MEGTELEPEDÉSE A MEDVES HEGYSÉG ERDŐIBEN

Erdei szürkebegy első 6 tojásos fészkealját 1980. VI. 15-én a Somlyó hegység Észak-Keletre néző oldalán találtam. A fészek idős, gyérített bükkösben, kis patakocská fölé dobált rözsecsmó tetejére volt építve. 1980. IV. 26-án Zagyvaróna mellett, a Hársas nevű, fiatal akác sarjerdőben, 1981. V. 10-én a Salgói Természetvédelmi Területen, fiatal lucosban figyeltem meg egy éneklő hímet. 1982-ben már jóval több helyen találkoztam szürkebegyekkel, sőt 3 fészket is találtam:

1982. 3. 27.	Medves hegység, Domonkos tető	1 pd. éneklő hím
1982. 4. 29.	Medves hegység, Csanálos-tó	1 pd. éneklő hím
1982. 5. 1.	Zagyvaróna, Hársas völgy	1 fészek 2 tojással
1982. 5. 10.	Zagyvaróna, Hársas völgy	1 fészek 4 tojással
1982. 5. 10.	Zagyvaróna, Hársas völgy	1 fészek 5 tojással
1982. 6. 6.	Zagyvaróna, Hársas völgy	1 pd. adult gyűrűzve
1982. 6. 12.	Zagyvaróna, Budavölgy	1 pd. éneklő hím
1982. 6. 27.	Zagyvaróna, Hársas völgy	1 pd. adult gyűrűzve
1982. 8. 21.	Zagyvaróna, Hársas völgy	1 pd. juv. gyűrűzve
1982. 8. 31.	Zagyvaróna, Hársas völgy	1 pd. adult gyűrűzve
1982. 10. 2.	Zagyvaróna, Hársas völgy	1 pd. juv. gyűrűzve

Megjegyzem, a fenti adatoknál nem szerepel minden megfigyelés, mivel a további erdőrészekben is hallott éneklő hímek adatait nem jegyeztem fel. Ennek ellenére, az itt közölt adatokból is látható, hogy az erdei szürkebegy terjeszkedőben lévő faj.

Bizonyos, hogy nemcsak a Medvesben, de a Cserhát és a Mátra erdeiben is megtalálható mint költőmadár.

Varga Ferenc

ÖKOLÓGIA, ETOLÓGIA

MEGFIGYELÉSEK EGY TÖRPESAS (*Hieraetus pennatus*) FÉSZEKNÉL

A megfigyelés alatt tartott fészek a Bükk-hegység déli részén található, egy hegygerinc közvetlen közelében, egy igen meredek oldalon. A fészkes fa egy villám sújtotta tölgy, amelyről a korábbi fészek az azt tartó ággal együtt leszakadt, a jelenlegi fészek a lombkorona alján közvetlen a törzs mellett található. Az öreg madarak közül az egyik sötét, a másik világos változathoz tartott, meg kell azonban jegyezni, hogy a sötét madár a szakirodalomban jelzettnél lényegesen világosabb volt, a két változat között, mintegy átmenetet képezve.

1982. június 17. reggel 6 és 8 óra között a tojó a még pelyhes fiókat melegíti.

1982. június 18. reggel 5.30-tól 5.45-ig a tojó a fiókat eteti, azután a fiókat melegíti.

1982. július 3. megfigyelés reggel 6 órától: a fióka nyugodtan ül a fészekben, a csészében lapul, többnyire nem is látni.

9.25-kor a tojó táplálékkal érkezik, két-három percig eteti a fiókat, majd elszáll. A fióka tovább folytatja a táplálkozást.

1982. július 15. 6.30-tól.

7.55-kor a tojó szajkók riasztása mellett a fészektől 20—25 m távolságra leszáll.

8.07-kor hangtalanul elrepül. A fióka közben csendben lapul. 10 óráig a fióka nyugodtan ül, ezután majd egy óráig folyamatosan tollázkodik.

11.15-kor táplálkozási kísérletet tesz, de végül is nem eszik semmit. Ezután kimegy a fészek szélére — takarásba (ezt a nap folyamán többször is megteszi).

11.50-kor a tojó a fészekre száll, három-négy percig ott tartózkodik, majd tyi-tyi-tyi hangot hallatva elszáll.

13.45-kor a tojó zöld lombbal érkezik, majd elkezd etetni, amit 14 óráig folyamatosan végez. (A táplálék már korábban a fészekben volt, valószínűleg nagyobb emlős állat.)

Ezután a fióka „sétál” a fészekben, majd 14.27-kor leül és feltehetően az égen köröző ragadozómadarat — a szülők egyikét? — követi fejével.

14.53-kor a tojó 10—15 másodpercre a fészekre száll, nem hoz semmit.

15.20-kor a tojó egy száraz ággal érkezik a fészekre, 15.33-kor elkezd etetni. 15.47-kor a kicsi önállóan kezdi tépni a zsákmányt. A fióka és az öreg madár egymással szemben tép, a tojó láthatóan tanítja a fiókat.

16.00-kor a fióka befejezi a táplálkozást, kis idő múlva az öreg madár eltávozik.

17.20-kor az aznapi megfigyelésnek vége.

1982. július 17. Megfigyelés kezdete szürkülettől.

5.47 a fészekben egy majdnem teljesen kitollasodott 10 cm-es faroktollakkal rendelkező fióka.

8.55-kor a hím (sötét madár) zöld ágat hoz a fészekre, majd rövid idő után elszáll.

9.12-kor a fióka az égen köröző, feltehetőleg öreg madarat követi fejével, közben hallani az öreg csicsergő hangját.

9.20-kor a tojó (világos madár) zsákmánnyal érkezik, a fióka közben feláll, öreg madár fél perc múlva a fészektől tíz méterre száll, ott tollászkodik, majd egy-két perc múlva elszáll.

A fióka a zsákmányt csipegeti, közben tollászkodik.

10.05-kor a fióka a szárnyát próbálgatja, majd a zsákmányt próbálja tépni, de elég bizonytalanul áll, nagyon billeg.

10.10 a fióka a farok felett feltehetően a zsírmirigyet „hosszan piszkálja”, ezután a szárnytollak többségét „végigrágja”, majd a faroktollak többségét is. Közben a viaszos csévedarabok hullanak a tollakról.

11.48 a hím beszáll a fészekre, valószínűleg zsákmánnyal, de ezt pontosan nem lehetett megfigyelni. Egy perc múlva a fészek közelében ülő tojó mellé száll, közben a tojó folyamatosan éles csicsergő hangot hallat. Újabb egy perc múlva a hím néhány méterrel tovább száll, majd végleg elszáll. Ekkor a tojó hangadása megszűnik. (Azt, hogy a tojó a fészek közelében ül, csak akkor vettük észre, amikor a hím mellészállt, valószínűleg már hosszabb ideje ott tartózkodott.) A tojó átszáll a fé-

szekre, kigyalogol a szélére, majd megfordul. Közben a fióka a csőrébe veszi a reggel hozott zöld-leveles ágat. A tojó egy perc múlva elszáll.

12.30-kor a fióka a fészekben lévő zsákmánymaradványt, valószínűleg seregély, kezdi tépni, hamar abbahagyja.

13.30 ismét elkezdi tépni a táplálékmарadványt, néhány tollat sikerül így kihúznia, saját egyensúlyát nagyon nehezen tudja tartani.

14.00 a tojó a fészekre száll, a fióka kéregetni kezd. A tojó egy-két perc múlva egy közeli ágra száll, rövid ott tartózkodás után eltűnik.

15 óra a sötét madár — hím — beszáll a fészekre táplálék nélkül.

15.10 megfigyelést befejezzük, a fészekben levő fiókát meggyűrűzzük. A fióka mellett három teljes röpképességű fiatal seregély, egy seregély-szárny, egy farok nélküli fiatal töviszűrő gébics, valamint nem tokos fakopáncs illetve erdei pinty tollat találtunk. A fészek közepe vastagon ki van rakva zöld leveles ágakkal. Amíg a gyűrűzést végezzük, a hím madár a fészek felett kering.

A fióka augusztus elején sikerrel kirepült.

Haraszthy László Szitta Tamás Szabó László

MEGFIGYELÉSEK EGY BÉKÁSZOSAS (*Aquila pomarina*) FÉSZEKNÉL

A fészek egy Maros-menti (Románia) fűz-nyár ligeterdőben található egy feketenyárfán 22 m magasságban. A fészkes fa 20 méterre áll a folyóparttól, így a madárnak szabad kilátása van a vízre és a szemközti legelőre. Gyakran megfigyeltem, hogy a tojó a fészektől mintegy 200 méterre egy vízparton álló, száraz fán üldögélt.

Maga a fészek elég rossz állapotban volt, friss ráépítés alig volt látható. A megfigyelések kezdetekor a fióka már körülbelül 3 hetes volt, vállán és farkában a pehelytollak között már láthatóak voltak az első igazi tollkezdemények.

Első megfigyelési nap:

1983. június 23. 8 órától

8.45-kor a tojó teljesen hangtalanul egy zöld leveles ággal érkezik, melyet beépít a fészekbe, majd elszáll.

10-órákor jelenik meg ismét, táplálékkal a csőrében, de az erősen meg van tépve, ezért felismerhetetlen, annyi látszik, hogy kis emlős. Amint ledobja a fészekbe a fióka rögtön ráugrik és „beborítja”. A tojó többször megpróbál hozzáférni, de a fióka nem engedi, agresszíven felé vág minden egyes próbálkozáskor. A tojó percekig próbálkozik hiába, annak ellenére, hogy a fióka sikertelenül próbálja a zsákmányt tépni. A tojó néhány perc múlva elszáll.

5 perc múlva ismét zöld leveles ággal érkezik, amit beépít a fészekbe. majd elkezd etetni a fiókát, amely ezúttal már nem védi a zsákmányt. Az etetés körülbelül 15 percig tart, de a tojó ezután is a fészekben marad, tollászkodik. 11 órákor megjelenik a levegőben a hím, egyelőre csak a hangját hallani, amire a tojó azonnal válaszol, halk mélyről jövő, kunyeráló hangot hallat. A hím bevágódik a fészekre, edobja a zsákmányt — egy hörcsögöt —, majd azonnal elszáll. A fióka ezúttal is „beborítja” a zsákmányt, de engedi a tojónak, hogy megetesse.

A tojó 13.30 perckor elszáll a fészekről (aznap a megfigyelést befejeztem).

Második megfigyelési nap:

1983. június 26. 5 óra 30-tól

7.15-kor száll be a tojó a fészekre, valószínűleg egy pocokkal, amit a fióka azonnal egészben legyel. A tojó 8.45-ig a fészken marad, ekkor elrepül, majd néhány perc múlva visszaszáll és az odatűző napsugár elöl betakarással védi a fiókát.

10 órákor elszáll, előtte azonban hallatja kunyeráló hangját. Néhány perc múlva egy zöld leveles ággal a csőrében visszaszáll, az ágat lerakja, majd újra elszáll.

12.30-kor jön vissza zsákmány nélkül, ismét védi a fiókát a naptól, bár csak a lombokon keresztül éri a fészket a napsugár.

13.30-kor jelenik meg a hím, egyelőre csak a hangját hallani, néhány kört ír le a fészkek körül — látni ugyan nem lehet —, de a tojó és a fióka fejével folyamatosan követi, közben mindkettő kunyeráló hangot hallat.

A hím leszáll egy 20 méterre levő fára, a tojó néhány másodperc múlva szintén odarepül, valószínű a zsákmányt átvenni. Amint a tojó az ágra érkezik, a hím máris elrúgja magát, a tojó egy darabig még ott marad.

14.15-kor a tojó ismét a fészkekre száll, zsákmány nélkül. Úgy tűnik ebben az időszakban egyáltalán nem vadászik a fióka számára, csak azzal etet, amit a hím hord.

15 órakor a hím ismét megjelenik, s újra lejátszódik az előbbi jelenet. Néhány kör után leül ugyanarra az ágra, a tojó és a fióka is hangosan kunyerál, hiszen utóbbi még reggel óta nem evett. Abban a pillanatban, amikor a tojó a hím mellé száll, az máris elrepül, de amikor a tojó visszaszáll a fészkekre, karmai között ott a zsákmány. A fióka mohón eszik. Etetés után a tojó 18 óráig a fészken illetve annak közvetlen közelében tartózkodik.

Harmadik megfigyelési nap:

1983. június 27. 12 óra 30-tól

16 órakor száll be a tojó a fészkekre, zsákmány nélkül. A fészken ül és tollázkodik. Fél óra múlva megjelenik a hím, hangosan kiabál, majd néhány kör után leszáll a fészkek melletti fára. Csőrében egy pocok himbálózik. A tojó és a fióka mereven nézi, halkán kunyerálnak. Egyszer csak a hím elejti a pockot, s miközben az hullik lefelé, félrebillentett fejjel néz utána, majd néhány másodperc múlva elrepül. Három perc múlva a hím újra visszaszáll, ezúttal a karmában tartja a pockot — lehetséges, hogy a földről vette fel. Ugyanazon az ágon ül, ahol korábban. majd a fészkekre száll, ledobja a zsákmányt és azonnal elrepül. A tojó csak egy óra múlva kezdi etetni a fiókat, amely valószínűleg nem éhes, mert nem mutat semmilyen érdeklődést a zsákmány iránt, annak ellenére, hogy amikor a hím megjelent, kunyeráló hangot hallatott. Július 15- és 16-án további megfigyeléseket végeztem, ekkorra a fióka már teljesen kitollasodott és a zsákmányt, melyet ekkor is a tojó hozott, azonnal egészben lenyelte.

Péchy Tamás

A KÍGYÁSZÖLYV (*Circaetus gallicus*) FIÓKANEVELÉSÉRŐL

1976 júliusában alkalmam volt egy kígyászölyv pár fiókanevelését pár napon át megfigyelni és azt fotózni (a képsor a Búvár c. folyóirat 1978. évfolyamának 3. számában jelent meg). Most utólag néhány költésbiológiai megfigyelést szeretnék közreadni. A fészket egy délre néző völgykatlan K-i oldalában találtam meg, mely oldal meglehetősen meredek, és rossz minőségű tölgy állomány volt rajta. A fészkek szintén tölgyfán, kb. 7–8 m magasan volt, egy sárga fagyöngy (*Loranthus europaeus*) csomóba rakva. A madaraknak innen már szabad kirepülésük volt a völgy felé. Májusban láttam először az öreg madarakat. A hím világosabb színű volt mint a tojó, különösen alulról. A pofarésze is világosabb volt, miáltal egy erősebb szemöldök-sávja látszott.

A kotlási időben nem zavartam a párt. július 8-án néztem meg először a fészket, amikor egy már erősen tollas, kb. 4 hetes fióka volt benne. Július 14-én 8 órától ültem lesben. A fióka 8 óra 30 perckor köpetelt, ami azt bizonyította, hogy aznap még nem evett. Az első zsákmányt — egy vízisiklót — 9 óra 15 perckor hozta az öreg tojó a begyében, melyet a fészkekben visszaöklendezett. A fióka ezt a fejénél kezdve egészben elnyelte. Keményen megdolgozott a mintegy 70 cm-es siklóval, közben többször is megállt pihenni, de azért kb. 5 perc alatt sikerült lenyelnie. 10 óra 15 perckor ismét a tojó hozott zsákmányt, egy vakondot, melyet a fiókával közösen fogyasztottak el úgy, hogy az öreg madár tépte szét a kisemlőst. Ezután 12 óra 45 percig a tojó a fészkek szélén tartózkodott, majd elrepült. Ekkor a hím szállt a fészkekre, de csak néhány percig volt ott, majd ismét a tojó jött vissza. Ez utóbbi egész délután (16 óráig végeztem megfigyelést) a fészken tartózkodott.

Július 17-én 9 órakor repült a tojó a fészkekre, élelem nélkül. 11 óra 30 percig a fészkek szélén üldögélt, ekkor elrepült, és később délutánig nem jött vissza. A fióka napközben már nagyon éhes volt. Egy, az előző napról a fészkekben maradt vakondot próbált megenni, de még nem tudta széttépni, egészben pedig nem bírta lenyelni. 14 óra körül a hím repült a fészkekre egy zöld ággal a csőrében, amit a fészkek szélére rakott. Néhány percig üldögélt, majd elrepült. A tojó 15 óra körül egy vízisiklót hozott, amit a fióka rögtön elnyelt.

Július 31-én csak a hím etetett, egyszer 10 óra 30 perckor, majd 13 óra 30 perckor, mindkét alkalommal vízisiklót hozott. A kígyó farka a madár szájából többnyire kilógott, nem nyelte el egészen. A fióka etetéskor türelmetlenségében sokszor maga húzta kifelé a zsákmányt a szülő szájából. Az ekkor már majdnem repülő fióka a nap folyamán többször próbálgatta a szárnyait. Erősen csapkodott, közben a fészek gallyaiba kapaszkodott, hogy fel ne emelkedjen.

Augusztus 4-én először a hím hozott egy hörcsögöt 9 óra körül. Ezt a fióka széttépte és megette. 10 óra 15 perckor a tojó is hozott egy hörcsögöt, elkezdte tépni és adta a fiókáknak. Ez azonban már nem volt éhes, így a tojó ette meg a zsákmányt. Ezután elrepült, és késő délutánig már nem jött vissza. Ekkor el kellett utaznom, augusztus 27-én jutottam ki újra a fészekhez, de ekkor az már üres volt.

(Szerkesztői megjegyzés: a szerző szóbeli közlése szerint a megfigyelések és fotózás gondosan előkészített lessátorból történt. Ma már madarak — és elsősorban ragadozók — fészeknél való fényképezését a Nemzetközi Madárvédelmi Tanács nem javasolja.)

Dr. Solti Béla

A FÜLEMÜLESITKE (*Luscinola melanopogon*) FÉSZKELESE- RŐL A VELENCEI-TAVON

A fülemülesitkét (*Luscinola melanopogon*) régebben az ornitológusok szinte misztifikálták: nagyon ritkának tartották. Chernel István jött rá, hogy akkoriban (1887) ez a madár a Velencei-tavon közönséges fészkelő volt. Fel is keltette a bel- és külföldi szakemberek érdeklődését. Bár e nádiposztáták száma azóta erősen megcsappant, hazánkban ma is a Velencei-tó az egyik legjelentősebb élőhelye.

A Velencei-tóra már március közepén megérkezik és nemsokára el is kezdi a fészkelést. Első tojásai már április első hete után megjelenhetnek. Biotopja jellegzetes: a sűrű és egynemű nádállományt nem lakja, hanem ahol a keskenylevelű gyé-

kényezők (*Typha angustifolia*) csenevész nádfolttal váltakoznak. Szükséges, hogy a gyékénylevelek vége honyomástól, szelektől lehajlított, összekuszált legyen. Így védőtetőzet alakul ki. Ide szereti fészket építeni. Éppen ezt a jellegzetességet felhasználva, a 20-as évek végén fülemülesítke „falu”-t próbáltunk létrehozni. (Radetzky Dezső és Jenő). A nádsikátorokat kísérő gyékény csoportok és mezők szélein még kora ősszel csomókat kötöttünk saját anyagukból úgy, ahogyan az itteni halászok csomózták a nádat és a széleslevelű gyékényt (*T. latifolia*), hogy azokra akaszthassák a halfogó varsát. E csomózások miatt a „kép” némileg bábuhoz hasonló, ezért varsabábanak nevezte az itteni halásznép.

Elképzelésük helyesnek bizonyult: egymás után telepedtek meg a fülemülesítké (de a barátcinegék is) a csomók alá. De baj lett belőle: a tojásgyűjtők — helyi tavi emberek segédletével — annyira jártak emiatt a Velencei-tóra, hogy a költések után kénytelenek voltunk minden kötött, vagy talált csomót megsemmisíteni. E csomók képzése, később azok szándékos elpusztítása egyben az első „mikromadárvédelmi” mozzanat volt a Velencei-tó vonatkozásában.

Több szerző Chernel Istvánnal az élen kiemeli, hogy a fülemülesítke elsősorban a keskeny víziutak mentén fészkel. Ez részben csak látszat, mivel a keskeny víziutak csak csónakkal járhatók, tehát a fészkek kizárólag a csónakról kereshetők. Mivel a madár éneke a gyékény-mezők közepe tájáról is hallható, bizonyos, hogy ott is fészkelnek.

Kis nádcsoport Gyékénymező szögben lehajlított végekkel A fészkelés típusa b)

Keskeny vízi út csónakkal Varsababa típus c)

A fészkelés típusa a)

Fészkelésének három típusát tudtam megkülönböztetni.

a) Ha a gyékény-szálak a végükön „maguktól” akaszzkodnak össze s így alkotnak tetőt, b) ha a hónyomás és a viharok szögben lehajlították a szálak végét, c) a varsababák csomója alá építve. Lényeges, hogy az alulról futó szálak fölfelé mindig összetartók legyenek. Ez megakadályozza, hogy az egyébként elég gyenge fészek tákolmány a fiókák növekvő súlya és a szülők gyakori rászállása miatt lefelé csússzon. A fészek alatt, 20—50 cm-re mindig kell víznek lennie!

Bizonyos, hogy a lessátor közelsége a fiókanevelő öregeket mozgásukban erősen befolyásolja s annak jelenléte mintegy né-

hány méter sugarú etetési „kört” alakít ki, középpontban a fészekkel. Ettől „északra” egy működő (+), „délre” egy holt (—) félkör alakul ki. Az öregek ilyen lessátras esetben mindig a működő félkör felől, leggyakrabban a derékszög (az ábrán a legvastagabb nyíl), majd ahhoz közelálló hegyesszögek irányából közelítik meg a fészket, illetve a fiókákat, növényről-növényre röppenve. Magára a fészkekre egérszerűen surrannak rá. Nyilvánvaló, hogy zavarás híján nincs ok arra, hogy a „holt” félkör felől is ne járjanak rá a fészkekre. Feltehető azonban, hogy ilyen helyzetben sem sugár irányban etetnek, hanem van (de csak két-három) „közlekedési főirány”, mely a növényzet kuszaságától is függ.

Mindkét ivarú madár részt vesz az etetésben, ami bizonyítja, hogy gyakran csupán néhány másodperc telik el két etetés között. Ugyanaz a madár, ennyi idő alatt nem fordulhat meg elégséggel a csőrében!

A fiókák valószínűleg jól meg tudják különböztetni a szél okozta növényi zizenéseket a szülők valamelyike közeledésének zörejétől. Az érkező szülők semmiféle saját hangot nem adnak, Elég csak a fiókákat figyelni: ha tátogatják szájukat, biztosra vehető, hogy valamelyik öreg közeledik.

Radetzky Jenő

EGERÉSZÖLYV (*Buteo buteo*) ÉS HÉJA (*Accipiter gentilis*) TÁPLÁLKOZÁSI ADATOK SOPRON KÖRNYÉKÉRŐL

1681 és 1981 években a Sopron környéki hegyvidéken illetve a Szárhalomban ragadozómadár-felmérést végeztünk. A lakott egerészölyv és héja fészkekben vizsgáltuk a táplálékmaradványokat is, melynek eredményeit ezúton szeretnénk közölni.

Egerészölyv:

A vizsgált két évben összesen 15 fészekből gyűjtöttük a fiókák mellől táplálékmaradványokat, melyekben összesítve az alábbi zsákmányállatokat találtuk.

Rovar	5 db	7,8 %
	Négy pettyes dögbogár	2 db
	Dögbogár sp.	2 db
	Bogár sp.	1 db
Kétéltű	6 db	9,4 %
	Barna varangy	2 db
	Béka sp.	4 db
Hüllő	4 db	6,7 %
	Kuszma	4 db
Madár	2 db	3,4 %
	Galamb	2 db
Emlős	47 db	73,4 %
	Mezei pocok	15 db
	Vakond	20 db
	Űrge	3 db
	Hörsög	2 db
	Földi pocok	1 db
	Erdei pocok	1 db
	Pocok sp.	1 db
	Erdei egér sp.	1 db
	Erdei cickány	1 db
	Görény	1 db

Héja:

1981 és 1982-ben 5 fészekből gyűjtött táplálékanyagban az alábbi zsákmányállatokat találtuk.

Fácán	1 db	Szajkó	3 pld
Fogoly	1 db	Vetési varjú	1 pld
Dankasirály	2 db	Énekes madár	1 pld
Örvösgalamb	1 db	Mókus	2 pld
Házi galamb	4 db		
Balkáni gerle	1 db		
Erdei fülebagoly	1 db		
Nagy tarkaharkály	1 db		

A zsákmányállatok meghatározásában Dr. Jánossy Dénes volt segítségünkre, melyért e helyről is köszönetet mondunk.

Balogh László és Varga Zsolt

BAGOLYTÁPLÁLKOZÁSI ADATOK A DUNÁNTÚLRÓL

Gyöngybagoly (tanyapadlás).

A gyűjtés helye: Vaskút, ideje: 1983. április 10.

A gyűjtő neve: **Szabó Károly**

Faj	db
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	65
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	13
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	2
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	11
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	2
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	6
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	2
Patkány (<i>Rattus</i> sp.)	1
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	7
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	72
Összesen	181

Gyöngybagoly.

A gyűjtés helye: Görösgalpuszta, ideje: 1983. február 13.

A gyűjtő neve: **Pintér András**

Faj	db
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	5
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	4
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	3
Vízi cickány (<i>Neomys</i> sp.)	1
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	5
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	3
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	51
Csalitjáró pocok (<i>Microtus agrestis</i>)	3
Összesen	75

Gyöngybagoly (magtárban).

A gyűjtés helye: Gara, ideje: 1982. augusztus

Faj	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	50	37
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	17	14
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	1	1
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	3	2
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	3	2
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	1	1
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	6	4
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	51	38
Madár (<i>Aves</i> indet.)	1	1
Összesen	133	100

Gyöngybagoly (tanyapadláson).

A gyűjtés helye: Belvárdgyula, ideje: 1982. szeptember

Faj	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	13	13
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	3	3
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	13	13
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	3	3
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	3	3
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	6	6
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	1	1
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	8	8
Erdei pocok (<i>Chletrionomys glareolus</i>)	1	1
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	45	45
Csalitjáró pocok (<i>Microtus agrestis</i>)	1	1
Madár (<i>Aves</i> indet.)	3	3
Összesen	100	100

Gyöngybagoly (ólpadlás).

A gyűjtés helye: Belvárdgyula, Gyulapuszta (Baranya m.),
ideje: 1982. szeptember

Faj	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	43	12
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	17	5
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	71	21
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	65	20
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	4	2
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	8	3
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	8	3
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	11	4
Erdei pocok (<i>Chletrionomys glareolus</i>)	4	2
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	72	21
Csalitjáró pocok (<i>Microtus agrestis</i>)	1	1
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	1	1
Madár (<i>Aves</i> indet.)	16	5
Összesen	321	100

Gyöngybagoly (Kastélytorony).

A gyűjtés helye' Bár (Baranya m.), ideje: 1982. október

Faj	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	43	16
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	9	4
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	7	3
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	5	2
Vízi cickány (<i>Neomys</i> sp.)	5	2
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	2	1
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	21	8
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	2	1
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	3	2
Hörcsög (<i>Cricetus cricetus</i>)	1	1
Erdei pocok (<i>Chletrionomys glareolus</i>)	1	1
Vízi pocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	2	1
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	156	52
Csalitjáró pocok (<i>Microtus agrestis</i>)	2	2
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	1	1
Madár (<i>Aves</i> indet.)	6	3
Összesen	266	100

Telelő erdei fülesbaglyok.

A gyűjtés helye: Ajka (Veszprém m.), ideje: 1980. február 17.
(84 db köpet — 160 db zsákmányállat)

Faj	db	%
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	1	1
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	4	2
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	2	1
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	8	5
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	33	21
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	1	1
Erdei pocok (<i>Chletrionomys glareolus</i>)	4	2
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	104	65
Madár (<i>Aves</i> indet.)	3	2
Összesen	160	100

Erdei fülesbagoly. (1 pd. nyárfásban)

A gyűjtés helye: Paloznak (Somogy m.), ideje: 1982. április 17.

Faj	db
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	3
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	5
Erdei pocok (<i>Chletrionomys glareolus</i>)	1
Vízi pocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	3
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	23
Madár (<i>Aves</i> indet.)	2
Összesen	37

Erdei fülesbagoly. (1 pd. nyárfásban)

A gyűjtés helye: Paloznak (Somogy m.), ideje: 1982. július 14.
(30 db köpet — 72 db zsákmányállat)

Faj	db
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	1
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	4
Vízi pocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	8
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	54
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	2
Madár (<i>Aves</i> indet.)	3
Összesen	72

Erdei fülesbagoly.

A gyűjtés helye: Toponár, sertéstelep, ideje: 1983. május 19.

A gyűjtő neve: **Molnár István, Pintér András.**

Faj	db
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	1
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	10
Csalitjáró pocok (<i>Microtus agrestis</i>)	2
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	1
Összesen	14

Kuvik (tanyapadláson).

A gyűjtés helye: Bácsszentgyörgy, ideje: 1982. július

Faj	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	2	2
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	1	1
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	2	2
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	5	6
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	5	6
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	6	7
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	2	2
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	63	74
Összesen	86	100

Molnár István

BAGOLYKÖPET-VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI VAS MEGYÉBŐL

Gyöngybagoly (*Tyto alba*)

Gyűjtés helye, ideje: Vasszécsény kastélypadlás, 1981. V. 21.

Faj	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	3	2,5
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	1	0,8
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	5	4,1
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	1	0,8
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	3	2,5
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	105	86,8
Erdei pocok (<i>Clethrionomys glareolus</i>)	1	0,8
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	2	1,7
Összesen	121	100,0

Gyűjtés helye, ideje: Nárai, Jáplánpuszta elhagyott intálló
(Vas m.) 1981. V. 1.

Faj	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	3	6,7
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	8	17,8
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	1	2,2
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	28	62,2
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	1	2,2
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	4	8,9
Összesen	45	100,0

Erdei fülesbagoly (*Asio otus*)

Gyűjtés helye, ideje: Szombathely, Kámoni-arborétum,
1981. I. 25. (Az arborétumban telelő kb. 70—100 pd. köpetanya-
gából vett minta.

Faj	db	%
Erdei pocok (<i>Clethrionomys glareolus</i>)	1	0,9
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	96	84,9
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	8	7,1
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	8	7,1
Összesen	113	100,0

Gyűjtés helye, ideje: Peresznye (Vas megye), 1981. decemberben (park, lucfenyő alatt)

Gyűjtő: Sárvári István

Faj	db	%
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	1	1,1
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	82	94,3
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	4	4,6
Összesen	87	100,0

Varga László

ADATOK AZ ERDŐPUSZTÁN FÉSZKELŐ BAGOLYFAJOK TÁPLÁLKOZÁSÁNAK ISMERETÉHEZ

Erdei fülesbagoly (*Asio otus*).

Faj	db
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	1
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	7
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	27
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	6
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	16
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	112
Madár (<i>Aves indet.</i>)	4
Összesen	173

Kuvik (*Athene noctua*).

Faj	db
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	1
Vízi cickány (<i>Neomys sp.</i>)	1
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	3
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	6
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	5
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	5
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	3
Egyéb (<i>Coleoptera</i>)	27
Összesen	51

Macskabagoly (*Strix aluco*).

Faj	db
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	2
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	2
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	1
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	1
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	15
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	39
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	6
Vándorpatkány (<i>Rattus norvegicus</i>)	1
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	24
Erdei pocok (<i>Chletrionomys glareolus</i>)	6
Vízi pocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	5
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	95
Mogyórós pele (<i>Muscardinus avellanarius</i>)	4
Vakond (<i>Talpa europaea</i>)	1
Egyéb (<i>Aves, Amphibia</i>)	10
Összesen	212

Gyöngybagoly (*Tyto alba*).

Faj	db
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	6
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	1
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	2
Vízi cickány (<i>Neomys sp.</i>)	7
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	3
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	18
Vándorpatkány (<i>Rattus norvegicus</i>)	7
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	17
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	4
Egyéb (<i>Aves indet.</i>)	8
Összesen	73

Bessenyei Bence
 Dudás Miklós
 Sándor István

**ADATOK A GYÖNGYBAGOLY (*Tyto alba*)
TÁPLÁLKOZÁSÁHOZ**

Gyűjtés: Bácsszentgyörgy, 1983. március

Faj	db
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	81
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	28
Keleti cickány (<i>Crocidura suaveoleus</i>)	5
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	7
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	3
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	9
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	6
Patkány (<i>Rattus</i> sp.)	2
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	8
Vízipocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	1
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	92
Madár (<i>Aves</i> indet.)	1
Nyúl (<i>Lepus-oryctolagus</i> sp.)	1
Összesen	244 zsákmányállat

Molnár István

HAVASI SZÜRKEBEGY (*Prunella collaris*) MEGFIGYELÉSEK

Az elmúlt két télen több alkalommal láttam példányokat a budapesti Gellérthegy felső, sziklás részén, mindig ugyanazon a legfeljebb 200 m²-es területen. A megfigyelések pontos dátumai: 1981. XII. 5. 1 pd.; 1982. XII. 5. 1 pd.; XII. 12. 2 pd.; XII. 13. 1 pd.; XII. 30. 2 pd. Minden esetben legalább egy órát figyeltem illetve figyeltük András fiammal őket. A madarak néhány négyzetméternyi területen, legtöbbször egy kis sziklahorpadáson keresgéltek egész idő alatt, hangot nem adtak. Egy

alkalommal egyikük egy fa alacsony ágára szállt. 1982. XII. 13-án a megfigyelés alatt tartott példány 15,45 órakor (már erősen alkonyodott) felszaladt egy szikla élére, néhány percig ült ott, majd hívogatóját hallatva a Duna felé repült el. Azt már korábban is megfigyeltem, hogy a szürkebegyek a pesti oldalra repülnek át esténként, ahol valószínűleg épületek alkalmas zugaiban éjszakáznak.

Budaörsön 1982. I. 31-én 1, 1983. II. 5-én 7 példányt láttam. Utóbbi csapatot közel két órán át megfigyelés alatt tartottam. A rövidfűvű, sziklákkal beszórt délnek néző oldalsó keresgéltek a napos, de szeles időben. Az egyik példány közben halkán énekelgetett, erre a hangra, amely a kenderike és a mezei pacsirta röptében adott hangjára emlékeztetett, figyeltem fel és vettem észre a csapatot. Szelídek voltak, tíz méternyire álldogáltam tőlük, de két példány keresgélés közben öt méternyire megközelített. Torokmintázatuk alig vagy egyáltalán nem látszott, véleményem szerint múlt évi fiatalok lehettek. Ha egy rövid szakaszon előre futottak, ugráltak, keresgélés közbeni kis helyváltoztatásoknál lépkedtek. Időről időre egy-egy példány mindig felült valamelyik közeli sziklatömbre és ott néhány percig mozdulatlanul figyelt. Farkukkal ilyenkor néha rövid, függőleges irányú, idegesnek tűnő mozgást végeztek. Amikor gyorsan szaladva egy földbe ágyazott kötömbre futottak fel, mozgásuk a hantmadarakéra vagy a kövirigókéra emlékeztetett. Egyikük egy ízben felszállt a közeli csenevész fekete fenyőre és ügyesen ugrált az ágak között. Mindig egymás közelében maradtak, egy kb. 10 méteres sugarú körön belül. A két órai megfigyelés alatt csak egyszer láttam, hogy az egyik elzavarta a másikat, feléje csípett, mire az odébb rebbent. Ugyanezen a területen e télen és ezt megelőzőleg és később is többször jártam, de soha nem találkoztam havasi szürkebegyekkel.

Schmidt Egon

A NAGYKUNSAÁGI HAMVAS RÉTIHÉJA (*Circus pygargus*) POPULÁCIÓ KIALAKULÁSA

A Nagykunságban 1978-ban észleltem először a hamvas rétiheja egy párjának költését, sásmocsárban, Abádszalók mellett. Ugyanebben az évben Kunmadaras mellett egy párt, míg Kun-

gyócs mellett két tojót észleltem, fészkelési időben. 1979-ben Kisújszállástól délre egy pár gabonában történő sikeres költését állapíthattam meg és ugyanitt megbízható információt szereztem egy másik kirepült családról is. Ebben az évben Abádszalóknál három pár jelenléte vált bizonyossá, de költést észlelni nem sikerült. Egy hím rendszeres mozgását figyeltem meg Tiszafüredtől délre a Bodzás lapon is.

1980-ban Abádszalóknál két pár jelentkezett és költésük gabonában zajlott le. Karcag mellett a Kecskerén egy hím mozgását állapítottam meg.

1981-ben Abádszalóknál öt pár költött gabonában, laza telepben ahonnan 15 fióka repült ki! Ez évben már a Bodzás lapon is költött egy pár: július 8-án kirepült fiókákat láttam.

1982-ben Abádszalók mellett egy pár repcében, egy pár gabonában költött, de értesültem egy harmadik költésről is Kungyócsnál. A Bodzás lapon sásmocsárban fészkel egy pár (Lipcsey I. közlése). A fészkek őriztetése ill. az aratási munkák fészekkímélő módon való végzése eddig sikerrel járt. Védett területek kijelölésére tettem javaslatot.

Dr. Endes Mihály

VIHARSIRÁLYOK (*Larus canus*) SZÁNTÓFÖLDEKEN

A Fertő-menti mezőgazdasági területeken mindig nagy számban lehet látni dankasirályokat. Bár többször átvizsgáltam csapataikat, eddig még más sirályfajt nem figyeltem meg közöttük.

1982. XII. 10-én gépkocsival Sopronból Csapod felé haladtam. Az út menti területeken terjedelmes belvíztócsák csillogtak. A víztükrökön fehérlő sirálycsapatokban Kópháza határában láttam meg az első viharsirályokat. Itt 16 viharsirály volt a 4—500-as danka csapatban. A pinnyi határban egy gabonaföldön tartózkodó sirálycsapatban újabb 24 viharsirályt sikerült megfigyelnem. A dankák a vetés sorközeiben keresgéltek. Amint találtak valamilyen táplálékot, a viharsirályok megpróbálták tőlük elvenni azt, vagy elűzték őket. A napközben közös csapatban járó két sirályfaj az esti behúzásnál külön csapatban érkezett a Fertő fölé.

Dr. Kárpáti László

FÜLDI LYUKBAN KÖLTŐ SZÉNCINEGE (*Parus maior*)

1982. június 23-án a Medves hegységben cinege fiókák jellegzetes hangjára lettem figyelmes. Ezen a részen nem volt odvas fa, így keresni kezdtem, hol is lehet a fészek? Az út egyik oldalán, az iszalag indái alól jöttek a hangok. Az iszalagsomót félrehúzva, a partoldalban egy majdnem függőlegesen vezető járatot fedeztem fel, amelyben 20 cm-es mélységben látható volt a 6 tollas széncinege fióka. Később, a fiókák kirepülése után kibontottam a járatot, illetve azt a részt, ahol a fiókák voltak. Legnagyobb meglepetésemre fészek nem volt a járatban, itt csupán a fiókáktól származó toktörmeléket találtam. Tovább bontva a járatot, fészeknek nyomát sem láttam. Úgy látszik ez a széncinegepár nem épített fészket és tojásait a tojó az üreg alján a talajra rakta és ott költötte ki azokat. Ezen a részen, egy általam fekvő helyzetben földbe ásott vizeskannában, amelynek nyílását kéregdarabokkal leszűkítettem, több éven át költött egy széncinegepár.

Varga Ferenc

RENDELLENES VEDLÉSŰ KERTI POSZÁTÁK (*Sylvia borin*)

Ismeretes, hogy hazai vonuló énekesmadaraink legnagyobb része a telelő helyén vedlik. A kerti poszáták közé a kivételek közé tartozik, melyek közül egyes példányok megkezdhetik a vedlést a vonulás előtt vagy közben. Ilyen példányok, amelyeknek szárny és faroktollában friss és öreg tollak egyaránt találhatók, még nem kerültek elő hazánkban.

1982. augusztusában fogtam öt olyan kerti poszátát, amely eltért a többi madárétól. Ezeknél a példányoknál a harmadrendű vagy vállevezők teljesen frissek, míg a többi szárnytollak kopottak voltak, azaz a madarak öregek voltak. Megemlítem, hogy a kerti poszátánál a korábban fogott példányoknál mindig a harmadik evezőtoll volt a leghosszabb, míg ezeknél a ma-

daraknál 3 példánynál a második, harmadik, kettőnél a második evező volt a leghoszabb. Feltehető, hogy ezek a madarak egy olyan populációból származnak, melyek egyedei a vonulás előtt megkezdik a vedlést. A populáció pontos földrajzi helye nem ismert, de az eltérő és eddig nem tapasztalt szárnyforma arra enged következtetni, hogy idegen területről, valószínűleg északról érkező egyedekről van szó.

Ezúton szeretném felhívni gyűrűző tagtársaim figyelmét, hogy a befogott kerti poszáták vedlését kísérjék figyelemmel.

Szerkesztői megjegyzés: a legtöbb madárfaj vedlése világviszonylatban is csak felületesen ismert, de a hazai magfigyelések szinte teljesen hiányoznak. Ezért különösen fontos, hogy tagtársaink minden vedléssel kapcsolatos rendellenességet pontosan feljegyezzenek. Az ilyen anyagoknak mindig helyet biztosítunk a Madártani Tájékoztatóban.

Szalai Ferenc

HÁZI ROZSDAFARKÚ (*Phoenicurus ochruros*) ÉS KÉK CINEGE (*Parus caeruleus*) KÖLTÉS FECSKEFÉSZEKBE

Már két éve, hogy füstifecskefészekben költ a házi rozsdafarkú, egy dombóvári családi ház nyitott teraszán.

A fészek a bejárati ajtó felett van, alatta fecskepelenka. A tulajdonos hívta fel figyelmünket, a különös „fecske”. 1981-ben két, 1982-ben egy sikeres költése volt. Mindhárom alkalommal négy fiókat neveltek fel a szülőmadarak. A lakókat megszokták, de idegen láttán az etetést szüneteltették.

A kék cinege különös „odújáról” Tiles Gábor tanuló értesített. Középrigócon, a kollégium falán molnárfecskefésztelep van amit rendszeresen figyel. Így vette észre, hogy a telep környékén egy kék cinegepár gyakran látható. A fiókák etetése közben talált rá, az egyik molnárfecskefészekben, a kék cinege fészekaljra. A sikeres röptetésig figyelte a fészekfoglaló cinegecsaládot, mely hat példánnyal gyarapodott.

Mint Gábor elmondta, a téli etetés és a megfelelő fészkelőhely hiánya együtt eredményezhette ezt a meglepő költést.

Szerkesztői megjegyzés: fenti adatokat figyelemfelkeltés céljából közöljük, hiszen a házi rozsdafarkú gyakran költ üres fecskéfészkekben.

Nagy Sándor

A HOLLÓ (*Corvus corax*) TÁPLÁLÉKSZERZÉSE

1982. december 20-án a Fedémes közelében lévő Répa-völgyben hallottam egy holló korrogását. Megpróbáltam utánozni a hangját, és hamarosan öt madár keringett fölöttem. Ezen a környéken eddig még sohasem láttam hollót. Hamarosan rájöttem, mi okozta a szokatlan csoportosulást. Előző napokban vaddisznó volt a területen, és 13 disznót ejtettek el. Zsigereles után a belsőségeket kitették a nyiladékokra, ezekre gyülekeztek a madarak.

Benedek Ottó erdészetvezető megfigyelései szerint egy-egy nagyobb vadászat alkalmával a környék hollói mindig megjelennek, a terület fölött keringve lesik, mi marad vissza nekik a zsákmányból. Szerencsére néhány éve betiltották a sztrichninrel való mérgezést, így a belsőség nyugodtan fogyasztható tápláléka lett a hollónak, és mint látjuk, élnek is ezzel a lehetőséggel.

Matyikó Tibor

VETÉSI VARJÚ (*Corvus frugilegus*) TÁPLÁLÉK „RAKTÁROZÁSA”

1983. március 11-én egy zuglói (Bpest) parkban megfigyeltem, hogy egy vetési varjú egy nagyobb darab kenyeret egy közeli

sóderdombra vitt, ahol azt csőrével szabályosan eltemette. Ezután visszazárlt a gyűjtés helyére és ott tovább táplálkozott. Kb. egy óra múlva egy másik varjú — amelyik látta a kenyérdarab elásását — elkezdte keresni a darabot, de nem találta.

Ekkor megjelent a „tulajdonos” és másodpercek alatt megtalálta raktározott zsákmányát, majd elszállt vele,

Herpay Gábor

ERDEI PINTY (*Fringilla coelebs*) ÉS FENYŐPINTY (*Fringilla montifringilla*) KERESZTEZŐDÉSE

1981. április 10-én madárgyűrés közben egy szokatlan színezetű pintyszerű madarat fogtam. A feje és alsó szárnyfedőtollai a fenyőpintyével voltak azonosak, a fej csikozott volt, hónaljtoollai citromsárgák.

A szárnyban található szárnycsík viszont az erdei pintyre emlékeztetett.

Farkcsíkja részben fehér, részben zöldes színezetű, melle világos barna volt.

A madarat fenti leírás alapján erdei és fenyőpinty keresztezett példányának határoztam, melyet Dr. Keve András, Váradi Ferenc és Haraszthy László is megerősített.

Danka György

ŐSZAPÓK (*Aegithalos caudatus*) NAGYARANYÚ FÉSZEKALJ-KÁROSODÁSAI A MEDVES VIDÉKEN 1982-BEN

Az 1982-es tavaszi, hideg időjárás hatására, az őszapók a szokásosnál később kezdték el építeni fészkeiket, így az első egész

illetve a 3/4 csészényi két fészket, március 27-én találtam. Ezt követően, fészkeik keresése céljából ellenőriztem az ismertebb, általuk kedvelt költőhelyeiket, borókásokat, hegyoldali bokros legelőket, bozotosokat és iszalagfolyondáros akácosokat. 16 fészket sikerült találnom, ebből az utolsó kész, de még tojás nélküli fészket május 23-án találtam, amely már szokatlanul kései az őszapónál. A későbbi rendszeres ellenőrzések során láttam, hogy milyen nagyarányú a fészekkárosodásuk! 9 fészket szajkók fosztottak ki, 4 átázott és a tojások a tollbélésekhez voltak tapadva, 1 fészket a mogyorós pele foglalt el, 2 fészekben volt sikeres a költés.

Külön említést érdemel az, hogy ez évben az egész medvesi hegrendszerben mindössze 3 helyen találkoztam kirepült őszapócsaláddal. Ilyen nagyarányú fészekkárosodást ez ideig nem tapasztaltam az őszapónál!

Varga Ferenc

FEHÉR GÓLYA (*Ciconia ciconia*) ÁTTELELÉSE

1983. február 13-án Tiszacsege határában egy fehér gólya telet át. A madár december eleje óta tartózkodik a környéken. A tanyasiak a csatornából fogott apró hallal rendszeresen etetik. A gólya a hideg éjszakában az egyik istállóba szokott hűzódni.

Dr. Simay Attila

FÜSTIFECSCKE (*Hirundo rustica*) RENDKÍVÜLI FÉSZKELÉSE

1982. június 22-én Erzsébet melletti pusztán (Békés megye) egy tanya udvarán, 5 méter magasan a lombok között lévő szarkafészkekben költött a füstifecske és 6 fiókát nevelt. A pár a szarkafészkek sárból lévő csészéjébe hordott bélést, a fészkek ágas fedelének rendes nyílásán járt ki és be.

Dr. Molnár Gyula

FÁN FÉSZKELŐ VÖRÖSBEGY (*Erithacus rubecula*)

A vörösbegy a földön, rendszerint árokparti talajmélyedésben fészkelő faj, ezért meglepő, hogy 1983. V. 21-én Regéc környékén, a Sátor-hegységben 1,5 m magasan találtam 6 tojásos fészket. A fészek öreg tölgyesben, tölgyfán, elálló kéregleválás alatt volt, hasonlóan ahhoz, ahogy a fakuszok (*Certhia* sp.) szoktak költeni, de itt az odu előlről nyitott volt. A kéregleválás fészek alatti része (kb. 40 cm) falevelekkel volt kitöltve.

Moskát Csaba

KÜLÖNÖS ALAKÚ TOJÁSOKAT RAKÓ TÖVISSZÚRÓ GÉBICS (*Lanius collurio*)

1982. június 25-én a Medves fennsíkon töviszúró gébics fészkében egy aránytalanul hosszú tojást találtam. 30-án ismét ellenőriztem a fészket, amiben ekkor már 3 rendellenesen hosszú tojás volt, melynek méretei a következők: 26,4 x 16,0 mm. A töviszúró gébics átlagos tojás mérete: 22,9 x 17,1 mm. Ha összehasonlítjuk a hosszú tojások átmérőit az átlagos mérettel látható, hogy attól vékonyabbak, még a hossz méretüknél már szembetűnő a csaknem 5 mm-es eltérés. Megjegyzem, a 3 tojás mindkét vége egyforma vastagságú volt, csupán az egyik végén körben lévő pettyezésről lehetett következtetni a „vastagabb végére. A 3 tojásos alj, teljes aljnak bizonyult a későbbi ellenőrzéseim során.

Varga Ferenc

Gyűrűzés

MADÁRGYŰRÜZÉS BUDAKESZIN 1982.

Az „Akcio Hungaria” dunai programjának madárvonulás kutató tábora 1982-ben Budakeszi közelében augusztus 6-tól szeptember 9-ig, 6 pentádon — 30 napon — keresztlül dolgozott. Az egy hónap alatt három táborvezető és négy szakmai vezető irányításával 38 fő dolgozott, ezenkívül még 34 rendszeres vagy alkalmi látogatót is kaptunk.

A tábor legfontosabb támogatója a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság volt 12 000,— Ft hozzájárulással és négy személy hivatalos kiküldetésével, a teljes költség 16 160,— Ft-ot tett ki. A résztvevők 40,— Ft hozzájárulást fizettek. Az OKTH részéről a Budapesti Felügyelőség egyik munkatársa szakmai vezetőként vett részt a munkában.

A madárbefogást 20 db 12 m-es japán és 1 db 6 m-es NDK-beli hálóval végeztük, melyet három különböző biotópban helyeztünk ki. A bokros, cserjés domboldalakon, a bodzás árokban és a nádasban összesen 246 m, 738 m²-nyi fogófelülettel dolgoztunk, sőt a mocsaras területen három varsát is felállítottunk. Egy hónap alatt 52 fajhoz tartozó 1677 madarat gyűrűztünk. A visszafogások száma 165, ebben a táborban gyűrűzött példány és 22 idegen helyen illetve az elmúlt években gyűrűzött madár volt.

Legtöbbet a következő fajokból jelöltünk: füstifecske (*Hirundo rustica*) 490 pd.; barátká (Sylvia atricapilla) 304 pd.; mezei poszáta (Sylvia communis) 163 pd.

Horváth Gábor

VEGYES hírek

MEGEMLEKEZÉS BERETZK PÉTERRŐL, HALÁLÁNAK 10. ÉVFORDULÓJÁN

Tíz éve, 1973. június 9-én hunyt el Dr. Beretzk Péter, Európa-hírű ornitológusunk, a Szegedi Fehértó lelkes kutatója.

Szegeden, 1894. október 23-án született, s 79 életévének java részét nemcsak városunkban élte, de annak szolgálatába is állította. Jónévű szülész-nőgyógyász, MÁV főorvos volt, aki városunk minden kulturális megmozdulásában lelkesen vett részt és akinek nevét a lapokban megjelent cikkei alapján úgyszólván minden szegedi ismeri. Egyetemi tanulmányait Kolozsváron és Budapesten végezte. Először klinikai tanársegéd volt, majd MÁV orvosi szolgálatba lépett. Az 1930-as évektől kezdődően minden szabad idejét a természetben tölti. Lepkegyűjtéssel és vadászattal foglalkozik. 1931-ben jár először a Fehértón, s mint vadász és gyűjtő kezd ismerkedni az itteni madárvilággal. Hamarosan felismeri az ősszikes páratlan élővilágának értékét, s minden ráérő idejét a sziki és vízi madarak vonulásának, elterjedésének vizsgálatával tölti. Elérte, hogy 1938-ban az Ős-Fehértó területéből 280 holdat — a sziki madarak fészkelő helyét — rezervátummá nyilvánítsanak. 1946-ban ezt 500 holdra emelték. Idők folyamán azonban a Fehértavon berendezett és jól termelő halgazdaság területe fokozatosan növekedett és az édesvíz (a Tisza vizének) bevezetésével a táj gyökeresen megváltozott. Eltűntek a szikes tocsogók, — ezzel a sziki madárvilág is — és más madárfajok jelentek meg a tájon.

Beretzk Péter neve természetvédelmi tevékenysége kapcsán lett ismert hazánkban és külföldön. Felfedezte és kutatási eredményeinek közlésével európai hírűvé tette a Szegedi Fehértavat. Negyven éven át fáradszaktalanul gyűjtötte a tó állatait. Minden természetvizsgáló számára példamutató az a kitartás és rendszeresség, amellyel télen-nyáron egyaránt végezte a ma-

dárvilág megfigyelését, vezette feljegyzéseit. Életművének mielőbbi összefoglaló feldolgozása a szakemberek feladata.

1963-ban Szegeden megalakította a TIT keretén belül a Madártani és Természetvédelmi Szakkört, amely az ország legelső ilyen csoportosulása volt. E szakkör azóta is megszakítás nélkül — 1974 óta mint a MME Helyi Csoportja — eredményesen működik.

Dr. Molnár Gyula

FORDULT A KOCKA

Nem is volt olyan rég, amikor Tájékoztatónk hasábjain arról panaszkodtam, hogy kevés a hozzánk érkező közlésre szánt és arra érdemes írás, tagjaink nem igen törődnek azzal, hogy megfigyeléseiket papírra vessék. Azóta a helyzet örvendetesen megváltozott és ezt egyebek mellett az alaposan „meghízott” utóbbi számok is bizonyítják. A terjedelemmel együtt azonban természetesen nőttek az egyébként is emelkedő nyomdai költségek, méghozzá oly mértékben, ami sajnos nem egyeztethető össze viszonylag szűkre szabott anyagi lehetőségeinkkel.

Éppen ezért a szerkesztőbizottság legutóbbi ülésén úgy döntött, hogy az idei két dupla szám után legfeljebb 60 oldalig terjedő füzetek következhetnek. A cikkeket, közleményeket tehát ennek megfelelően kell összeválogatnunk. Több formai és egyéb vonatkozásban is döntött a szerkesztő bizottság, ezeket röviden az alábbiakban foglalom össze.

- A közölt anyagok között elsőbbséget élveznek a madárvédelmi, ökológiai, etológiai és az egyesületi élettel kapcsolatos írások.
- A cikkeket röviden, tömören, a lényegre törően kell fogalmazni.
- Egy-egy terület madárvilágát bemutató írást csak kivételes esetben tudunk közölni, célszerű tehát a faunisztikai jellegű cikkeknel elsősorban a nagyobb érdeklődésre számot tartó fajokat (de azokat adatokkal) említeni. Természetesen

más elbírálás alá esnek az adott területen végzett állományfelvételek, amikor valamely területen periodikusan végzett megfigyelésekkel próbáljuk az állomány nagyságokat vagy a vonulás ütemét megállapítani.

- Az egyes fajok teljes latin nevét zárójelben csak az első említés után kell kitenni. Meg kell adni a növénytársulások magyar neveit is.
- Az egyes madárfajok magyar és latin nevére nézve a Mad. Táj. 1980. október—decemberi számában közölt lista az irányadó.
- Minden közleményt, még ha rövid is, külön lapon és a szerzői név feltüntetésével írjunk és küldjünk be.
- Már magunk súlyozzuk a készülő anyagokat! Egy füstös réce vagy énekes hattyú megfigyelés önmagában érdekes adat, de körítés nélkül csak a szükséges adatokkal a faunisztikai rövid hírekben kaphat helyet. Hasonló a helyzet például egy füstifecskefészekben költő házi rozsdafarkúval is. Ha viszont folyamatosan adatokat gyűjtünk a rozsdafarkú pár fészeképítési vagy etetési ritmusáról, úgy az anyag már önálló közlésre érdemes.
- Mint korábban, ezután is közöljük a Nemzeti Parkok, egyes természetvédelmi területek értékesebb fajainak az évi költőállományát. Ezeknek az anyagoknak az összeállítására az érintett szerzőket ezúton is felkérjük.
- Ugyancsak kérjük a gyűrűzőtáborok vezetőit az eredmények évi közlésére. Meg kell adni a tábor helyét, az időpontot, a fogás faj- és darabszámát, de részletezve (darab, százalék) csak a domináns fajokat.
- Sajnos, bár korábban ezt kértük, a továbbiakban nincs mód a külföldi utak élménybeszámolóinak közlésére.
- Minden beérkezett cikket a szerkesztő bizottság tagjai lektorálnak és bírálják el közölhetőség szempontjából. A szerkesztő bizottság egyúttal fenntartja magának a jogot, hogy az egyes írásokon szükség esetén fenti szempontok szerint változtatást (rövidítést) eszközöljön. Az a célunk, hogy a terjedelmi korlátozások ne érintsék Tájékoztatónk elismert színvonalát és tagjaink mindig a legérdekesebb, legidősebb írásokat olvashassák.

— Felmerült a Madártani Tájékoztató pénzben történő megváltása (ez esetben csak azok a tagjaink kapnák, akik igénylik és a megfelelő összeget a tagdíjjal együtt befizetik). Az ezzel kapcsolatos választmányi határozatot a 129. oldalon ismertetjük.

Végül megköszönöm Tájékoztatónkhoz anyagokat küldő tagtársaink eddigi fáradozását és kérem segítségüket a jövőben is.

Schmidt Egon

A szerkesztő bizottság nevében

SZAKOLCA KÖRNYÉKÉNEK MADÁRBARÁTJA ÉS VÉDŐJE A KÖZÉPKORBAN

Gróf Gvadányi József, aki nemcsak mint író, a Falusi nótárius című művéről, és szakolcai kastélyában termesztett rózsáinak és virágainak ápolásáról volt híres, de 1791. május 12-én megalapítja a Szakolcai Állatvédő Egyesületet. Prcsvie Gusztávot bizza meg, hogy szakszerű madárházikókat készítsen a cinegék részére. Téltre eledelről is gondoskodott. A fent nevezett Prcsvie Gusztáv, mintegy 140 téli madáretetőt szervezett be, akik a téli idő beálltával járták a Szakolca környéki erdőket, hogy a madárházikókba élelmet vigyenek.

Ezeket a madáretetőket Gvadányi József saját jövedelméből fizette.

Forrásmű: Dr. Bokány Alajos, szakolcai hírmondó Szakolca, 1897.

Szőcs Ottó

MAGYAR MADÁR- ÉS ÁLLATVÉDŐK KÖZÖS TALÁLKOZÓJA BRÜNNBEN, A MAI BRNOBAN

P. Hloska Ignác Feren jezsuita, mint a brünni első Asztronómiai Intézet Csillagvizsgáló megalapítója nagy állatbarát és madárvédő is volt. A Brnoi Csillagvizsgáló Intézet kertje tele volt modern madáretetőkkel.

1837. VII. 22-én Brünnben megrendezte a cseh, morva és magyar madárvédők és állatvédőknek közös találkozóját a brünni Jezsuita Kolostorban.

Részt vett rajta mintegy 80 magyar küldött, élükön az ifjú Gróf Zichy Nándorral, aki a Pozsony melletti Stomfai birtokán madárvédő és állatvédő csoportot alapított.

Forrásmű: Jezsuita elődeink az asztronómia és az állatvédelem terén.

P. Tóth. Mike S. J.

Kalocsa 1910.

Szőcs Ottó

AZ IFJÚ MADARÁSZOK EREDMÉNYES SZEREPLÉSE TATÁN

A természetvédelemmel foglalkozó szakkörök II. Országos Szakköri Vetélkedője 1982. szeptember 23—24—25-én Tatán került megrendezésre.

A három fordulóból álló vetélkedőn természetvédelmi, környezetvédelmi és madártani ismeretekből, illetve a szakkörök ez irányú tájékozottságáról, munkájáról kellett beszámolni.

Tapasztalatcserére, módszerek cseréjére is bőven volt lehetőség. Már a gyülekezésnél kiderült, hogy több MME helyi csoport szakköre is eljött az 51 résztvevőből álló találkozóra és vetélkedőre. Nyolc szakkör nyerhette el a „Bemutató szakkör”-címet, vele együtt a 8000 Ft-os jutalmat.

Az ifjúsági korosztálynak 6 díjat osztottak ki. A nyertesek között volt a kecskeméti, tiszavasvári, tornyospálcai és dombóvári szakkör. Hajszálnyi közelségben voltak a díjhoz a süttöi fiatalok. Ez a találkozó is bizonyította, hogy a MME sokrétű munkáján belül, a fiatalság nevelése jó úton halad.

A verseny után őszinte örömmel gratulálhattunk egymásnak. Örültünk a közös sikernek, mert ez a találkozó a madarászszakkörök nagyszerű sikerét hozta.

Itt szeretném javasolni helyi csoportjainknak, hogy a Művelődési Otthonok és Üttörőházak (Iskolák) többsége egy-egy szakkör beindításával szívesen támogatja munkánkat.

A szakkör szervezése, tartalommal való megtöltése — céljaink érdekében — már a mi feladatunk legyen.

Így munkánkat szervezettebbé és színesebbé tehetjük.

Nagy Sándor

KÖNYVISMERTETÉS

Kapocsy György — Mödlinger Pál: Gólya, gólya, hazaszálj. Budapest, 1982. Móra Ferenc könyvkiadó. 1—90 oldal, ára: 48,— Ft
A Magyar Madártani Egyesület 1980—81-et a gólyavédelem évének nyilvánította. Az állomány alapos felméréssel, a költségek elősegítésével és a veszélyeztetett fészkek védelmével igyekeztünk minél többet tenni népszerű madarunkért. Egyesületünknek az ifjúság madárvédelmi nevelésében kifejtett ismeretterjesztő munkáját jól elősegíti ez a most megjelent könyvecske. Mödlinger Pál a gólyapárok egy évének leírásával mutatja be madaraink életét. Szól a különböző fészektípusokról, a gólyák fészkelési szokásainak megváltozásáról, alkalmazkodásukról. Kapocsy György kiváló színes és fekete—fehér képein a tavaszi érkezés, a fészekrakás, kotlás, a fiókák kikelése, a gólyák vonulása egyaránt látható. Felvételeit hazánk legkülönbözőbb, gólya-lakta vidékein készítette, de még vonulási útvonalukon is elkísérte őket. Reméljük, hogy a jól sikerült könyv minél több kisiskolást megnyer a madárvédelem ügyének.

k — r

FELHÍVÁS A VETÉSI VARJÚ (*Corvus frugilegus*) ÁLLOMÁNYFELMÉRÉSE

Az 1980-ban elvégzett vetési varjú állományfelmérés óta, a bevezetett szelektív varjómérgezési eljárás hatására, hazánk vetési varjú állománya jelentős mértékben csökkent. Az állományfogyatkozás az ország különböző vidékein eltérő méretű volt, egyes vidékeken a létszámcsökkenés a becslések szerint a 80—90 százalékot is elérte. Ma már reális óhaj, hogy a jövőben a vadásztársaságok és a mezőgazdasági üzemek differenciált állományszabályozást folytassanak, vagyis csak azokon a területeken alkalmazzák az F—1-es mérgezési eljárást, ahol az valóban indokolt, hiszen nem lehet cél egy faj teljes kipusztítására törekedni. Kisebb varjúkolóniák egyébként sem jelentenek kártételi veszélyforrást sem a mezőgazdaság, sem a vadgazdálkodás számára. Természetvédelmi szempontból — a vércsék és a baglyok megtelepedése érdekében — pedig egyenesen kívánatos, hogy bizonyos mennyiségű varjú fészkeljen a területen. A holló-állomány védelme érdekében az ismert holló fészkelővidékeken nem engedélyezték a szelektív varjómérgezést, a mérgezések következtében a hollók állománya nem is károsodott, létszámukban az utóbbi években gyarapodás tapasztalható. Megfigyelhető azonban, hogy évről évre fogy mássik védett varjufélének, a csóka létszáma.

Az állomány csökkenéséhez a fészkelési viszonyok romlása mellett, valószínűleg a varjómérgezés bevezetése is hozzájárult. Mindezek figyelembevételével méginkább fontos, hogy számba vegyünk vetésivarjú-állományunkat, majd az adatok birtokában javaslatot tegyünk a differenciált állományszabályozásra. Kérjük valamennyi Tagtársunkat, hogy lakóhelye közelében április hónapban mérje fel a fészkelő vetésivarjú-állományt és a mellékelt adatközlő lap értelemszerű kitöltésével jelentse a Központi Irodánknak.

Dr. Kalotás Zsolt

F E L H Í V Á S !

Tájékoztatjuk Tagtársainkat, hogy az 1984. évi első számtól a Madártani Tájékoztatót a MME Választmányának 1983. októberében kelt határozata értelmében önköltségi áron tudjuk csak biztosítani. Ezért 1984-től a Tájékoztató csak annyi példányban jelenik meg, amennyit Tagtársaink előzetesen megrendelnek.

Kérjük, hogy akik a továbbiakban is igénylik a Madártani Tájékoztatót, kizárólag postai levelezőlapon rendeldjék meg a Központi Irodánál.

1984-től évente négy számot tervezünk kiadni 60,— Ft/év önköltségi áron, melyben a postaköltség is szerepel. A megrendeléseket jelen Tájékoztató kézhezvétele után mielőbb kérjük megküldeni. Az igényt csak egyszer kell jelezni, azután az éves előfizetési díj befizetésével az folyamatossá válik. Új tagok év közben is megrendelhetik. A befizetés módjáról később intézkedünk.

MME Központi Iroda

F E L H Í V Á S !

Értesítjük Tagtársainkat, hogy megjelent az 1982-ben Sopronban tartott MME I. Tudományos Ülés Évkönyve. A 173 oldalas kiadvány az ott elhangzott előadásokat tartalmazza. Tagtársaink önköltségi áron (100,— Ft/db) igényelhetik a Központi Irodától. (Befizethető kizárólag rózsaszín pénzesutalványon, vagy „Pusztá” sárga csekken.)

F E L H Í V Á S!

A vidra 1974 óta védett állat Magyarországon és 1982-ben fokozott védelmet kapott.

Kérem a Tagtársakat, hogy a védelem érvényesítése és az álmány, valamint az azt veszélyeztető hatások lehető legjobb ismerete érdekében írják meg címünkre (Madártani Intézet, **Budapest**, Költő u. 21. Pf.: 33, 1531) a tudomásunkra jutó előfordulásokat (lehetőleg hely és évszám megjelölésével). Minden adat érdekes! Ha valaki elpusztultan talált — varsába fulladt, jég alatt megfulladt, elütött vagy más ok miatt sérült — vidráról tud, számára talán semmit sem jelent az értesülés vagy megfigyelés, de ezeket összegezve és egymással összevetve következtetni lehet arra, hogy melyik tényező okozza a legtöbb veszteséget.

Fáradozásukat előre is köszönve,

Nechay Gábor

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
Bali József: Faunisztikai adatok Balatonföldvállról és környékéről (1981. VI. 8. — VI. 19.) — — — — —	82
Balogh László és Varga Zsolt: Egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>) és héja (<i>Accipiter gentilis</i>) táplálkozási adatok Sopron környékéről	104
Bessenyei Bence, Dudás Miklós, Sándor István: Adatok az Erdőpusztán fészkelő bagolyfajok táplálkozásának ismeretéhez — —	112
Csaba Attila: Fekete hattyú (<i>Cygnus atratus</i>) adatok — —	87
Danka György: Erdei és fenyőpinty kereszteződése — — —	120
Emmer József: A Börzsönyi Csoport 1982-es fehér gólya mérlege —	78
dr. Endes Mihály: A nagykunsági hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>) populáció kialakulása — — — — —	115
dr. Fancsik János — Varga Ferenc: Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>) csapat az Ipoly árterületén — — — — —	86
Fatér Imre: Sikeres gulipánköltés (<i>Recurvirostra avestata</i>) a tiszasülyi halastavakon — — — — —	91
Fülöp Tibor: A Hanságban és környékén fészkelő, illetve előforduló ritka fajokról, 1982 — — — — —	81
Haraszthy László, Szitta Tamás, Szabó László: Megfigyelések egy törpesas (<i>Hieraetus pennatus</i>) fészeknél — — —	95
Herpay Gábor: Vetési varjú (<i>Corvus frugilegus</i>) táplálék „raktározása” — — — — —	119
Horváth Gábor: Madárgyűrűzések Budakeszin 1982 — — —	123
Jakab Béla: Hazai fehér gólya adatok, 1981—1982 — — —	77
dr. Kalotás Zsolt: Felhívás a vetési varjú (<i>Corvus frugilegus</i>) állományfelmérésére — — — — —	130
dr. Kasza Ferenc: Berki tücsökmadár (<i>Locustella fluviatilis</i>) megfigyelések 1982-ben — — — — —	92
dr. Kárpáti László: Viharsírályok (<i>Larus canus</i>) szántóföldeken —	116
dr. Kovács Gábor: Megfigyelések az ujjasile (<i>Pluvialis squatarola</i>) tiszántúli előfordulásáról 1972—1982 — — — — —	88
Krug Tibor: Autók által okozott madár (és egyéb állat) pusztulások 1982-ben — — — — —	80
Kurpé István: Csüllő (<i>Rissa tridactyla</i>) elhullások Szeghalim határában — — — — —	92
Lendvai Gábor: Adatok a rétszilasi halastavakról (1983) — —	84
dr. Marián Miklós: Helyes magatartás? — — — — —	73
Matyikó Tibor: A holló (<i>Corvus corax</i>) táplálékszerzése — —	119

dr. Molnár Gyula: Megemlékezés Beretzk Péterről, halálának 10. évfordulóján	— — — — —	124
dr. Molnár Gyula: Füstifecske (<i>Hirundo rustica</i>) rendkívüli fészkelése	— — — — —	121
Molnár István: Kontyos réce (<i>Aythya fuligula</i>) költése Beled község határában	— — — — —	87
Molnár István: Bagoly-táplálkozási adatok a Dunántúlról	— —	106
Molnár István: Adatok a gyöngybagoly (<i>Tyto alba</i>) táplálkozásához		114
Moskát Csaba: Fán fészkelő vörösbegy (<i>Erithacus rubecula</i>)	— —	122
Muray Róbert: Áttelelő madárfajok 1982—83 telén	— — —	85
Nagy Sándor: Házi rozsdafarkú (<i>Phoenicurus ochruros</i>) és kék cinege (<i>Parus caeruleus</i>) költése fecskefészkekben	— — —	118
Nagy Sándor: Az ifjú madarászok eredményes szereplése Tatán	—	128
Nagy Sándor: Egy sárgarigófióka története	— — —	79
Péchy Tamás: Megfigyelések egy békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>) fészeknél	— — — — —	97
Radetzky Jenő: A fülemülesítke fészkeléséről a Velencei-tavon	—	101
dr. Simai Attila: Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>) áttelelése	— —	121
dr. Solti Béla: A kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) fiókaneveléséről	—	100
dr. Sterbetz István: Reznek (<i>Otis tetrax</i>) megfigyelés	— —	88
Schmidt Egon: Havasi szürkebegy (<i>Prunella collaris</i>) megfigyelések	— — — — —	114
Schmidt Egon: Fordult a kocka	— — — — —	125
Szalai Ferenc: Rendellenes vedlésű kerti poszáták (<i>Sylvia borin</i>)	—	117
Szöcs Ottó: Szokolca környékének madárbarátja és védője a középkorban	— — — — —	127
Szöcs Ottó: Magyar madár- és állatvédők közös találkozója Brünnben, a mai Brnóban	— — — — —	128
Triebler Rudolf: Az 1982. évi Tűzok Szimpoziumon Leonban	— —	75
Varga Ferenc: Földi lyukban költő széncinege (<i>Parus maior</i>)	—	117
Varga Ferenc: Ősapók (<i>Aegithalos caudatus</i>) nagyarányú fészkaljká- rosodásai a Medves-vidéken 1982-ben	— — — — —	120
Varga Ferenc: Királyka (<i>Regulus regulus</i>) költése a Salgói Természetvédelmi Területen	— — — — —	93
Varga Ferenc: Erdei szürkebegy (<i>Prunella modularis</i>) megtelepedése a Medves-hegység erdőiben	— — — — —	94
Varga Ferenc: Különös alakú tojásokat rakó töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	— — — — —	122
Varga László: Bagolyköpet-vizsgálatok eredményei Vas megyéből	— — — — —	111

Felelős kiadó: Haraszthy László
83-2696 KmNyV., Komárom
Felelős vezető: Tunyogi József igazgató
KIZÁRÓLAG BELSŐ TERJESZTÉSRE!